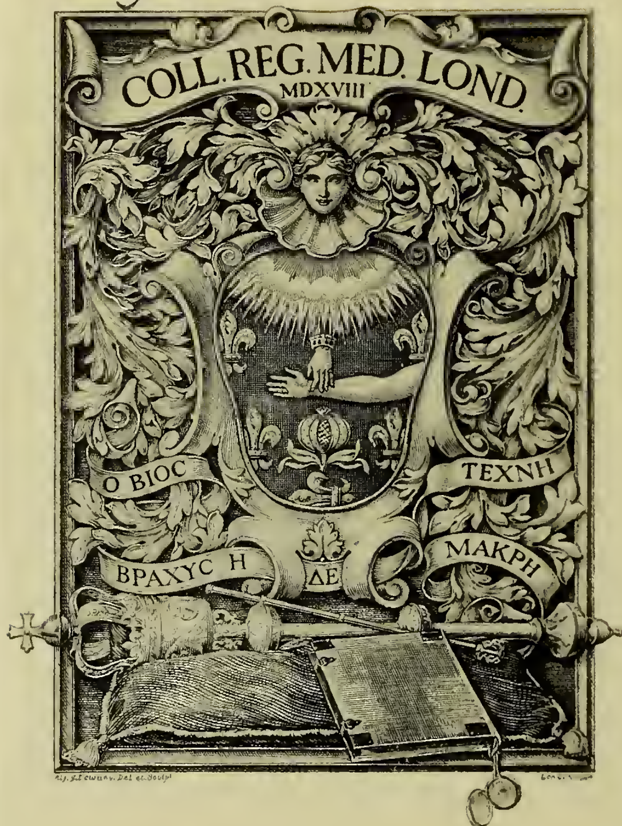

COLL. REG. MED. LOND.
MDXVIII
Ο ΒΙΟϹ
ΒΡΑΧΥϹ Η
ΔΕ
ΤΕΧΝΗ
ΜΑΚΡΗ

HISTORIA QUATUOR REGUM ANGLIÆ.

Historia Quatuor Regum Angliæ

HEROICO CARMINE CONCLUSA

AUTHORE JOHANNE HERDO MEDICO.

E CODICE IN

BIBLIOTHECA THO. EDV. WINNINGTON, BARONETTI,

NUNC PRIMUM EDIDIT

THOMAS PURNELL.

IN USUM

Societatis Roxburgensis.

LONDINI
E TYPOGRAPHEO J. B. NICHOLS ET FILIORUM.

M.DCCC.LXVIII.

The Roxburghe Club.

MDCCCLXVIII.

THE DUKE OF BUCCLEUCH AND QUEENSBERRY, K.G.,

PRESIDENT.

HIS EXCELLENCY MONSIEUR VAN DE WEYER.
MARQUIS OF LOTHIAN.
EARL OF CARNARVON.
EARL OF POWIS, *V.P.*
EARL BEAUCHAMP.
EARL OF CAWDOR.
LORD DUFFERIN, K.C.B.
LORD HOUGHTON.
LORD ORMATHWAITE.
HON. ROBERT CURZON.
SIR STEPHEN RICHARD GLYNNE, BART.
SIR EDWARD HULSE, BART.
SIR JOHN SIMEON, BART.
SIR WILLIAM STIRLING MAXWELL, BART.
SIR JAMES SHAW WILLES.
HENRY BRADSHAW, ESQ.
REV. WILLIAM EDWARD BUCKLEY.
PAUL BUTLER, ESQ.
REV. WILLIAM GEORGE CLARK.
REV. HENRY OCTAVIUS COXE.
FRANCIS HENRY DICKINSON, ESQ.
GEORGE BRISCOE EYRE, ESQ.
THOMAS GAISFORD, ESQ.
HENRY HUCKS GIBBS, ESQ.
GRANVILLE LEVESON GOWER, ESQ.
RALPH NEVILLE GRENVILLE, ESQ. *Treasurer.*
JOHN BENJAMIN HEATH, ESQ.
KIRKMAN DANIEL HODGSON, ESQ.
ROBERT STAYNER HOLFORD, ESQ.
ALEX. JAMES BERESFORD HOPE, ESQ.
HENRY HUTH, ESQ.
JOHN COLE NICHOLL, ESQ.
EVELYN PHILIP SHIRLEY, ESQ.
CHRISTOPHER SYKES, ESQ.
SIMON WATSON TAYLOR, ESQ.
GEORGE TOMLINE, ESQ.
CHARLES TOWNELEY, ESQ.

TO THE

President and Members of the Roxburghe Club

THIS METRICAL HISTORY,

NOW FIRST PRINTED,

OF FOUR KINGS OF ENGLAND,

IS DEDICATED AND PRESENTED

BY THEIR OBEDIENT SERVANT,

SIMON WATSON TAYLOR.

March, 1868.

INTRODUCTION.

For a biography of Herd only the scantiest materials exist. All that is known may be stated in a few lines. John Herd was a native of Surrey, and is said to have been born, somewhere near London, in the year 1512. Having studied at Eton for the usual time, he was transferred to the University of Cambridge, where he was admitted a Scholar of King's College on the 16th of August 1529, and a Fellow on the 17th of August 1532. He proceeded to the degree of B.A. in 1534, and commenced M.A. in 1546. On the 19th of October 1557 he became Prebendary of Lafford, alias Sleaford, in the cathedral church of Lincoln; and subsequently, on the 14th of April 1559, he was presented to the prebend of South Newbald, in the cathedral church of York. He died in the beginning of 1588—the year of the Invincible Armada—and was buried in Waddington church, near Lincoln, where a monumental brass preserves his name and enumerates his labours in very indifferent elegiac verses.[1]

Herd seems to have been a man of many talents and varied acquirements. He had graduated, in 1558, as a Doctor of Medicine, and it was in the latter capacity that he appears to have been regarded by his contemporaries, and is best known to us. Indeed, although the words of the monumental inscription might be thought decisive as to his having been a churchman, there is no doubt he never

[1] The verses, given in Hollis's Lincolnshire Antiquities (Harleian MS. 6829, p. 155), wherein the brass is described as being in the north wall of the chancel, are as follows:—

took orders, but, like many others during the reigns of Elizabeth and James I., was at once a layman and a prebendary. Herd's literary tastes were variously exhibited. He was among those who wrote verses on the Death of Bucer, in the University Collection;[1] he composed a Catechism for Young People, also in verse; and there is reason to suppose he at one time contemplated preparing a Life of Archbishop Cranmer, as we find Sir William Cecil, in 1563, writing to him for information with respect to certain collections and common-place notes which were in his custody. Such rare and precious treasures should not, the Queen thought, be kept in private, and Herd was desired to send them up for examination without delay. From a letter addressed by Cecil, on the 25th August 1563, to Archbishop Parker we ascertain that the writer had recovered five or six of Cranmer's volumes. Nothing on the subject was ever

Corpus Johannis sub humo concluditur Herdi
  Illius at famam claudere terra nequit.
Doctor in arte fuit medica, qua profuit Anglis,
  Atque tui verbi, Christe, minister erat.
Historias Quatuor descripsit carmina Regum,
  Anglica gens quorum sub ditione fuit,
Edwardi quarti et quinti ternique Ricardi
  Septimi et Henrici bellica gesta refert.
Hic etiam scripsit Cathechismum carmine stricto
  Quo pueros docuit dogmata sacra Dei.
Hæc faciunt Herdi laudem monumenta perennem
  Quam nunquam poterit tollere tempus edax.

[1] These verses, which are printed in the Life of Bucer by Hubertus (1562), are as follows:

Ergone Bucerus jam desiit esse superstes ?
  Et verbi interpres desiit esse sacri ?
Nos miseros, quibus est voces audire negatum
  Quas docto sanctus protulit ore senex,
Nostram deploro sortem, sed gratulor illi—
  Nunc patriam quod habet, qui prius exul erat.

The last two lines are felicitous, Bucer having died in exile, at Cambridge, in 1550-1.

produced by Herd. Our author's chief literary performance was his metrical History of England during the reigns of Edward the Fourth, Edward the Fifth, Richard the Third, and Henry the Seventh, which, as we learn from the dedicatory letter, was completed at Lincoln in October 1562. The work was inscribed to Sir William Cecil, a Lincolnshire man, and the Chancellor of Cambridge University. In the Dedication Herd explains his reasons for addressing it to this statesman. Inasmuch as a knowledge of History is, says he, indispensable for those who devote themselves to the service of the State, it is only natural to suppose that one who occupied so exalted and responsible a post in the administration of affairs as Cecil would be disposed to receive with favour a work which purported to treat of events so peculiarly interesting to one in his position, as those which occurred in the reigns which form the subject of the work. Besides, the Secretary had sons of great promise. These he, of course, desired to see following in his steps, and emulating his career. The History, therefore, served a two-fold purpose. By dedicating it to Cecil the author was enabled to show the high appreciation he entertained of that statesman, and had also the satisfaction of supplying the younger Cecils with a historical text-book, by the judicious study of which they would become not only more eloquent and prudent statesmen but better men. He concludes his letter with the expression of a hope that the work would have the benefit of Cecil's revision, and the avowal of his readiness to accept the decision of so competent a critic as to whether it should be published or withheld from the public. Whether the Minister was too much engrossed at the time in affairs of State to bestow requisite attention on the subject, or whether, after examination of the manuscript, he considered its publication would be inexpedient, does not appear. The work was never printed; and, with the exception of a few lines from the account of the reign of Edward IV., given by Mr. Halliwell in his "Introduction" to the Warkworth Chronicle (Camden Society, 1839), no

portion of it has, so far as I am aware, ever been extracted. Even the copies, which were doubtless multiplied for admiring friends, have all disappeared but two.[1] Of these one is preserved in the British Museum (Cottonian Library, Julius C. II. fol. 136); the other is in the collection of Sir Thomas E. Winnington, Bart. M.P. of Stanford Park, and forms, by his kind permission, the text of the present volume. Originally both copies were nearly identical; but the variations between them are now very numerous. That in the Museum, which is bound up with other manuscripts, is in a much less perfect condition than the copy belonging to Sir Thomas Winnington. It is full of erasures and alterations; words, lines, and whole passages have been obliterated and replaced by others; and, in one instance, there occurs a glowing eulogy of Queen Elizabeth, which finds no place in the other manuscript.[2] Even the title differs from that of

[1] The British Museum possesses also (Addit. MS. 1818, art. 5) a copy of the reign of Henry VII. It is a small quarto, well and regularly written, with no corrections, and is perfect with the exception of folio 135—two-thirds of which have been torn off. The title is:—"Historia Henrici regis Angliæ et Franciæ ejus nominis septimi, heroico carmine descripta, authore Joāne Herdo Londinensi." It contains many variations from the other two copies. It begins:—

Septimus Henricus quæ gessit dicere tento, &c.

and ends:—

Et dona cœlis ut tecum vivat in altis.

It does not contain the eulogy of Queen Elizabeth. A copy of the entire work is mentioned in R. Scott's Catalogue of Books 1687 (p. 175.)

[2] This MS., according to Tanner, was rectified by the author's own hand—"manu auctoris diversis in locis emendatus," says the Bishop—but I am unacquainted with the reasons he possessed for the belief that the corrections were made by Herd. There can be no doubt, I think, that, with inconsiderable exceptions, the body of the text was transcribed by the same hand as the account of the reign of Henry VII. in the Winnington MS. The last seventy-one lines, in which occurs the eulogy of Queen Elizabeth, were written by another person. The variations from the other MS. are given at the foot of the text.

Sir Thomas Winnington's copy, the latter being "Historia Quatuor Regum Angliæ," &c., whilst this is described as "Historia Anglicana," &c. The Winnington MS., which is in excellent preservation, consists of one hundred and fifty-eight folios written on both sides of the paper. It is clearly written, is comparatively free from erasures and corrections, has numerous marginal headings, and presents the appearance of being a fair contemporary copy of the author's rough draft.[1] Unlike the Museum MS., which, with insignificant exceptions, is the work of one hand, it is obviously the production of several pens. The last copyist, whose share in the transcription comprises the reign of Henry the Seventh, has revised and corrected the labours of the preceding transcribers by intercalating words that had been omitted, by rectifying those that had been miscopied, and by adding stops and side-headings to the text. Some of his altera-

[1] Sir Thomas Winnington has furnished me with the following account of his MS.

"Herd's MS. was discovered by me, a few years ago, in what is known as 'the old portrait chamber'[a] at Stanford Court, Worcestershire, amidst a vast heap of other MSS. and printed books which had lain there for many generations. The chamber is in the attic story of the house and contains on its panels family portraits of the date of Queen Elizabeth's reign. At a subsequent period, about the time of Charles the Second, as I infer from the many publications of that date found there, it was used as a library. In recent times the room, probably for more than a century, was locked up and (so I recollect it as a boy) shown as a curiosity to the few persons who cared to view a dingy apartment that had the reputation of being a haunted chamber. * * * * I am unable to trace the MS. into the possession of my family. From a connection by marriage (*temp.* Queen Anne) with the Jeffreys family, owners of Ham Castle, an adjoining estate that has descended to us, many rare books, &c. were added to the Stanford library. One of that family had been a collector, and it is possible Herd's MS. may have reached us from that source; but no book-plate or autograph was found on it. As it was dusty and likely to fall into loose leaves, I had the sheets bound a short time back."

[a] In this room were also discovered the roll of the household expenses of Richard de Swinfield, Bishop of Hereford (A.D. 1289—1290), published by the Camden Society in 1854; the household book of Joyce Jeffereys during the Civil War of the seventeenth century, described in Archæologia (1857); and many other curious MSS.

tions are trivial or altogether unimportant; some have been made simply with a view to improve the sound of the verse; and a few—such, for example, as the substitution of *requirit* for "reliquit," *sed* for "quod," *bella* for "cuncta," and *potentes* for "rebelles"—have been introduced for the purpose of modifying the sense of the passages in which they occur. None are of material importance.

The period over which the history extends is from the battle of Wakefield to the death of King Henry the Seventh, that is to say, from the 24th of December 1460, to the 22nd of April 1509. Its events may well fascinate the historian. The half-century which elapsed between that morning when, amidst the passions of civil war, the head of the Duke of York, decked with a paper crown, in derision of his claims to the throne, was set up on York gates, and the day when the first Tudor king expired at Sheen, leaving the succession secure and undisputed, is, indeed, an era in our annals sufficiently attractive to allure a writer far better equipped for the task than Herd. The incidents of the drama he has to relate were of an unusually romantic cast, and the actors, female as well as male, who sustained the characters, were unusually effective in the parts they respectively performed. These years are naturally divisible into two complete and well-marked periods, each with its distinctive characteristics. In the one, that comprehended by the reign of the three Yorkist sovereigns, the events are throughout almost alike in their nature; and, although all the actors who were engaged at the accession of Edward the Fourth did not figure on the scene when the Earl of Richmond ascended the throne, those who remained or succeeded were actuated by the same passions, performed the same parts in the same manner, had the same end in view, and generally met with the same fate. Perjuries and betrayals distinguished the end of the contest as well as its beginning. Weakness and strength—conquest and defeat—alternated. The victors of yesterday were the vanquished of to-day. The rewards earned by treachery on one field were forfeited by treachery on another.

No man could venture to count upon permanent profit. It was a time of mutable fortunes. Judged superficially, the history of these three reigns will appear to be the history of national retrogression and decline. Considered by the ulterior issue, however, another verdict will have to be pronounced by the discriminating historian. It will be found that the grave and manifold evils which attended the civil convulsions were superficial and transient, whilst the good that ensued, although remote and latent at the time, was permanent in its effects. The fierce excitements of the contest, the vicissitudes of fortune experienced by the great nobles, and the incessant changes that occurred in the position of the contending parties, together with the legal reforms that accompanied the political situation, resulted in immense advantage to the kingdom. The very bloodletting and carnage had a salutary effect, and were of vast ultimate benefit to the body politic, in purifying it as well as purging it of its worst and most chronic maladies. The knowledge that there was a rival claimant to his throne made the possessor more conciliatory, and more disposed to pursue a course that would enlist the sympathies and abettance of the neutral and indifferent. Whether the King was a strong man with weak claims, or a weak man with strong claims was immaterial. There would be equal occasion for him to court popular opinion in support of his precarious tenure. With a flaw in his title, a sovereign of the greatest courage and most undoubted capacity found it expedient to appeal to parliament for sanction to his disputed claims; whilst his adversary, if a man of feeble character, notwithstanding his uncontested hereditary rights, had to appeal to the same power as his more richly endowed rival for support in vindicating those rights against superior strength. Each interruption in the succession, each pause in the fierce and turbulent contest, had, therefore, the effect of favouring popular progress and extending the liberty of the subject. The loss of the few became the gain of the many. During the restless years of Yorkist rule the condition of England

was analogous to that of an insect emerging from the chrysalis state into the succeeding stage of its activity. Hitherto she had been making preparations for the change, and now, by bloody and laborious effort, she burst the feudal bandages in which for centuries she had been enveloped, and appeared in her perfect and appropriate form. She had issued into new life.

The following reign was altogether of a different complexion.

If that passionate national throb which we name the War of the Roses may be compared to the escape of an insect into its higher state from the wrappings that had hitherto confined it, the reign of Henry the Seventh will correspond with that period in the metamorphosis immediately succeeding its emergence. For a time the exhausted energies of England hindered active exercise. Muscles and integuments had been overstrained; the drain upon her system had been so great that her power of exerting herself was limited and feeble—the recuperative process had not commenced. But the apathy she exhibited was, like that of the insect after its emergence, merely temporary. She soon began to recover from the effects of her violent action, to adapt herself to her changed condition, and to display, in a rudimentary form, at least, all those qualities for which she is now distinguished. Nor was she left to work her own cure. At this critical juncture a physician had been called in who fortunately knew the state of his patient, thoroughly understood the symptoms she exhibited, and was able to prescribe a specific for the malady under which she had been prostrated. In Henry Tudor England had secured a ruler who accurately appreciated her needs and was able effectually to satisfy them. He was the man for the perilous crisis. His claims, his connections, and his conquest afforded those who needed justification sufficient excuse for submitting to the ameliorating course of treatment he found it necessary to impose. By his own sagacity he was able to suppress opposition and retain the authority with which he had been entrusted. In all his relations he showed himself to have

been not of remote significancy to the time, but the very main-spring of the political movements of his age. He did the work for which he was required with prompt vigour and requisite completeness. By his success on Bosworth Field he not only overthrew a dynasty but terminated a system. Without tropical exaggeration it might, indeed, be said that for us he invented what we call Modern Times.

Although it must have been clear to his contemporaries that the success of his enterprise had largely benefited the State, there was no enthusiasm manifested for Henry, or for the cause he represented. Coming in as a saviour, he experienced in full that ingratitude which proverbially attends him who confers an obligation impossible to be requited. Even after the violence of the Civil War had assuaged itself, he had little respite from the disloyalty and active malevolence of foes. Spasms of discontent agitated the land in rapid succession. Simnel and Warbeck rebellions, insurrections in the North and West, plots devised under the auspices of the Duchess Margaret abroad, or hatched by his own courtiers at home, kept him constantly on the alert, and taxed to the utmost his skill as a statesman. He found it harder to retain than to acquire. The declared opposition of his enemies was to be anticipated and could be provided against; but to be vexed and thwarted by those whose duty it was to succour him, to find his sanatory measures received with coolness and suspicion by men who should have warmly co-operated with him, to learn that, after the vast service he had rendered them, his own party, instead of exhibiting attachment to his person, persistently manifested their distrust—would have disheartened a man of less ability and self-reliance. But Henry thoroughly appreciated the situation, and never relaxed his efforts to complete the policy he had from the first clearly marked out for himself. He had resolved that England should not relapse into barbarism, should not return to those bloody scenes out of which he had been the means of

extricating her. Conscious that his defeat would be detrimental to the interests of the country, he would retain sole supremacy and not reign by sufferance of any party in the state, but persistently demanded obedience, less as the leader of a successful faction than as the representative of all England. He would be above and inde-dependent of any combination of disaffected nobles; would, indeed, make it impossible for such combination to be formed with the slightest prospect of successful issue. Just as he had disdained to found a claim to the throne on his marriage with the Princess Elizabeth of York, so he disdained to be, what each of his predecessors had been, merely the chief noble in the land. His power should be commensurate with the power of England. For a man in his position, and with such decided views of duty, the course he uniformly adopted was the only course open to him. His persistent depression of men who occupied exalted stations and elevation of men of low rank was, under the circumstances, justified by necessity; and if, in pursuance of his prudent and well-pondered plan, he exhibited little clemency, it was because he was sensible that any remission of severity would be misinterpreted, would conflict with the due exercise of his authority, and probably even endanger his security. Were excuse needed, similar apology may fairly be accepted for the habit of parsimony imputed to him, with sufficiently emphatic censure, by successive historians. The union of fiefs to the crown of France and the increased power, resulting from conquest or intermarriages among sovereign houses, of the other European states made it absolutely essential that England, if she were to hold a respectable place among nations, should be prepared for occupying it. She could be great only by being rich, and by fostering among her sons those qualities which bring wealth. With money in his exchequer Henry could hope to balance the power of his opponents, and be able to exercise when necessary a preponderating influence in the councils of Europe; without it England would be isolated, alienated from continental politics, and unable to find appropriate

scope for the development of her latent resources. If money must be had, it could be had only from those who possessed it; and the dilemma employed by the Chancellor—"Morton's fork" it was called by the refractory tax-paying grumblers—was, therefore, not only logical but justifiable. We, who perceive the beneficial ends to which Henry's vigilance was directed, and enjoy the advantages that have followed from the healthy impulse he deliberately gave to the moral regeneration and material prosperity of the kingdom, are enabled to regard in their true light, and to justify, the paternal tyrannies which distinguished his reign. But his contemporaries, who believed they suffered from the effects of the measures he enforced, and could not discern the nature and scope of his policy, persistently manifested their antipathy to him. And there was much to account for their aversion. Unfortunately for his peace of mind, Henry by his manner created belief that in every act he meditated there was some crafty design—some ulterior object other than what was avowed. Neither in his financial dealings, nor in his general conduct, was he able to inspire the confidence of his subjects or even to dissipate their apprehensions. A solitary man, reticent, of reserved habits, and incapable of attaching to himself personal adherents, he resigned himself to habitual mistrust. I believe that usually the suspicion he exhibited was merely a mask to test the fidelity of the men who thought themselves suspected; but, had it been real, his mistrust was warranted by the numerous examples of perfidy which for a long series of years had distinguished the highest nobility in the land. Such a ruler, however, can never hope to become popular with Englishmen.

Peace was the central aim of Henry's life—peace by compromise and conciliation, if possible; but peace, if necessary, at the bloodiest price demanded. He had earned a crown with risk, and was determined to wear it to the end of his days, and bequeath it with additional lustre to his successor. And, although his natural temper and personal bearing were not such as ever to render him

an object of affection to the people he governed, he lived long enough to surmount perils of unusually formidable character and render all hostility fruitless. His masterly prudence not only promoted the welfare of the land during the laborious years he governed it, but—to use the words of Shakespeare—was of a kind to

> Enrich the time to come with smooth-faced Peace,
> With smiling Plenty, and fair prosperous days.

Such is the period over which this metrical history extends.

Upon the completion of the work, Herd received from his friends the congratulations, usual in his time, upon such an occasion. The most important of these consisted of eulogistic verses addressed to him by eight members of the university of Cambridge.[1] With various degrees of merit as regards the form in which their compliments are conveyed, the writers are unanimous as to the degree of excellence which distinguishes the work of their friend. According to his panegyrists, Herd, eminent alike as "vates" and "historicus," had eclipsed his predecessors and contemporaries, and had produced what deserved not only the ephemeral praises of his own countrymen, but the admiration of all lands, and of every age. One of them describes the versification as "divina poemata," trickling "more fluentis aquæ;" another addresses the author as "the glory of our bards," and, professing to have discovered a sort of redolency in the verses, exultingly demands

> Quis tam dulcifluas Musarum fundit odores?

A third predicts for the work reputation which

> ———— nulla abolere vetustas
> Possit, nec veniens obruat ulla dies;

[1] The verses do not occur in the Winnington MS. but are to be found only in the Museum copy of the history, wherein they appear between the Preface and the Poem "De Etymologia nominis Cicilii." They are given in the following pages, together with notices of the several writers.

whilst a fourth, more sanguine than the rest, promises fame eternal in verses which conclude with the following pentameter:

Sic, Herde, æternum nomen in orbe feres!

Nor did Herd himself think lightly of his performance, or show himself superior to the natural pride of authorship. In the dedicatory epistle he takes high ground as regards the rank and functions of a historian. He begins by discussing the inquiry whether those who perform great actions or those by whom the actions are recorded and handed down to posterity deserve most of the State.[1] He examines the subject in its most important bearings. Clearly, it is a question so doubtful as not to be easily disposed of; much is to be said on both sides. On the whole, however, as might be expected, his decision inclines in favour of those who claim for the writer the more exalted place in our regard. It is true—and this he is generous enough to confess—that were there no heroes there would be no opportunity for himself and others to sing their exploits in heroic verse. Such an admission looks at first sight like an argument in favour of the other side. He is, however, nowise disconcerted by the admission he has made. But for poets and historians, achievements the most splendid would soon be forgotten, and be whelmed in the night of obscurity, *cito oblivioni traderentur et silentii tenebris abolerentur*, would in fact be no achievements at all, but only the pretence of such. So much is to be said in favour of all historians. With respect to himself and his particular work, he anticipates objectors—no doubt there will be such, for all men have their detractors—by meeting them half way. It might be said that what he had done was needless and useless, inasmuch as he was not the first to do the work. That writers had preceded him in treating of these four reigns he does not attempt

[1] The reader will be reminded of a passage in Sallust (Bell. Cat. cap. iii.) "Ac mihi quidem, tametsi haudquâquam par gloria sequitur scriptorem et auctorem rerum," &c.

to deny. It is notorious that Polydore Vergil and others, both in the Latin language and in the vernacular, had gone over the ground before he himself had traversed it — this he is free to admit. He must be pardoned, however, if at the same time he ventured to express his belief that there is all the difference in the world between their labours and his. They supply the mere straw; he has made bricks. They are all of a sort; their books are big and cumbrous, and filled with long speeches, and their style is inelegant and heavy. He, on the other hand, whilst avowedly following in their track, has avoided their shortcomings. He gives only an epitome of the period; taking care, however, "not to emulate those who serve up hashed vegetables before delicate appetites." He is attractive; they are dull. He gives the gold that has been extracted from the dross; they present the metal in its rough state. His History is at once instructive and entertaining; calculated to store the reader's mind with a variety of useful matter, and to gratify his ear with agreeable numbers. Above all, whilst his predecessors bring to their task only the ordinary qualifications of compilers, he is able to boast of qualities which transcend all their merits. He has the honour—and this distinction it must be remembered is important—to be the first to sing the deeds of English Kings in heroic verse. He is a poet as well as a historian. Although he uses materials supplied by others—there is nothing undignified in the proceeding. In Homer and Virgil he has illustrious examples before him of men who pursued the practice. These did not find their own straw—did not even make their own bricks—but built their splendid edifices out of materials derived from others — dry, prolix, and wholly uninteresting historiographers, like those from whom he himself derived his matter. And, to show what good judges thought of the result—Did not Alexander the Great, although doubtless possessing the lucubrations of these long-winded writers, prefer Homer to them all? Did he not enjoy that poet with such singular delight, that he was not content with

reading him during the greater part of the night, but persisted in placing him under the pillow whilst he slept, so as to be near his favourite author even in dreams? Of a truth, without the matter being either novel or curious, a work may be of priceless value, solely on account of its form. At all events, because a man is unable to say anything that has not been said before, is he to be censured for endeavouring to reproduce in a shorter and more acceptable form what happened to have been used by others? Nay, does he not rather deserve commendation and praise for his achievement?

Although he may not be disposed to quarrel with the arguments here advanced, it must be confessed that, after a critical examination of the work, no reader will draw the same conclusions as those at which the author's too partial friends arrived. Herd's qualifications as a poet were not of a very high order. His work contains not only no traces of originality, but is almost entirely wanting in those graces of style and in that spirit of imagination, without which no poet can hope for present success or acquire posthumous fame. There is not the slightest indication that the author was endowed with the creative force which enables its possessors to give words new birth, and wing them forth in such way as to elevate into a higher sphere the common-place subject they sustain. Uniform mediocrity of poetical power pervades the work. Occasionally, it may be confessed, we seem to hear the voice of a true poet; but the sound to which we listen is soon detected to be only the faint echo of some classical predecessor. It is indistinct, lasts but for a moment, and leaves on the hearer an unpleasant impression. There is a lack of spontaneity throughout the performance; and the verses, in themselves almost invariably correct, are compounded, rather than brought together by natural affinity. The poem needs that poetic essence, without which no correctness of form can preserve it from being classed with prose. The constituent parts at times refuse to unite and coalesce, the composer being plainly in want of fusing

power to enable him successfully to amalgamate and mould the elements he had brought together. Whenever a phrase occurs which strikes the reader as being at once poetical and appropriate it will invariably be found to have been borrowed. Virgil and other equally well-known Latin writers have been boldly rifled by the author to supply his work with suitable expressions. The structure of lines, especially at the beginnings and endings, is as directly imitated from something else as the sapphics and alcaics of the most indolent school-boy. Indeed, it would appear that occasionally the body of a verse has been made to conform to a termination that had already been arranged for it. In this way the spirit subserves the form, and the directness of the narrative is sacrificed to the exigencies of the meter. In a word, "The History of Four Kings of England" would not unfairly be characterized were it described as a Prose Chronicle done into Latin Hexameter verse.

If we turn from the form and examine the matter there is much ground for satisfaction.

Herd, as I have said, had no pretence of being original. Having come upon the scene about three years after the latest event noticed in his history, it was of course impossible for him to have had any personal knowledge of what he was recording. His delineations are altogether retrospective. He seems neither to have added to nor altered anything of the authors out of whom he derived his materials, but was content to re-dress and embellish with the graces of his own style the plain narrative which had already been supplied by others. Polydore Vergil, whom he mentions by name in the dedicatory Preface to Cecil, was perhaps the mine from which he drew most largely; and his chief English authority would be Edward Hall's chronicle "The Union of the two noble and illustrate famelies of Lancastre and Yorke," a chronicle to which Shakespeare also resorted for materials. Considering the work in this light, our author deserves much credit for the successful manner in which he has executed his undertaking. If he treats

too much of battles, council meetings, external ceremonials, and is prone, notwithstanding his explicit censure of predecessors for the same fault, to deal over largely in long rhetorical speeches, the blame is attributable to the taste and disposition of the time. Within the limits he assigned himself he has done his work well. He has omitted none of the most salient points in the external history of the period. All the incidents that were supposed to be of sufficient historical dignity are scrupulously recounted, and given in brief; and much discrimination has been shown in assigning to the various circumstances space proportional to their importance. In this respect the history is symmetrical. In another, however, our author is not so deserving of praise. He is deficient in the first requisite of a historian, inasmuch as he writes with evident partiality, displaying his leaning to the Lancastrian side with all the warmth of a professed partisan. Richard the Third he paints in the blackest colours, enumerating with evident satisfaction all the enormities with which that wretched monarch was charged; whilst the character of Henry the Seventh is portrayed with obvious relish. The execution of the Earl of Warwick, the treatment bestowed on Stanley, the avarice of the King, and his extortions—he not only does not blame, but represents as just acts, and in a way that could not fail to be highly gratifying to the grand-daughter, Elizabeth.

As a History, in our sense of the word, the work will be found to be of only slight interest. It follows the strict chronological order of a Chronicle or Annals, and contains no date except that of the erection of Henry the Seventh's Chapel at Westminster. At the end of Henry's reign, however, a short summary is given under each year of some of the chief events that occurred therein. Designed more as a poem than a history, it was perhaps thought that the introduction of such historical appurtenances as dates would tend to spoil the poetry and reduce the performance to the level of an ordinary chronicle. There is no comprehensive survey of

the period under notice; the genius and tendency of the age are not indicated. The preponderating spirit of the era is missed: how it originated, what was its object, and in what manner it sought to accomplish its mission, is not explained. No generalization is attempted to be made. What is essential is not discriminated from what is accidental. Even the surface-character of the period and the aims of the principal actors thereof are not, in any distinctive way, specified, or, indeed, even attempted to be specified. Regarded as a mirror, wherein we may discern the true features and lineaments of the period, it has not, therefore, high value. It is not such as will suit our modern needs. Still it has worth. Just as a piece of antique furniture, of no practical use, or, at best, of less utility than the flimsiest modern article designed for the same purpose, may, notwithstanding, fetch a higher price than its substitute of yesterday's date, and be more highly prized by the discriminating purchaser as an example of the workmanship of the time which produced it—so this History, without being valuable as a chronicle, may justly be esteemed an acceptable legacy and outcome of the author's own age. If we do not derive from it a true representation of the events attempted to be described (and to find that is always impracticable), we are furnished with the view entertained of those events by a succeeding generation. In these pages we have reproduced the story of that half-century of hate which closed at Bosworth field—not as it really was transacted, but the story as it had impressed itself upon the England of Elizabeth, as it was conceived by Shakespeare and his contemporaries, and as it was transmitted by them to their immediate successors. If history is philosophy teaching by experience, we possess in this History the teaching of a philosophy which bore good fruit. The advantages to be derived from such a presentation, when yielded by the most dull and uneventful age, are not to be slighted; coming from a generation so full of rich personalities and grand achievements as this, the product is not only curious, but of special use

and importance. The views and opinions and conclusions are the views and opinions and conclusions of men remarkable in a remarkable age, and of whom the world will ever be proud. For this reason, in addition to what it derives from its intrinsic value, the work has for us cardinal interest, and it is for this reason it has been prepared for the press, and is now presented to the members of the Roxburghe Club.

I cannot conclude without expressing my acknowledgments to Sir Thomas E. Winnington, Bart., M.P., F.S.A., for the ready kindness with which he lent his MS.; to Mr. E. H. Rhodes, B.A., of the Public Record Office, who transcribed the Winnington MS. and collated it with the British Museum copy; and to Mr. J. Gough Nichols, F.S.A., for the great care he has bestowed upon the volume in its passage through the press.

THOMAS PURNELL.

London, March, 1868.

The following are the verses, by Members of Cambridge University, on Dr. Herd's History, found in the British Museum MS., inserted after the Preface and Poem on the name of Cecil. They do not occur in Sir Thomas Winnington's MS.

In D. Joannis Herdi Historiam Anglicanam heroico Carmine conscriptam Cantabrigiensium Carmina.

Rogeri Goadi.[1]

Regum nobilium tibi quatuor Angligenarum
  Joannes Herdus carmine gesta canit.
Edverdi Quarti, Quinti, Ternique Richardi,
  Septimi et Henrici facta notanda leges.
Hoc ego quid celebrem, quid laudem carmine carmen,
  Quo nova depingit Musa poema novum?
Scilicet hanc nostram tam grande poema poesim
  Exuperat, merito meque tacente viget.
Ne tamen obscurus siet aut inglorius ipse,
  Qui nocte et tenebris vindicat acta virum,
Ejus pro meritis tantis laudasse juvabit,
  Quanquam opus eximium sit celebrasse parum.
Est opus eximium quod nulla abolere vetustas
  Possit, nec veniens obruat ulla dies.
Donec enim regum, quos Anglica terra creavit,
  Quatuor extiterit fama et avitus honos,
Nunquam ter celebris laus et decus excidet Herdi,
  Ingenii semper vis et acumen erit.

[1] Of Roger Goad we have no particulars, further than that, like Herd, he was educated at Eton and at King's College, Cambridge. He was admitted scholar of King's A.D. 1555.

THOMÆ HATCHERI.[1]

VIXERUNT fortes fortem ante Agamemnona multi,
Extitit Æneam vir pius ante ducem.
Justus Aristides, sed vixit justior alter ;
Clarus Alexander, clarior alter erat.
Inclyta sed quorum cum magnis nomina factis
Obscura penitus nocte sepulta jacent.
Si desit vates, heroum gesta peribunt,
Vincere quæ multos digna fuere dies.
Historicus desit, merces virtutis honosque,
Gloria, fama ducum, bella, trophæa, cadunt.
At res Anglorum medica venerandus in arte
Illustrat vates historicusque simul.
Quatuor historico perstrinxit carmine reges,
Anglia quos dominos est venerata suos.
Quisquis es hic videas hominum generosa priorum
Gesta, et mercedem, quam Deus hiisce dedit.
Quanta mala ambitio pariat, quæ suscitet arma,
Et quam fortunæ gratia vana siet.
Quod Deus ob peccata patrum castigat acerbe
Gnatos, hæc pingunt carmina clara tibi;
Tum quam sit pronum studia in contraria vulgus,
Et quam sit miseræ seditionis amans,
Hic quantum virtus, quantum prudentia possit,
Insidiæ quantum, verbaque blanda, legas.
Hæc tibi si placeant, Herdi cantato labores,
Ut detur tanto gloria digna viro.

[1] Thomas Hatcher was born in Cambridge, and was the son of John Hatcher, M.D, Regius Professor of Physic in that university. He was educated at Eton and King's, and proceeded to his M.A. degree in 1563. He was a good antiquary and the friend and correspondent of John Stowe. He lived at Careby in Lincolnshire, and was buried there in 1583. He compiled a catalogue of the Provosts, Fellows, and Scholars of Kings' college, and wrote several pieces of Latin verse enumerated in the "Athenæ Cantabrigienses," vol. i. p. 483.

Gulielmi Wychami.[1]

Anglia quæ reliquo divulsa latebat ab orbe,
  Nunc viget in nullo non bene nota sinu.
Quæque præest gestis celebris narratio rebus,
  Finibus est patriis non modo cincta suis.
Carmine sed Latias vestita volavit ad oras,
  Et datur Ausoniis ecce terenda viris.
Anglia, non ultra tua regna incognita dicent,
  Nec dicent quam te barbara turba colit.
Vivere dat doctus peregrinis Herdus in oris,
  Et celebrem externis vocibus esse facit.

Joannis Wolwardi.[2]

Quis novus hæc nobis depingit carmina vates ?
  Quis regum heroicis transtulit acta modis ?
Quis tam dulcifluos Musarum fundit odores ?
  Anglorum, dic, quis tam bene gesta canit ?
Hic est hic Herdus nostrorum gloria vatum,
  Artes cui tribuit docta Minerva suas.

Hugonis Blithi.[3]

Magnanimos reges, dubii discrimina Martis,
Acceptas clades, felicia tempora pacis,

[1] William Wickham was born at Enfield in Middlesex in 1539. He was educated at Eton and King's College, Cambridge. He became Fellow of Eton in 1568 and Vice-Provost 1570. In 1570 he was elected Canon of Westminster, and in the following year Canon of Windsor. In 1577 he became Dean of Lincoln, and in 1584 was elected Bishop of the see. He was transferred in 1594-5 to the see of Winchester, in the enjoyment of which promotion he died in June, 1595. Of him and his works see further in "Athenæ Cantab." ii. 180.

[2] John Wolward was born at Sawston in Cambridgeshire, in 1539; and was educated at Eton and King's. He became Fellow of Eton in 1565. In 1573-4 he was elected Canon of Windsor, where he died in 1598. See further in "Athenæ Cantab." ii. 270.

[3] Of Blithe we have no particulars, except that he was educated at Eton and at King's College, Cambridge, where he was admitted a scholar A.D. 1559.

Si quis in Angligenis flagrabis amore sciendi,
Hunc Herdum nostrum ne dedignere poetam,
Cujus ab egregio divina poemata corde
More fluentis aquæ manant. Hic carmine reges
Quatuor heroico scripsit, Latioque legenda
Proposuit populo magnorum gesta Britonum.
Accipite ergo alacres animisque faventibus Herdum,
Dignus enim lauro est et dignus laude poetæ.

ABRAHAMI HARTWELLI.[1]

RECTE (nec satis est) Urbinas omnia. Nam non
  Carmina Vergilius Virgiliana dedit.
Unum hoc rebus abest. Hoc unum dicit abesse,
  Quicunque Anglorum fortia facta legit.
Hoc Herdus recolens, sic ora diserta resolvit:
  (Namque fuit patriæ victus amore suæ)
Non res carminibus, sed rebus carmina desunt.
  Est Anglis Helicon, Pieridumque chorus.
Bella peregrino narret sudata sub axe,
  Cui dedit heroicos Musa rotunda sonos.
Gesta domi sed quæ truculentis digna cothurnis
  (Sint Musæ faciles) quo datur ore canam.
Anglorum in sese conversas sæpe sagittas,
  Sparsaque civili tela cruenta manu.
Jus quæsitum armis, pulso de jure paterno
  Lancastro, niveæ tradita sceptra rosæ.
Et Glocestrensi dimissum fulmen ab agro,
  Prolis perniciem, Rex Eduerde, tuæ.
Heu! teneros fratres mira feritate necavit
  Regni infelicis sanguinolentus amor.
Tristis adest Nemesis furiarum verbera portans,
  Nequitiæque furens debita flagra vibrat.
Spem tandem miseris et festæ pacis alumnum
  Armorico melior vexit ab orbe Notus.

[1] Abraham Hartwell, born at Dorney in Buckinghamshire, was educated at Eton and King's. He took the degree of M.A. in 1567. He was one of the secretaries of Archbishop Whitgift, and Rector of Toddington in Bedfordshire, where he established a library for the use of his successors. He was a member of the Elizabethan Society of Antiquaries, and author of several works. See further in "Athenæ Cantab." ii. pp. 383—554.

JOANNIS FORCETI.[1]

HERDE, tua Anglorum cantata poemata regum
  Attollunt famæ turgida vela tuæ.
Æolus inflavit ventos, sublata sequundis
  Vela tument ventis, quid maris ira nocet?
Hæc nova sunt laudum turgentia vela tuarum,
  Hæc tua laus, Stigii quid Jovis ira potest?
Eructent Stigium liventia corda venenum,
  Et fremat anguiferis furva Megæra comis.
Zoilus horrendum, rumpantur ut ilia, virus
  Evomat, invidiæ suggerat arma furor.
Tu tamen æternam vives post funera vitam,
  Nec claudent nomen nigra sepulchra tuum.

THOMÆ LORKYNNI, Medicinæ Doctoris.[2]

VADE liber tandem nonum qui pressus in annum,
  Exere nunc patriæ lumina clara tuæ.
Nec pudeat dominum, sapiant quum scripta Minervam,
  Quod liber volites docta per ora virum.
Perge bonis avibus, si quis pudor occupet ora,
  Abjice, laus major quam pudor ullus erit.
Inclyta magnorum narrabis gesta Britonum,
  Heroico Angligenum carmine facta canes.
Sic eris eximiis semper gratissimus Anglis,
  Sic, Herde, æternum nomen in orbe feres.

[1] John Forcet, elected from Eton to King's in 1559, was instituted to the vicarage of Edmonton, Middlesex, in 1572. He resigned in 1575. See further in "Athenæ Cantab." i. 349.

[2] Thomas Lorkin, born at Frindsbury in Kent in 1528, was a Fellow of Queen's and afterwards of Peterhouse. He graduated M.D. in 1560, and was appointed Regius Professor of Physic in 1564. He died in 1591, and was buried in Great St. Mary's, Cambridge. His wife was a sister of Thomas Hatcher before noticed. See further in "Athenæ Cantab." ii. 102.

[Title-page, MS. Brit. Mus. Cottonian Library. Julius C. II. ff. 136—301.]

Historia Anglicana heroico carmine conscripta

Authore Joanne Herdo

Medicinæ Doctore.

Cicero ad Brutum :
Nescire quid anteaquam natus sis acciderit, id est semper esse puerum.

Res olim gestas nescire et facta vetusta
Est certe puerum semper id esse rudem.

HISTORIA QUATUOR REGUM ANGLIÆ

heroico carmine conclusa

Authore Johanne Herdo Medico.

Ex MS. Thomæ Edw. Winnington, Baronetti.

Catalogus Regum quorum historiæ hoc volumine distribuuntur:

Edouerdus Quartus,
Edouerdus Quintus,
Richardus Tertius,
Henricus Septimus.

Ornatissimo viro domino Gulielmo Cæcilio equiti clarissimo Serenissimæ Reginæ Angliæ Secretario Primario Johannes Herdus medicus.[1]

S. P. D.

Non temere in quæstionem vocari potest, vir prestantissime, utrum melius de republica merentur qui res præclare gerunt, an qui ab aliis præclare gesta scriptis illustrant et memoriæ commendant. Etsi enim illi hiis argumentum scribendi suppeditant, horum tamen quam illorum commodum latius dimanare, et utilitatis suæ propagines ad plures diffundere videtur. Nam qui consiliis aut viribus rempublicam ab hoste defendunt, uni tantum urbi aut regioni prosunt; sed qui illorum acta literis commendant, non uni tantum loco, sed universo orbi, nec presentibus tantum, sed et posteris, utilitatem maximam afferunt. Verum esse fateor, si non essent heroes, non essent qui heroico carmine heroum facta describerent; sic etiam ingenue confiteri omnes oportet, si non essent poetæ aut historiographi, heroum gesta cito oblivioni traderentur, et silentii tenebris abolerentur. Est enim historia memoriæ thesaurus, temporum imago, veritatis lux, pietatis propagatio, heroum vita, regum fama, et magistratuum magistra perfectissima. In hac enim et vitæ bene instituendo et reipublicæ gerendæ rationem non solum præceptis verum etiam exemplis descriptam tamquam in speculo cernere licet. Quare quum hiis, qui ad rempublicam gerendam accedere decreverunt, valde necessaria sit historiæ cognitio, tuque illustrissimæ nostræ reginæ a consiliis sis secretis, et sub illius majestate in republica administranda provinciam non minimam sustineas, quumque liberos habeas optimæ spei adolescentes, quos tua vestigia in republica capescenda sequi exoptas, hanc meam Historiam[2] de Quatuor Regibus Angliæ tibi tuisque liberis dedicare visum est, tum ut meæ erga te benevolentiæ testimonium evidens et consignatum declararetur, tum ut hiis legendis filii tui[3] non solum eloquentiores et prudentiores, verum etiam meliores, evadant. In primo enim libello Edouerdi Quarti contra Henricum Sextum civilia bella, eorumque causas, miserias et ancipitem fortunam tamquam in pictura vivis coloribus expressa intueri licet. Secun-

[1] Medicinæ doctor. [2] Anglicanam.

[3] utilitatem aliquam capere possint.

dus[1] et tertius Edouerdi Quinti fata crudelissima, Richardi Tertii ambitionem, tyrannidem et denique miseram mortem distribuunt. Quartus Henrici Septimi in adeunda republica felicitatem et in ea gubernanda prudentiam depingit. Quorum exempla nobis ob oculos proponunt quam lubrica sit hujus mundi prosperitas, et quam justa sint judicia Dei, qui peccata patrum filiorum cæde solet punire, et propter iniquitatem populi tyrannos regna invadere permittit; contra vero hominibus piis successus in laboribus vocationis et premia non solum præsentia sed et futura concedere consuevit. Sed non deerunt fortassis qui me actum agere et inanem operam in re non necessaria collocasse dicant, quia horum regum historia ante me a Pollidoro aliisque et Latino et vernaculo sermone descripta sit. Isthæc verissima esse negare non possum; non tamen hinc evincitur me in hiis scribendis et oleum et operam omnino perdidisse. Illi enim omnes alio stylo nempe oratione soluta usi sunt, at Anglorum regum gesta heroico carmine constringere nemo, quod sciam, ante me aggressus est. Scripserunt alii quidem horum regum historias longis crassisque voluminibus, ast ego horum epitomen propono, non ut cramben bis coctam stomacho fastidioso, sed ut brevem cantiunculam, quæ et animum varia scientia instruat, et aures concinnis numeris deliniat. Quod opus ut difficile ita non inutile esse docent Homeri et Virgilii poeses, quorum hic Æneæ peregrinationes, ille Trojanum bellum heroicis numeris cecinit, licet hæc argumenta ab aliis ante eos historiographis liberis prolixisque et sententiis et verbis explicata fuissent. Quorum lucubrationes etsi in manus Alexandri Magni pervenisse non dubito, ille tamen præ Homero eos omnes facile contempsit, at Homeri Iliada sic delectatus fuisse dicitur, ut quamvis totum diem in bellis gerendis consumpsisset, noctis tamen bonam partem in ea legenda impendere solitus fuit, ipsamque dormiturus sub pulvinari supponere pro delectamento habebat. Achilles etiam hoc dictionis genere propter brevitatem et rythmi suavitatem sic delectatus fuit, ut fortium virorum exempla et laudes ad citharam cecinisse dicatur. Quid quod Homerum poetam præ ceteris non solum historiographis sed etiam philosophis prætulerit Horatius, indicans eum de justicia et injusticia præcepta edidisse plenius et melius Chrysippo et Crantore philosophis

[1] In secundo Edverdi Quinti infelicia fata et Henrici Buchingamiensis cum Richardo Glocestrensi conjuratio, hujusque ambitio et ad regium honorem comparandum artes vaferrimæ declarantur. At tertius liber filiorum Edverdi Quarti cædem crudelissimam, necnon Richardi Tertii tyrannidem, vitam, ærumnosam et miseram mortem describit. Quartus vero, &c.

celeberrimis. Fit enim (nescio quomodo) ut quæ versibus constricta sunt, et dulcius in aures influant et altius in memoriæ penetralia infigantur quam quæ dissoluto orationis genere diffluunt, idque non tantum propter numerorum dulcedinem, verum etiam propter verborum brevitatem accidere arbitror, ut de hiis merito dici possit, quod laudavit Horatius,

> Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,

et

> Quicquid præcipias esto brevis, ut cito dicta
> Percipiant animi dociles teneantque fideles.

Quare quum nihil fere jam dici potest quod non dictum sit prius, non omnino dampnandus est qui res ab aliis dictas alio modo, nempe breviori et dulciori, repetere conatur. Quod an ego in hoc opere assequutus fuerim, tuum erit judicium. Hunc enim libellum ad te mitto ut lima tua poliatur, censuris castigetur, et arbitrio tuo vel supprimatur vel in publicum edatur. Scio sane munus esse levidense, non tamen omnino contemnandum, quod regum potentissimorum thesaurum contineat. Ita enim Thucidides historiam appellavit, quod res utilissimas tanquam cumulo complectatur. Tu vero hunc nostrum thesaurum equi bonique consulas oro, eumque magis ab authoris benevolentia quam ab opulentiæ magnitudine estimes obsecro. Deus te tuosque tueatur et incolumes servet ad reipublicæ utilitatem et nominis sui gloriam. Vale. Lincolniæ, Kalendis Octobris, 1562.[1]

Tuæ bonitati[2] addictissimus

JOHANNES HERDUS, medicus.[3]

[1] The British Museum MS. omits "Kalendis Octobris, 1552."

[2] benignitati.

[3] "medicus" omitted.

De Etymologia nominis Cecilii carmen Johannis Herdi, medici.[1]

Errant qui credunt tantum data nomina rebus
Ut propriis signent singula quæque notis;
Nomina virtutes rerum vitiumve notatu
Dignum, si quod inest, significare solent.
Sic Torquatus erat dictus torquem quod habebat
Quæ Galli victi præda superba fuit;
Scipio sic dictus ruituræ quod fuit urbi
Fulcrum, cui titulos Africa victa dedit.
A labiis crassis, Labeo, positum tibi nomen;
A capite et Capito rite vocatus erat.
Cecilia est serpens quam cæcam dicimus esse,
Illius inficiunt atra venena viros;
Istam Cecilius patriis quia depulit oris,
Victa ex Cecilia nomina clara gerit.

[1] "medici" omitted.

HISTORIA EDOUERDI QUARTI.

[1] Alme Deus, qui distribuis bona cuncta petenti,
Numinis, oro, tui vires infunde Poetæ,
Qui canit Eduerdi casus et prælia Quarti.
Dic belli quæ causa fuit, quod rex Edouerdus
Henricum Sextum vario discrimine pressit.
[2] Dux Eboracensis cognomine Plantageneta
Non vi nec sævo rapiebat sceptra duello,
Ast in conventu populi patrumque celebri
Anglica jure sibi deberi sceptra docebat.
Ergo dabant illi regnum consulta senatus,
Tolleret Henricum postquam mors livida Sextum.
Interea protectorem fecere Richardum,
Quod fuit Henricus rex rebus ineptus agendis.
[3] Ast is reginam credens non esse quietam
Tali decreto patrum, densum struit agmen,

[*Various Readings from the British Museum MS. are given in the footnotes.*]

[1] Edverdi Quarti cano multa et lubrica bella,
Et gnati infandos casus hoc nomine Quinti,
Regis mox recito crudelia facta Richardi,
Septimi et Henrici felicia tempora regni.
Tu, Deus alme, tuo vires infunde poetæ
Et mihi dic quæ causa fuit, &c.

[2] Dux Eboracensis fuit olim Plantageneta
Nobilis et claro prognatus stemmate regum.
Iste in conventu, &c.

[3] At regina negat regni dare sceptra Richardo,
Et quantum potuit conatibus obstitit ejus,
Quare Plantageneta ferus densum parat agmen,
Namque cupit votis inimicam frangere bello.
In Wakfeldensi, &c.

Illam quo votis inimicam tollere posset.
Et Wakfeldensi campo congressus, ab illa
Vincitur, et victus crudeli cæditur ense.
Filius Eduerdus forma visendus et armis
Appetit ulcisci patris miserabile fatum;
[1] Quare Uuallorum Londinensisque cohortis
Viribus electis, Eboracum tendit in hostem.
Vincitur Henricus dispersis undique signis,
Et vitæ indulgens Scoticis caput abdidit agris.
Palmarum festum palmam sic abstulit illi.
Londinii Eduerdus victor contendit ad urbem,
Conciliumque vocans procerum populique sagacis [2]
Rex designatur communi voce senatus.
Dicitur Eduerdus rex Quartus nominis ejus.[3]
Publica possesso quæsivit commoda regno,
[4] Et fratres binos claro subvexit honore,
Et belli socios lætis donavit agellis.
Non a plebe metum sed fidum quærit amorem.
Sommersettensis persuasus munere regis
Henrici rebus male fidens, deficit ultro,
Eduerdi Quarti cupiens defendere partes,
Quem rex suscipiens donis oneravit opimis.
[5] Sommersettensem mox facti pœnitet hujus,
Nam quando audisset Scoticis regaliter armis
Instructum Henricum nostros invadere fines
Et Dunelmenses armis vexare colonos,
Agmine collecto furtim perrepsit ad illum.
Henricus postquam pagum venisset ad Exham,
Obvius huic fit Joannes qui Montis-acuti

[1] Et cives Cambrosque simul magnum vocat agmen
Ordinibus structis Eboracum, &c.

[2] frequentis.

[3] sic fata ferebant.

[4] Et geminos primum fratres cumulavit honore.

Instabilem Somersettensem mox pœnitet acti,
Namque ubi novisset.

[1] Marchio clarus erat, qui sanguine prælia miscens
Impulit ad Scoticos Henricum currere fines.
Captus erat bello Sommersettensis in isto,
Atque dedit pœnas truncatus colla securi.
Hæc licet Eduerdo cumularet palma quictem,
Attamen Anglorum cinxit munimine fines
Ne quis ad Henricum nummos aut agmina ferret.
Hunc tamen imminuit melior fortuna dolorem
Illa suæ toties quæ favit blandula parti.
Nam quando Henricus mutata veste latenter
Repsit ad Anglorum fines, captivus ab hoste
Ducitur, et celsa Belini [2] clauditur arce.
Henrico capto civilia bella quiescunt.
Edverdus victor plebem sibi jungere tentat
Et proceres donis, quæ large effudit in omnes.
Omnibus edicto parcit veniamque propinat,
Qui proponebant parere fideliter illi.
Sic sibi miranda junxit bonitate Britannos.
[3] Quid quod et externos sibi conciliavit amicos.
Nam Margaritam pulchram charamque sororem,
Carole clare, tuis thalamis dat fœdoris ictu,
Cujus ducta fuit lato [4] Burgundia freno.
[5] Et Varvicensis Gallorum tendit ad oras,
Ut Bona sic thalamis Edverdi sponsa daretur,
Splendida Gallorum reginæ quæ soror esset.
At comes hoc votum facile impetravit ab illa
Ut regina foret regi conjuncta [6] potenti.

[1] Marchio conjunctis castris fera prælia miscet,
Et victor Scoticas Henricum cogit in oras.
Dux capitur profugus Somersettensis ab hoste.

[2] Londini.

[3] Externis exinde novis se munit amicis.

[4] justo.

[5] Et Varvicensis Gallos legatus adivit
Illius ut suasu Bona nomine sponsa daretur
Edverdo Quarto ritu conjuncta celebri.

[6] sociata.

Oratio supplex Elizabeth Graiæ.

Interea Elizabeth Graio viduata marito
Edverdum supplex adiens sic ora resolvit:—
[1] Edverde o princeps, viduæ miserere misellæ
Quæ spoliata viro, spoliata feracibus arvis,
Deficit heu! dubiis fortunæ mersa procellis.
Hostis erat (fateor) Graius tuus, occidit ergo.
Quæ vindicta tuum minuat te quæso furorem,
Nec mihi sit fraudi Graius tibi quod fuit hostis.
Sed fruar hiis pratis sponsus [2] quæ sponte reliquit
Conjugii donum thalamis quum sponsa crearer.
Rex admiratur viduæ prudentia verba,
Et quod erat membris et pleno candida vultu,
Non solum illius blando fuit ore misertus,
[3] Verum totus amans coitus in nocte requirit.
Illa verecunde negat impia vota, sed istud
Tam bene compositis verbis facit, ut magis illum
[4] Incendat, cujus quum fixum sciret amorem
[5] Ut verbi nollet pro causa alienior esse,
Blande significat jura hoc divina vetare,
Quod rex ambiret, nec se concedere velle.
Quum rex non posset florem violare pudoris,[6]
Admiratus eam, quod vix fuit ante negatum
Talia tentanti, virtutem munere dotis
Estimat, et calidi persuasu ductus amoris
Ducere maturo [7] maturat tempore sponsam.[8]
Et postquam mulier sibi [9] desponsata fuisset,
Omnia proponens cognatis, consulit illos,
Et rem sic aperit facile ut cognoscere possent
Illius affectum, cui frustra obstaret amicus.[10]

[1] Rex Edverde mei. [2] rex magne, bonis.

[3] Et blandis verbis noctem dare postulat illam.

[4] Incendat, magis exardescant pectoris ignes.

[5] Sed postquam regis constantem sciret amorem.

[6] furtivo fallere ludo. [7] in uxorem. [8] primo.

[9] clam. [10] obsisteret alter.

[1] Chara tamen genetrix sponsa dissuasit ab ista,
Talibus et solvit sermonibus ora disertis:—
Nate, Deus cui sceptra dedit diademaque fulgens,
Et tua majestas regni et defensio tuta
Poscit ut externam claris majoribus ortam
Connubio jungas sponsam, sic namque potentes
Affines tibi conjunges et regna potentum.
Adde quod ut facias istud, res ipsa requirit
[2] Quando Bonam sponsam tibi Varvicensis habebit.
Cujus iter, cujus si sic frustrere laborem,
Quid mirum varios animo si concipit æstus?
Æqualem (vetus est verbum) tibi ducite sponsam.
Non est æqualis mulier paupercula regi,
Par nec ei vidua est qui non fuit ante maritus,
Virgo decet regem, cujus sacrata potestas
Conjugio viduæ non est minuenda minutæ.
Angligenam placeat si ducere, virgo placeret.
Quamvis Elizabeth veneris sit fabrica divæ,[3]
Huic tamen haud cedunt aliæ virtute puellæ,
[4] Quæ thalamos lecti nunquam tetigere jugalis.
Rex istud optans consensu matris agendum,
Sed licet assensum mater præbere negaret,
Elizabeth statuens[5] charam sibi jungere sponsam,
[6] Ex animo quædam respondit, multa jocose

Oratio matris Edverdi dissuadentis ne duceret Elizabeth Graiam.

[1] Mater et Edverdi suasit ne duceret illam,
Et coram gnato proponit talia verba.

[2] Quando Bonam Varvicensis pro te procus ambit
Cujus iter si forte novo frustreris amore.

[3] mira.

[4] Quæ non ante thorum sponsi tetigere jugalem.
Talia mater ait, nam majestatis habebat
Curam; quod dixit nihil est, amor omnia vincit;
Nam licet assensum, &c.

[5] statuit.

[6] Ast ut placeret matrem, sic ora resolvit.
Mater, ait, &c.

Dixit, ut illius mens sic placatior esset.

Responsio Edverdi.

Mater (ait) cui post Christum debentur honores,
Etsi consortes lecti conjungere debet
Firmus amor, potius quam spes avidissima lucri,
Conjugium tamen hoc non fiet inutile nobis.
Externum fœdus nunquam præpono meorum
Fœdere,[1] quos spero mihi devincire fideles
Anglico in uxorem quod firmiter Anglica nubit.
Namque recuso illam, quam nunquam forsan amabo,
Ducere, et hac spe jungendi pomœria regni,
Quæ jam sum nactus regnorum perdere fructum.
Nam quid regna juvant, quid opes, si contigit uxor
Quæ tibi displiceat, quod morte ferocius ipsa est?
Huic aliæ (fateor) nil pulcritudine cedunt,
Nec veto, si quis amat, quin illas ducat amator.
Cur mihi quæ placeat prohibetis ducere sponsam?
Non in me frigent ita Varvicensis amores,
Ut sit amor noster gravis illi, nil minus optat
Quam suus ut sponsam mihi deligat aut det ocellus
Non meus, ac infans essem cui nuberet uxor
Arbitrio tutoris, ego rex esse recusem
Conditione sub hac, ut libertate carerem
In sponsæ charæ delectu et fœdere sancto.
Esse quod[3] hanc viduam dicis genuisseque prolem[4]
Arguit hoc sterilem non esse, Deoque favente,
Heredem blandum parituram, qui tua colla
Amplectens figat depressis oscula labris.
Quum peto sacratæ sublimes sedis honores,
Tunc quod sim digamus, mihi mystes deneget illos.
Dixit, sed mater quum dissuadere nequisset,
Ne viduam Graii rex ducat, jura vetare
Relligionis ait, nam dixit pacta priora

[1] Fœderibus. [2] vincire.
[3] Quod vero. [4] prolisque parentem.

Olim cum quadam Elizabeth contracta fuisse
Lucia cui cognomen erat, quam rex quod amabat,
Illius effecit ventrem turgescere prole.
Talia quum rumor vulgi sparsisset ad aures,
Rex quod decrevit renuit finire, priusquam
Esse palam cunctis vana hæc commenta probasset.
Lucia judicii mox sistitur ante tribunal,
Et juramento verum affirmare coacta,
Conjugii nullum pactum sanxisse fatetur
Edverdum, sed eum blando sic ore loquutum
Ut desponsatam regi se crederet esse.
Illius postquam confessio nota fuisset,
Quo minus Elizabeth Graiam rex ducere posset,
Nil fuit obstacli, quare sibi fœdere firmo
Graftoni conjungit eam, propriamque dicavit.
Reginæ gnatus Dorsetti est marchio factus.
At Varvicensis quando irrita cuncta videret,
Quæ procus egisset Gallorum regis in aula,
Sese delusum queritur, stomachatur et ardet.
Judicat indignum regem qui sceptra teneret.
Corde sed inclusum statuit nutrire dolorem
[1] Donec ei melior quod constituisset agendi
Offeret sese fortuna. Reversus ad Anglos
Curvato clarum veneratur poplite regem,
Et quæ legatus perfecerit omnia narrat.
Atque dies paucos nitida versatus in aula
Obsecrat ut liceat Varvicum visere villam
Ut sua membra suis recrearet languida pratis.
Huc ubi venisset fratres ad se vocat ambos,
Quorum Eboracensis fuit alter Episcopus, alter
Marchio clarus erat cognomine Montis-acuti.
Heic ubi diversis sermonibus hora refugit,

[1] Donec commodius vindictæ tempus adesset.
In patriam rediens postquam venisset ad aulam.

Oratio Comitis Varvicensis ad fratres.

Varvicensis habens ansam de rege querendi
Hiis tandem verbis est coram fratribus usus:—
[1] Vester amor primis adolescens floribus ævi
Me facit ut vobis mentis secreta revelem,
Quum caro, quum nostri pars intima sanguinis estis.
[2] Hoc igitur fretus decrevi dicere paucis
Quod non nostra modo, sed quod res publica poscit.
[3] Edverdum quantum dilexi scitis, opinor,
Et caput aurato regni diademate cinxi.
Me tamen ingratus nullo dignatur honore.
Quum procus ad Gallos illius nomine tendi,
Elizabeth quandam duxit, me prorsus abhorrens,
[4] Indignam sane venerando principe sponsam.
Quis Varvicensi post hæc adhibebit honorem,
[5] Ejus apud Gallos qui noverit [6] acta fuisse
[7] Antiquata, et quod fuit irritus ambitus ejus?
Nec me contemnit solum, sed negligit omnes
Stemmata quos ornant generosæ stirpis avita,
Atque novos homines præsertim laudibus effert.[8]
Nobilitas vel tollet eum, vel prorsus ab illo
Inclyta nobilium tolletur turba virorum.
[9] Ergo judicium sanum ratioque requirit
Concilium mutare meum, regique favere
Henrico, duri stringit quem carceris horror,
Qui libertate et regno spoliatur avito.

[1] Vester amor teneris ætatis ab unguibus auctus.

[2] Fretus amore pio.

[3] Non latet, o fratres, quo sum complexus amore
Edverdum, qui me rursus contemnit et odit,
Dum procus ad Gallos illius nomine tendo
Elizabeth duxit meque et mea nuncia spernit.

[4] Indignam, &c. This line omitted.

[5] Cujus.

[6] cognoverit.

[7] Antiquata tuis thalamis, O perfide princeps.

[8] Sic est malefidus honorat.

[9] Ergo novis flectenda viis vestigia nostra.

[1] Namque virum sanctum quis non meliore putaret
Fortuna dignum, quis non succurrere gaudet
[2] Illi, quo nemo spirat servantior æqui;
[3] Cui vivit gnatus dignus diademate fulvo,
Indole conspicua, princeps virtute refulgens;
Qui memor officii cunctis opulenta rependet
[4] Dona, patrem sceptro qui donavere superbo?
Fratribus hæc clari [5] persuadent verba Nevilli
Ne socios belli sese præbere recusent.
[6] Sic consenserunt hii fratres, ast Eduerdi
Germanos similis non junxit nodus amoris.
A fratre Edverdo nam disjunctus fuit heros,
Cui ducis exhibuit titulum Clarentia summum.[7]
Quod Varvicensis subadorans, arripit ansam,
[8] Qua contra regem magis excitet ira furorem.
Dux respondet ei, Certe est hæc vera querela,
Regis et injusti crudelia facta recenset.
Tunc comes illius fidei confisus et iræ
Omnia quæ secum statuit decreta revelat,
Et blandis verbis suadet precibusque fatigat
Ut velit Henrici partes defendere Sexti.
Et post blanditias promissaque dona beata
Illi despondet gnatam, quæ nubilis annis
Atque fuit forma generoso principe digna.

[1] Proh dolor! O pie rex, quis te meliore putaret
Fortuna indignum?

[2] Afflicto quo nemo fuit.

[3] Quis tibi, chare puer, patris negat inclita sceptra
Henrici Sexti qui vivis gnatus et hæres.

[4] Munera qui patri curabunt reddere regnum.

[5] fratris.

[6] Non tamen Edverdi fratres concordia junxit.
A fratre Edverdo disjungitur inclitus heros.

[7] clarum.

[8] Qua contra regem magis illius ira calescat,
Evomit irato quos clausit corde dolores.
Dux respondit, &c.

Mox aperit quanam moveat ratione tumultus
Bellorum, quavis a suspicione quietus.
Trans mare Caletum se dicit tendere villæ
Cujus erat præses, sed mox fratres et amicos
Bellorum varios jubet inflammare tumultus
Agro Eboracensi, quem quod mare dividit oris
Caleti, pugnæ se suspitione levaret,
Ipse licet primi sparsisset semina belli.
[1] Quid multis opus est? persuasus es, alme Georgi,
Blanditiis comitis, quo cum transmittis ad oras
Caleti, ducisque Isabellam fœdere facto
Te Varvicensi juncturum spicula martis.
Interea, veluti pactum fuit, ecce tumultus
Hac Eboracenses sævit ratione per agros.
Hospitium florens Eboraci claruit olim
Mendicis quod tecta dedit lassisque quietem,
Sacratum, Leonarde, tibi, cui rusticus omnis
[2] Solvere frumenti numerum pro more solebat.
Turba negat fruges has importuna colonum,
Factis suasit eis ita Varvicensis agendum.
Procuratores poscentes grana coloni
Invadunt armis, ruit undique rustica pubes,
Adglomeratque feras nova conjuratio vires.
Ut rapidus torrens exili fonte relabens
Obruit heu! segetes inimico gurgite lætas,
Hæc ita seditio de frugibus orta minutis
Millia collegit plusquam quindena virorum,
[3] Qui tendunt junctis Eboracum viribus omnes.
Ast ubi perplexam rumor pervenit in urbem,

[1] Assensum præbet comiti Clarentius heros.
Cum socero charo Caleti tendit ad oras,
Et consummato conjungit fœdere sponsam.

[2] Mensuras quasdam frugum præbere solebat.

[3] Qui gressus flectunt Eboracum quo via ducit.
Hic ubi, &c.

Horrescunt gelidi tremula formidine cives.
Suspensi dubitant anne intra mœnia restent,
An validis sævos invadant viribus hostes.
Marchio præsidium rebus languentibus affert,
Et pellit tristi dubios a plebe timores.
Obstitit in portis sævo contrarius hosti,
Huldernum vincit, cujus caput amputat ense,
Atque suos revocans a pugna claudit in urbe.
Quod fecit, quo vel celata quiesceret omnis
Suspitio, fautor ne conjurantibus esset,
Vel quod ab Edverdi statuisset partibus esse
Et sancita prius cum fratre relinquere pacta.
At plebs morte ducis non exanimata potentis,
Quum quod terrifico quateret quasi fulmine muros,
Tormentum deesset, Londinum tendit ad urbem.
Sed rex, cui Varvicensis fratrisque Georgi
Consilium patuit, maturo tempore tentat
Hostibus armatis junctis occurrere castris,
Et jubet Harbartum (cui Pembruchensis honores
Ante dedit) propere sævos invaderet hostes.
Harbartus valido Vuallorum milite cinctus
A Northantono non longe castra locavit,
Duraque postridie commiscet prælia sævus.
[1] Regius en miles cecidit, comes ipse fugatur.
Plebs Eboracensis spoliis satiata superbis
[2] In proprios (aderat dum Varvicensis) agellos
Expectans ivit, mox cum genero venit ille.
O qua laude duces tollit, qua laude ministros
Blanda quibus palmam tribuit fortuna secundam.
Mox parat armatam turbam validasque cohortes.
Sed rex non ullo fractus discrimine belli,

[1] Regia sed cecidere cohors.

[2] In sua tecta redit, dum Varvicensis adesset,
Qui mox cum genero Caleti solvit ab oris.

In nova cum multis Harbartum prælia mittit.
Ipse subinsequitur valida stipante corona,
Et qua se ferret multum spem militis auxit.
[1] Turmatim procerum nam confluxere phalanges,
Varvicensis ubi cognoverat esse propinquos
Hostes, ad generum præmittit ut agmina jungat
Cum socero, quod quum faceret dux ocyor aura,
Bambericum ad pagum contendunt viribus ambo
Conjunctis, ubi commisso certamine longo
Harbartus capitur, reliqui cum strage fugantur.
Hic fugit, ille tremit lethali saucius ictu,
Alter in alterius mactatus sanguine stridet.
Heu fera funesti sunt hæc spectacula martis.[2]
At rex Edverdus, mora cui tardando nocebat,[3]
Cladibus auditis variis et strage suorum
Constitit, et procul a pago sua castra locavit.
Varvicensis orans Varvicum tendit ad urbem,
Qua caput Harbarti ferus amputat ense satelles.
Tum currunt inter regem comitemque ferocem
Legati multi pacem sancire parantes,
Quam rex Edverdus sperans securus agebat.
Ista comes subolens cum milite nocte profectus
Et speculatore occiso qui valla tenebat
Edverdum capit, et captivum claudit in arce,
Quam Middellamiam vulgari nomine dicunt.
At rex inclusus præfecto talia promit:—

Oratio Edverdi captivi ad præfectum arcis Midelamiensis.

Quæ mea sit bellique vides fortuna cruenti,
Qui solio regni solitus residere superbo,
Proh dolor! infelix tenebroso carcere claudor.
Sed te, quem nostræ penes est custodia vitæ,
Per genium et dextram, per charos oro penates,
Fortunæ miserere meæ, miserere meorum,

[1] Turmatim proceres ad eum fluxere fideles.

[2] belli. [3] mala multa paravit.

[1] Et me sublimi regnorum sede reponas.
Sic memor officii tibi præmia digna rependam.
[2] Nam possum qua fronte suis obsistere votis
Me sceptro et regni qui libertate beavit.
Præfectus verbis regis persuasus amici
Clam dimisit eum, qui tetro carcere liber
Aufugit et mature Eboracum convolat ardens.
Exultant cives, tenuere palatia regem.
Sed quia non licet hic turbam conscribere multam,
Lancastrum petiit Gulielmus ubi fuit Hastyngs,
Qui fuit Edverdo præfectus honore cubilis.
A quo rex auctus numeroso milite, tutus
Londinum venit imprimis gratissimus urbi.
At comes infanda quum proditione suorum
Audivit cæco dimissum carcere regem,
Æstuat, insanit lymphata percitus ira.
Quæque prius statuit jam (proh dolor!) irrita luget.
Quare cum genero consultat plurima volvens,
Et placet horrendum belli renovare furorem.
Rex itidem accingit juvenes in prælia fortes
[3] Ut melius formaret eos, vel tolleret omnes,
Qui perturbabant cives regnique quietem.
At proceres fessi longo discrimine belli
Spargere fecundæ nituntur semina pacis,
Inter quos loquitur prudentior omnibus unus:—
Hic centum licet ora movens vox ferrea clamet
Centenosque sonos humanum pectus anhelet,
Non tamen immensas potuissent dicere clades
Quas patriæ nostræ civilia bella tulerunt.

Oratio dissuadens a civili bello.

[1] Ut me, namque potes sublimi in sede reponas
Officiique memor.

[2] Ne dubites ne quando velim tua vota negare,
Si mihi digneris mea nunc concedere vota.

[3] Ut Varvicensem frangat turbamque superbam
Publica quæ tanti convelleret otia regni.

Si tamen humanas faceret respublica voces,
Aut has aut similes tristi daret ore loquelas,
Quis furor, o proceres, quæ vos insania vexat
Ut me communem studeatis perdere matrem?
Cur mea perfoditis civili viscera ferro,
Dulcia quæ vestris labris alimenta dederunt?
Heu mea templa jacent flagrantibus obruta flammis,
Atria bombardæ nutant quassata fragore,
Filius ante sui prosternitur ora parentis,
Exundant pleni fraterno sanguine rivi,
Vastantur segetes hominumque boumque labores,
Enecat atra fames juvenes quos non necat ensis.
Sed vos, o cives, vestro resipiscite damno,
[1] Et vos perpetuo concordia jugat amore.
[2] Hæc regem et comitem flexerunt verba diserta.
Namque data acceptaque fide comes et gener atrox
Londinum veniunt parva stipante corona,
Quos in congressu clara rex voce salutat:—

Oratio Edverdi ad Comitem Varvicensem.

Clare Nevelle comes, tuque o charissime frater,
Nescio bellorum quis tanta incendia dæmon
Inter nos sævit,[3] quæ plurima damna tulerunt,
[4] Et multo nostros sedarunt sanguine campos.
Hoc sumus experti certamen inutile nobis.
Sed posthac alio certandi more fruamur,
Vincat amor, vincat pietas, clementia vincat,
Illatæ clades illataque prælia martis
Omnia lethæo valeant submersa profundo,
Et fratres fraternus amor conjungat in unum.
At comes indigne queritur se a rege repulsum,
Evomit et veteres nimium crudeliter iras,

[4] Et demum stabili.

[2] Hæc animum regis Varvicensisque moverunt.

[3] sparsit.

[4] Atque rigaverunt humano.

[1] Et sic discedunt infecto fœdere pacis.
Presulis ut videat rex mausolæa Beketti
Ad Dorobernenses tendit quo vota rependat.
Impiger in propros it Varvicensis agellos,
Atque novas vires conscribit et arma resumit.
Præficit hiis equitem præstanti corpore Vuelsum.
Hoc rex audito capit altum corde dolorem,
Arma parans armis et tela retundere telis.
Instructis rebus sævos contendit in hostes.
[2] Hiis loca castrorum tribuit Stanfordia fulgens,
Vuelsus ubi multo stipatum milite vidit
Contra se validis armis accedere regem,
Ecce stetit dubius num prælia martis iniret
[3] An secus, hac nondum quia Varvicensis adesset.
Sed tandem exarsit juvenili percitus ira,
[4] Illius patrem quod rex dimiserat orco,
Et contra regem bellorum signa movebat.
Bellorum coeunt sævis incursibus alæ.
Non hominum clades, non stricti vulnera ferri,
Non fera sanguinei cessant incendia belli,
Anceps pugna fuit, nulli fortuna pepercit.
Donec dux Vuelsus longe prolapsus in hostem,
Dum socios retinere cupit dare terga parantes,
Captivus trahitur, manus undique sparsa fugatur.
[5] At rex captivos gladio jugulavit acuto.
Illo dena virum ceciderunt millia bello.
At comes audiret quum funera mœsta suorum,
Quamvis sit sociis via desperata salutis,
Hos tamen erexit nova supplementa ministrans:
Necnon Stanlæum, sua cui soror unica nupsit,

[1] Disceduntque iterum non facto fœdere pacis.

[2] Atque locum pugnæ Stanfordia pascua præbent.

[3] An differret adhuc dum Varvicensis adesset.

[4] Namque patrem rex ante Ducis, &c.

[5] Captivi miseri gladio jugulantur acuto.

Plurima promittens ad se perducere tentat.
Hos quum tentaret frustra, nihil esse videbat
Quod tempus tereret, se posse resistere regi
Desperans, duce cum genero contendit ad urbem,
Quam vocat Exoniam vulgus, paullumque moratus,
Quum nullas legeret renovandi prælia vires,
Instituit summum Gallorum visere regem,
Cujus amicitiam peperit, quum munus obiret
Legati, quare collectis æquore remis
Cum duce conjugibusque suis turbaque suorum
Darmutho portu solvit, dans[1] vela secundo
Vento, et littus eis primum Normandia præbet.
Tecta quibus blande acceptis dedit hospita præses,
Innuit et regi Lodovico in littore adesse
Cum Varvicensi generum sponsasque tenellas.
Gallus eo lætus proceres præmittit ut illum
Urbane accipiant et in alta palatia ducant.
[2] Edverdo regi curas exemit amaras
En fuga Varvicensis, at hujus factio frendens
Quum desiderio comitis magis aucta fuisset,
Ne profugi redeant, sibi indicat esse cavendum.
Quare oratores ad te, dux Carole, mittit,
(Qui tunc prudenter Burgundica sceptra regebas,)
Qui coram tanto depromunt verba patrono:—
Te tuus affinis rogat, o fortissime princeps,
Ut quia cum Gallo te fœdera certa ligarunt,
Legatos mittas et mille precamina fundas
Ne contra Edverdum vires aut tecta ministret.
Carolus ista facit prompte, precibusque minarum
Adjungit fulmen, Gallo ut dissuadeat acri
[3] Ne contra Edverdum sit conjurantibus author.

[1] solvens vento dat.

[2] Interea Edverdus curis laxatur amaris
Quod comes atque gener fugissent trans mare vastum.

[3] Ne contra Edverdum turbam juvet ille rebellem.

Respondet Gallus, servato fœderis ictu,
Sese posse viris [1] miseris præbere salutem,
Et se velle viris ab iniquis æqua [2] tueri.
Quo rex audito certos explorat amicos
Conjuratorum, multosque in vincula mittit.
Unde metu plures fugiunt ad limen asyli.
Ast alii regi subdunt sua colla feroci.
Clarus Joannes in eis est Montis-Acuti
Marchio, quem summo Edverdus suscepit amore,
Ut plures alios hæc blandimenta moverent.
[3] Ambasiam interea tendunt comes et gener atrox,
Blandus ubi regem comes ista voce salutat:—

Oratio Varvicensis ad Lodovicum regem Galliæ.

O Lodovice potens quo Gallia rege triumphat,
Scit tua majestas me quondam finibus istis
Ambivisse Bonam præclara stirpe creatam
Esset ut Edverdo conjux ducenda marito.
Hac vidi, o princeps, quanta bonitate refulges
Qui mea vota boni tribuisti principis instar.
Ast Eduerdus amans indignam principe sponsam
Omnia frustravit mea vota et commoda regni.
Respuit esse tibi consanguinitate propinquus,
Me sprevit meritum sane meliora superbus.
In patriam rediens, quod consiliarius essem
Fidus et admonitor si quando erraret honesto,
Me monitis persæpe meis offensus abhorret.
Tempus ad hoc præsens me tempore cæpit ab illo
Indignis cruciare modis pia dona merentem.
[4] Quis non injustum vel iniquum diceret illum
Germanum proprium qui sic feritate molestat,
Ad tua qui mecum penetravit lumina supplex,

[1] Esse sibi licitum. [2] viros charos justosque.

[3] Interea ambasiam properant comes et gener ejus.

[4] Namque quis injustum merito non diceret illum
Germanum qui persequitur crudelis ut hostem.

Ut nos a rigido defendus ore tyranni
Hoc sponsæ gnatique petunt uno ore tenelli.
Rex Varvicensi verbis respondit amicis:—

Responsio Lodovici.

Gloria prima tuæ, princeps fortissime, laudis,
Quæ viget in terris et sese terminat astris,
[1] Qua tibi sim clemens, ausam captare coegit
[2] Quam mihi nunc princeps oblatam jure triumpho.
Sis ergo lætus, stimulos averte timoris,
Te neque pœniteat nostra venisse sub aula.
[3] Huc comes Oxonii tum Margarita vicissim
Cum Pembruchensi venerunt Gaspare fido
Edverdum secum ducentes, filius æqui
Qui fuit Henrici Sexti pietate relucens.
Gallorum regi sic Margarita loquuta est:—

Oratio Margaritæ ad Lodovicum.

Uxor ego regis nulli pietate secundi,
Alma meos quondam rexi regina Britannos,
At nunc infelix peregrinis exulo regnis,
Atque meum claudunt ergastula dura maritum.
Ante tuos ergo procido miserrima vultus,
Ut gnato ut charo reddas sua regna marito,
Per vim perque nefas quæ Plantageneta capescit.
Hoc meus Edverdus formoso postulat ore,
Rhenatusque meus genitor, dux Andegavensis.
Hoc comes, hoc comitis gener una voce reposcunt.
Rex solatus eam, tecumque, Nevelle, loquutus
Plurima, suadet eis ut fœdera talia pangant.
Altera nata fuit comitis quæ dicitur Anna
Edverdo sponsata pio, quem diximus æqui
Henrici gnatum; feriunt ibi fœderis ictum
Se non ante feri posituros arma duelli

[1] Me movet ut tecum conjungam fœdus amoris.

[2] Quam mihi, &c. (This line omitted.)

[3] Interea veniunt huc Margarita comesque
Oxonii cum Pembruchensi Gaspare claro.

[1] Quam ferat Edverdus vel rex Henricus honorem.
Rursus at Edverdus promittit fœdere certo
Quod Varvicensis regnorum frena teneret,
Dum rex calleret per se sua regna tueri.
Has leges certis hæc inquam fœdera votis
Observaturos quum juramenta dedissent,
Naves, arma, viros, tribuit Lodovicus abunde,
Et Margaritæ pater illos adjuvat omnes
[2] Tutius ut fidos possunt adnare Britannos.
Ad Varvicensem scriptis qui talia mittunt:—
Dicere nemo potest quanta expectatio cunctos
Occupat ut redeas, dulcem patriamque revises.
Tu quod abes, solem queritur tuus Anglus opertum,
Et desiderio reditus tabescit acerbo.
Noli causari socios aut arma deesse;
Littore te expectans stat in armis turba virorum.
Sunt etiam proceres conjungere tela parati,
Et tibi subsidium mittent pro viribus omnes.
Ad nostros ergo redeas in tempore fines.
Lubrica congestos occasio fronte capillos
Circumfert, calvum sed dicitur occiput esse.
Hæc Varvicensis subiit quum litera vultus,
Noluit oblatum dimittere tempus eundi.
Edverdum quare dulci cum matre reliquit,
Quod non esset adhuc secum dare vela paratus.
Oxonii comite ut fido comitatus Achate
Et charo genero veniunt ad littora tuto
Darmuthi portus, quamvis Burgundio classe
Illos ut caperet mare complevisset onustum.
In littus postquam descensio facta fuisset,
Ut sua præcepit sequerentur terga, virilem
Ferre per ætatem gladios quicunque valebant,

Epistola conjuratorum ad Varvicensem.

[1] Quam pater aut gnatus regno reddantur avito.

[2] Tutius ut patrias possint conscendere ad oras.
Interea ad comitem mittunt hæc verba Britanni.

Adversus regem, qui per vim sceptra tenebat.
Talis ubi increvit rumor, plebs convolat omnis
Ad Varvicensem, dextras et fœdera jungunt.
Non aliter quam vere novo quum murmure rauco
Rex apibus dat signa suis, tum læta juventus
Evolat e notis nidis examine facto,
Et qua rex ducit vernales tendit in hortos,
Atque novæ sedes et cærea regna parantur.
At rex Edverdus quum factus certior esset
Cum genero Varvicensem stipante caterva
Tendere Londinum, se posse resistere sævo
Hosti desperat, quare nec tela nec ullas
Comparat armorum vires, sed cedere præsens
Ad tempus statuit, dum sors meliora referret.
Cum Glocestrensi dilecto fratre Ricardo
A Lynno portu Flandrorum solvit in oras,
[1] Et vento sævo fuit in discrimine vitæ.
[2] Elizabeth fugiens in asylum sponsa sacratum,
Quod Vuestminsterii sacrum nitet, edidit illic
Nomine Eadverdum formoso corpore gnatum.
At comes agnoscens regem fugisse timore
Impiger et velox Londinum tendit ad urbem.
Huc ubi venisset cedentibus omnibus, illam
Milite turbatam reperit quod Cantia pubes
Diti [3] inhians prædæ [4] spoliare suburbia cæpit.
Quos ubi pacasset, cives sua colla jugarunt [5]
[6] Illius imperio, telis opibusque juvantes.

[1] Hostis dum sequitur.
[2] Elizabeth fugiens Vuestminsteriense in asylum
Edidit Edverdum formoso corpore gnatum.
Quum Varvicendi regis fuga nota fuisset,
Haud mora Londinum celebrem properavit ad urbem.
Huc ubi, &c.
[3] Prædæ. [4] avidæ.
[5] hoc munere victi.
[6] Imperium subeunt, armis.

[1] Varvicensis ovans Belini tendit in arcem,
Liberat Henricum tenebroso carcere Sextum,
Solenni pompa et regali veste decorum
[2] In sacram Paulo ducit regaliter ædem,
Atque Deo pangunt gratis concentibus hymnos,
[3] Applausu populus summum ferit æthera læto.
Henricus solio regni sublimis avito
Convocat et cives et nobilitate supremos.
[4] Hic ferus Edverdus patriæ decernitur hostis,
[5] Ejus opes confiscantur decretaque prorsus
Damnantur, socios eadem sententia plectit.
[6] Fit Varvicensis protector regna gubernans,
Cui collega daris, dux Plantageneta Georgi.
Hoc ad concilium veniebat marchio, frater
Varvicensis, ibi sese qui crimine purgat
[7] Quod tulit Edverdi contra data fœdera partes,
Qui dicens mortis fecisse timore coactum
Obtinuit veniam pro fratris amore petitam.
Talia concilio celebri dum gesta fuerunt,
Margarita sciens Henrico reddita sceptra
Cum gnato Edverdo Gallorum littore solvit,
Ut charum repetat sponsum dulcesque penates.
Sed quod hyems inimica fuit, vi turbinis acta est
Ad Gallos, potuit fidos nec adire Britannos.
Rebus cômpositis Gaspar comes ille benignus
Pembruchi (quamvis tanto privatus honore
Exulerat, tribuit quia rex Edverdus agellos

[1] Ingreditur Londinensem mox victor in arcem.

[2] Sacratas Pauli regaliter itur ad ædes,
Solvunturque Deo.

[3] Et populus læto plausu celi ferit astra.

[4] Publicus.

[5] Confiscantur opes et ab illo multa statuta.

[6] Hic protectorem comitem fecere Nevillum.

[7] Quod contra fratrem fuit Edverdi arma sequutas
Id quia se dixit fecisse timore coactum.

Illius Harbarto gladii quem sustulit ictus),
Fert iter ad Vuallos ut prædia læta revisat.
Hiis sponsa Harbarti Henricum nutrivit in agris
Tanquam captivum, sed eum tractavit amice.
Edmundus Richemondensis genuit pater illum
Ex Margarita præclara stirpe creata,
Namque fuit Somersettensis filia primi.
Henricum Gaspar fratris quod filius esset
Secum Londinum regalem ducit in aulam
Et regi sistit, rex illius indole visa
[1] In media irrupit tali sermone [2] corona:—

Prophetia Henrici Sexti.

[3] Hic est, O patres, cui nos nostrique rebelles
Cedent, et regni cedet diadema supremi.
Hoc rex fatidica prædixit voce futurum,
Ut comes Henricus premeret ditione Britannos,
Quod fuit illius vere post verba sequutum.
[4] Hoc rex Henricus gessit sua sceptra renactus.
Edverdus, quamvis patriæ sit finibus exul,
Non tamen ereptos sibi desperavit honores,
Tum quod ei sit pollicitus Burgundio vires,
Tum quod ab Angligenis multum fuit auctus amicis,
Visere qui proprios iterum voluere penates,
Arma virosque illi qui promisere fideles.
Edverdus gaudens fidos adnavigat Anglos,
Et secum duxit vix millia bina virorum,
Atque mihi vero similis res esse videtur
Te cum fratre tuo clam consensisse Georgi,
Quem ducis ornavit titulo Clarentia pagus.

[1] Tanquam fatidicus.

[2] prophetat.

[3] Hic est, o proceres, (frustra invidiosa laborat
Factio, quæ nostro quærit cum sanguine vitam,)
Hic est cui tanti cedent moderamina regni.
Hoc rex, &c.

[4] Talia rex gessit postquam sunt reddita sceptra.

Tuque Neville potens, signum tua gesta dederunt
Partes Edverdi te suscepisse potentis.
Huc ergo vobis fretus rediisse putatur,
Tam tenui classe et tam pauco milite cinctus.
Est Eboracensi portus qui dicitur agro
Ravenisportus, socios hoc littore ponit.
Et quia miles erat tenuis, procedere tutum
Non fuit, ergo viros aliquos præmittit equestres,
[1] Qui blanda populo suaderent voce rebelli,
Ut velit Edverdi partes defendere Quarti.
Hoc equites faciunt, redeunt et nuncia reddunt
Henrici duros a partibus esse colonos,
Nec posse a cæptis ulla ratione moveri.
Anxius Edverdus quæ creverat omnia mutat.[2]
Nam licet ante suis repetitum regna sonabat
Se venisse, tamen dictis nunc cessat ab istis,
Ac[3] Eboracenses tantum se poscere laudes[4]
Prædicat, hæredis debent quæ jure teneri
Ex Eboracensi quia sit genitore creatus.
Hæc ubi plebeios tetigisset fama penates,
Excita plebs studio pietatis, cæpit ad ejus
Flectere se partes, vel non obsistere, patris
Prædia ne repetat, quæ quondam jure tenebat.
[5] Edverdus vulgo lenito vocibus istis
Pergere constituens Eboracum milite cinctus,
Ecce Beverlacum pervenit ab hoste quietus.
Quum comes Edverdum sciret rediisse rebellem,[6]
Ad fratrem (Pontifracti qui mansit in armis)
Litterulas clausas mandataque talia mittit:—

[1] Qui blandis verbis populo suadere studerent.

[2] rescindit cuncta statuta.

[3] Atque.

[4] honores.

[5] Edverdus verbis placata plebe benignis.

[6] potentem.

Epistola Varvicensis ad fratrem Marchionem.

[1] Marchio mi germane, tibi notissima fama est
Quam tristis sit res Eboracum si petat hostis.
Aut ergo jam jam venientem percute telis,
Illius aut gressum tantisper ab urbe repelle,
Donec ego veniam numerosis viribus auctus.
Scribit et ad fidos Eboraci talia cives:—
[2] Occlusis portis Edverdum pellite telis.
Interea Edverdus vicinus constitit urbi,
[3] Hostis quod nullis iter intercluserat armis.
Hoc Eboracensis quando respublica novit,
Ad portas animosa ruit, plebs arma capessit,
[4] Illa tamen binos emisit sedula patres,
Qui moneant illum salvis discedere rebus,
Ne propius veniens telorum sentiat ictum;
Consensu firmo sese [5] statuisse docebat
A muris illum telis inhibere cruentis.
Hoc ubi novisset, quibus o terroribus horret.
Aure lupum (trita ut referunt proverbia) vulsit.
Si fugeret, timuit ne persequerentur agrestes
Spe prædæ, sed si qua cæperat iret ad urbem,
Extimuit ne civis eum circumdaret armis.
Quare blanditiis non telis censet agendum,
Atque ad legatos fuit hiis sermonibus orsus:—
Obscero vos, patres, sociis hæc dicite vestris.
Non me jam regnum sed avitos quærere fundos

[1] O germane, mihi duris bene cognite rebus,
Cerne novos casus et quam sunt multa pericla
Edverdus si tuto Eboracum tangere possit,
Aut ergo adversum venientem percute telis,
Aut remorare ejus gressus tantisper ab urbe,
Usque ego cum nostris numerosis viribus adsim.
Scribit et, &c.

[2] Ut claudant portas et pellant viribus hostem.

[3] Namque iter adversis nemo præcluserat armis.

[4] Legatos binos ad eum respublica mittit
Qui moneant blandis verbis discedere ab urbe.

[5] Firmiter unanimes cives.

Quos mihi si reddi curarint, dux ego vester
Pro meritis grates vobis et dona rependam.
Blanditiis sequitur lenitos talibus illos
Milite stipatus, dum mœnia tangeret urbis.
Mœnia conscendens civis discedere suadet,
Quod si mature faceret sic tutior esset.
Ast Edverdus eos blandis sic vocibus urget:—
Dux ego vester ero, non vindico regis honorem.
Imperat Henricus vobis quo principe nemo
Sanctior imperio nec vivit dignior alter,
Cui non invideo sceptrum nec regis honorem.[1]
Quid mihi si solida teneat ditione Britannos,
Obsecro vos, liceat mihi debita rura tueri,
Atque meis liceat dominari civibus oro,
Et portas urbis domino ne claudite vestro.
Rex ego vester eram quondam, quo tempore vobis
Dona dedi, dux sum vester majora daturus.
Cives respondent: Si vis promittere nobis
Nos et res nostras tractare fideliter omnes,
Si vis Henricum posthac agnoscere regem,
Illæsa regni si majestate quiesces,
Te nos imperio nostræ dignabimur urbis.
Edverdus tali de conditione triumphans,
Postera cum rutilos aurora revexerat ignes,
[2] Rem per sacrificum divinam fecit, in ipso
Portæ vestibulo quo dux intraret in urbem,
Sanctaque fumiferas dans juramenta per aras
Se præstaturum quæ diximus,[3] urbe potitur.
Ast ubi cepissent oblivia fœderis illum,

[1] neque regna beata.

[2] Missificare sacerdoti præcepit in ipso
Portæ vestibulo quod iter præberet in urbem.
Conceptis verbis dans.

[3] intrat in urbe.
Ast voti compos fœdus contemnere cæpit.

Urbem præsidio cingit, se milite munit,
Et sibi confidens Londinum tendere cæpit,
Ut solio Henricum detrudere posset avito.
Sed Pontifracti quia marchio castra locavit,
A Pontifracto deflexit ut absit ab hoste,
Castraque præteriens sine pugna jure triumphans
Est iter ingressus via qua planissima ducit,
Atque Notingamiam pervenit ab hoste quietus.
Hæc ubi fama fuit toti notissima vulgo
[1] Edverdum nullo percussum marte rebelli
Devenisse Notyngamiam, cum plebe potentes
Deficiunt [2] ad eum, contra quem marchio pugnam [3]
Aut renuit glomerare [4] quod ejus partibus hæsit,
Aut non auderet congressus ferre minaces.
Edverdus vires confluxu militis augens
Castra movet subito, cui dat Lecestria tectum.
At Varvicensis de rebus certior istis
Æstuat, et rabie furiosum vincit Orestem,
Marchio quod frater passus sit turpiter hostem
Milite stipatum tenui nec robore firmum
Nusquam congrediens Eboraci tangere fines.
Instituens igitur telis urgere rebelles
Undique conflavit vires et comparat arma,
Conscribit validos tyrones, teque Georgi
Cui ducis exhibuit titulum Clarentia dignum,
Agmina Londini scribentem densa virorum
Accersit, quem quum cunctanter sciret abesse,[5]
Credidit esse sui corruptum munere fratris.
Ad Coventrenses ivit nihil ipse moratus,
Ut queat hostiles armis invadere turmas.
Interea Edverdus Varvicum possidet urbem,

[1] Edverdum hostili nullo obsistente duello.

[2] Concurrunt.

[3] fortis.

[4] pugnare.

[5] sciret differre morando.

Unde movens, hosti vicinus castra locavit.
Se Varvicensis pinnata continet urbe,
Nomine quæ noto Coventria dicitur Anglis.
Hanc circumpositis urbem circumdare castris
Dum parat Edverdus, venit illico nuncius illi
Exclamans, frater Clarentius instat[1] in armis.
Certior adventus, fratri venit obvius ultro,
Ordine procedit structo, quasi prælia martis
Facturus, struit et frater Clarentius agmen,
Compositus ne forte dolus videatur utrinque.
At sub conspectum postquam venere phalanges,
Dux Glocestrensis, litis velut arbiter æquus,
Tecum colloquitur primum, præclare Georgi;
Mox petit Edverdum tacite secreta susurrans.
Et post colloquium preco non clamat ad arma,
Non belli miseros attollit buccina cantus;
Pacem constituunt fratres, sua[2] tela reponunt.
Hic petit amplexus, alter petit oscula frater.
Hiis ita confectis vocem dat preco sonoram:—
O lepidi cives, claros attollite plausus,
Una duos quoniam junxit concordia fratres,
Qui vobis parcunt, socii, vestroque cruori,
Nam jubet Edverdus sine fraude ducique suisque
Hoc fore perpetuo quod in illum tela levarint.
Tunc Varvicensem placuit tentare ferocem
An gener ad sese blande perduceret illum.
Ad socerum gener ergo suum legavit amicos,
Qui primo excusent sua facta, deinde monerent,
Dum licet ut vellet fœdus cum rege ferire.
Talia legati comes ad mandata profatur
Esse viri similis malo constantis et æqui
Quam generi infidi, contra qui fœderis ictum
Et jusjurandum sævum defecit ad hostem.

[1] adstat. [2] fera.

Ast ego non aliter bellorum tela reponam,
Ni vel victor ovans detrusero finibus hostes,
Aut victus charam bellis amisero vitam.
Protinus Edverdus muneroso milite septus
Confidens animo Londinum pergit ad urbem.
Hæc ubi fama levi narrasset garrula voce
Te cum fratre tuas vires junxisse, Georgi,
Et fratres validam concordes tendere ad urbem,
Solliciti cives rerum novitate stupescunt.
Intravere patres subsellia digna senatus,
Et quibus inclinent suspensi partibus hærent,
Inter quos unus sic est prudentior orsus:—

Oratio patris conscripti hortantis Londinenses ut recipiant Edverdum regem.

Vobis, O patres, video, sententia nutat
Ut navis vasto pelagi jactata profundo.
Sicut ei regimen committit nemo carinæ
Qui nequit aut per se clavum torquere recusat,
Publica sic illi non est tribuenda potestas [1]
Per se qui nunquam regni moderatur [3] habenas.
Ast aliis sua rex Henricus sceptra ministrat,
Edverdus contra [3] per se sua sceptra tuetur.
A muris hostes et bella viriliter arcet.
[4] Quid quod avus tulit Henrici per vim sibi regnum,
Injuste partis vix gaudet tertius hæres.
[5] Edverdo regni tribuit diadema senatus.
Quare præstat eum fulva decorare corona,
Qui fuit in cives tanta bonitate benignus,
Quam frustra miseri tentare pericula belli.
Dixit, et hæc omnem moverunt verba senatum.

[1] sunt moderamina danda.
[2] contrectat. [3] sapiens.
[4] Immo avus Henrici rapuit vi sceptra negata.
[5] At dedit Edverdo sapiens diadema senatus,
Ergo decet, nec jura vetant, decorare corona
Edverdum cives larga bonitate benignum,
Nec frustra, &c.

Hæc ubi novissent cives et turba colonum,[1]
Edverdo veniente ruunt e medibus omnes,
Atque suum regem læto [2] clamore salutant.[3]
Non pius Henricus, non consiliarius ullus
Dissuadere potest quavis ratione popello
Ne velit Edverdi castris se jungere Quarti.
[4] Quo viso, Somersettensis et aulicus omnis
Diffugiunt, rex Henricus fuit æde relictus,
Præsulis ad divi Pauli quæ templa locatur,
Unde fuit ductus captivus et arce reclusus
Quam Londinensem vulgari nomine dicunt.
Sic rex Edverdus Londinum intravit Aprili
Post sextum mensem quam Flandrorum appulit oris.
Laudibus accumulat cives, donisque senatum,
Et quos Henrico novit favisse potenti,
Acriter objurgans tandem dimittit inultos,
Quo facto summum plebis conflavit amorem.
[5] At maturandum cernens comes esse superbus
Ut prius Edverdo obsistat [6] quam tendat in urbem
Londinum, properans [7] iter intercludere tentat.[8]
At ubi directo processit tramite miles
Audiit Edverdum votis ac urbe potitum,
Audiit Henricum [9] vinclis et carcere tortum.
Ergo videns summam rerum certamine in uno
Ponendam, Albani stetit ad delubra sacrati,
Ut capiant [10] gratam sociorum membra quietem.
Est in colle situs pagus, sonat Anglia Barnet,
Londino bis [11] quinque gradus qui millia distat.

[1] propinqua. [2] populus. [3] salutat.
[4] Aulicus Henrici quum talia facta videret,
Aufugit Henricus solus.
[5] Interea Varvicensis sociique laborant.
[6] obsistant. [7] et mature. [8] tentant.
[9] captivum turre recludi. [10] caperent.
[11] lapides qui denos distat ab urbe.

Est ibi planities in summo vertice collis.
Huc comes a phano Albani sua castra movebat.
[1] Interea Edverdus nova comparat agmina fortis,
Et parat ad tantum numerosa viatica bellum.
Agmine procedens quadrato tendit in hostem,
[2] Promptior ut fiat, subito si bella tonarent.
[3] Ducit et Henricum, finem fortassis in istum,
Ut regem quando captivum cerneret hostis,
Omnino positis esset deterritus armis,
Aut si adversa forent bellorum fata suorum
Servari possit, quia captivo ante [4] pepercit.
[5] Postquam Phœbus equos summo duxisset Olympo,
Barnetti collis montana cacumina tangit.
Hic sua castra suis inimicis juncta locavit.
Et ne funestum noctu certamen iniret,
Castra [6] novis vallis defendit et aggere denso.
Omnis ei mora grata fuit, nam fluminis instar
Undique cum multo collegit milite vires.
Postera cum fulsit madidis aurora capillis,
Clara serenatis infundens lumina terris,
Dispositas acies ita Varvicensis adornat.
Marchio frater, et Oxoniensis, habete sinistrum
Cornu, inquit, dextrum dux Exoniensis, et ipse

[1] Edverdus contra juvenes conscribit et arma
Ut Varvicensem frangat sociosque rebelles
Agmine, &c.

[2] Promptior ut fieret, tuba quando sonaret ad arma.

[3] Et secum Henricum ducit vaga fata revolvens,
Forsitan ut regem captum quum cerneret hostis
Depositis ultro fugeret deterritus armis,
Aut si adversa foret belli fortuna cruenti
Servari, &c.

[4] ipse.

[5] Postquam sol radios nostro occultasset ab orbe.

[6] cavis.

Ducemus, tunc in medio cornu inter utrumque
Ecce sagittandi disponit in arte peritos.
Somersettensis Dux clarus præfuit illis.
Hoc comes in totam resonat sermone phalangem:—
O socii, vestræ pro libertate salutis
Crudelem duro pessundate marte tyrannum,
Qui vestrum injusto capiat certamine regnum.
Captivum tenet Henricum pietatis alumnum.
Hunc regem misera jam conditione volutum
Solvite fauce lupi, vestro qui sanguine gaudet,
Et sumant [1] infida ducum perjuria pœnam.
Sic ait; Edverdus contra struit ocyus agmen,[2]
Agmine disposito, manet ingens turba superstes,
Quam pro subsidio servat, quum postulat usus.
Ille suas acies eductus talia fatur:—
Erigat, o socii, vos nobilis ille triumphus,
Quam vobis olim Stanfordica bella dederunt,
Plurima cum vestris ceciderunt millia telis,
Captivo Vuelso, bello qui præfuit illi.
Qui fugere manus, gladiique pericula vestri,
Nunc convenerunt, ut seditione rebelli
Et vos et patrios possint abolere penates.
Vincere num dubitatis eos quos marte priori
Vicistis, quorum rex en captivus habetur.
Fidite namque hostem numero superatis et armis.
Dixit, et ad pugnam quando edita signa fuissent,
Eminus ecce sagitta volans ut grando cadebat,
Comminus ense fero belli gravis ingruit horror.
Edverdus munero confidens acriter instat,
Varvicensis ei summa virtute resistit.
Plurima turba cadit, succedit plurima turba.
Hostilem numerum cernens comes esse molestum,
Supplementa suis cumulavit in ordine primo,

Oratio Varvicensis ad milites.

Oratio Edverdi Quarti ad milites.

[1] Atque luant. [2] ordine turmas.

[1] Atque hostes plantas statione referre coegit.
Quo viso Edverdus rex subsidiaria tela
Esse suis jubet auxilio, velociter urgens,
Et fera majori crudescunt prælia cæde.
Sanguinis humani tellus madet humida rivis,
Nudaque sanguineam plangebant corpora terram.
Dimidio belli æqua fuit fortuna diei,
Edverdum cruciant tam longi tædia belli.
Omnibus invadit collectis viribus hostem,
Defessos socios comes exhortatur et orat
Ne nunc deficerent quum pugnæ finis adesset.
Ipse præit, rogat ut prompte sequerentur in hostem,
In medias currens turmas, cadit obrutus armis.
Marchio dum sequitur, cæsus[2] fuit ense feroci,
At Varvicensi cæso, grex aufugit omnis.
Plusquam dena virûm ceciderunt millia bello.
Sed captivorum numerum quis novit inire?
Edmundus Somersettensis, et Oxoniensis
In Scotiam fugiunt, quod iter quum longius esset,
Consilium mutant, atque ad te Gaspar amicum
Pembruchi comitem Vuallorum in rura propinquant.[3]
At fugiens sacro[4] dux Exoniensis asylo[5]
In Vuestminsterio tandem caput abdidit ægre.
Edverdus victor turba plaudente triumphat,
Militibus grates agit, et stipante corona
Londinum ducens Henricum carcere claudit.

[1] Atque feros hostes paulum retro ire coegit.
Edverdus pressis fert subsidiaria tela,
Armatas renovat vires atque hostibus instat
Hic fera, &c.

[2] cecidit quoque (sic fera belli)
Jura volunt, ducibus cæsis grex aufugit omnis.
Millia plusquam dena virorum cæsa fuerunt.

[3] revertunt.

[4] Aufugit ad sacrum.

[5] asylum
Et Vuestminsterium tandem pervenit ad urbem.

Huc Varvicensis fratrisque cadavera fossa
Advexit miles, templo et tibi, Paule, sacrato
In feretro totum biduum jacuere, priusquam
Obruta sunt tumulis, ne seditiosus ad arma [1]
Sub Varvicensis specie fera bella moveret.
Deflevisse tuos (o inclyte marchio) casus
Dicitur Edverdus, quia te delegit [2] amicum.
Hic Varvicensis finis fuit atque suorum.[3]
  At regina potens quum fama tulisset ad aures
Edverdi reditum regni turbasse quietem,
Maturat gnato Edverdo comitante reverti.
Sæpius at ventis sævis fatisque repulsa
Sera nimis venit in portum cognomine Vaymuth.
In terram postquam descensio facta fuisset,
Audiit Edverdum regni ditione potitum,
Audiit Henricum tenebroso carcere clausum,[4]
Audivit Varvicensem cum fratre peremptum.
Corruit heu! mulier tristi exanimata dolore,
Palpitat et nudos plangit lacrymosa lacertos.
Cur sic (exclamat) ludis, fortuna, misellos?
O ubi, mors, stimulus? cur fata novissima cessant
Morte meos oculos resoluto claudere filo?
Est quem Bellilocum dicunt cognomine vicus,
In quo cænobium fuit, huc regina remigrat,
Illo se tenero cum gnato claudit asylo.
  Reginæ adventus ubi cognita fama fuisset,
Dux Somersetti Edmundus cum fratre benigno
Atque comes Gaspar Pembrochica rura gubernans,
Devanusque comes Thomas cognomine Cortney,

[1] forsan callidus hostis.

[2] delexit

[3] Here follows in MS. B.:—
Qui vivus nequiit requiescere, morte quievit.

[4] conclusum carcere turris.

Et plures alii qui partibus ejus adhærent,
Reginam pariter visunt, gnatumque salutant.
Quæ resalutat eos et sic affatur amicos:—

Oratio Margaritæ ad proceres amicos.

Quamvis mortis ego lacrymosa pericula sensi,
Vos tamen inspiciens videor mihi vivere rursus,
Quos dubiis novi fidos in rebus amicos.
Incolumem vobis me reddere sæpe volebam,
Sæpe tamen ventis et fluctibus acta repellor.
O utinam tunc me latranti fauce Charibdis
In mare sorpisset submersa puppe profundum!
Sic evasissem fortunæ incommoda dura,
Quæ me fecerunt ad asyli currere limen.
Sed vos per genitum vestrum vestramque salutem
Deprecor, Edverdo gnato succurrite nostro.
Hunc precor a rigidi defendite fauce tyranni.
Dixit, et affatur Somersettensis ad illam:—

Responsio Ducis Somersettensis ad Margaritam.

Sis animo, regina, bono, compesce timorem,
Nemo tibi, gnatove tuo, mihi crede, nocebit,
Me vivo, prius effundam cum sanguine vitam.
Nam mihi decretum est, dum spiritus ossa movebunt,
Me contra diros hostes defendere bello.
Quod nunc constitui faciendum tempore primo,
Bella quod Edverdi fregerunt proxima vires
(Millia namque illic amisit multa suorum).
Tum quod ab Henrico stat plurima turba potentum,
Quos ne blanditiis ad sese pertrahat hostis,
Utamur charis, patitur dum tempus, amicis.
Ipsa igitur belli si dux non esse graveris,
Felici eventu quondam velut ante fuisti,
Henricum ut sponsum capias e carcere tetro
Ecce meas vires et opes promitto fideles,
En comites hæc præsentes ad bella paratos.
Consilium ducis Edmundi comes approbat omnis.
Ergo suos tendunt in agros, atque agmina scribunt.

Spe regina rei bene confirmata gerendæ,
Bathoniam ducis admonitu contendit ad urbem,
Expectans ut dux cum milite cinctus adesset.
At rex Edverdus quod devenisset ad Anglos
Margarita sciens, Somersettemque parare
Agmina densa videns, extemplo mittit equorum
Sessores, ut perspicerent quo tenderet hostis.
Quanta sit hostilis numerantes copia turmæ
Præceptum faciunt, redeunt velociter omnes,
Et quæ noverunt regi retulere potenti.
Sed quum nil certi legatio tanta referret,
Rex prius hostiles voluit prævertere turmas,
Quam sua Londinum transferrent castra sub urbem,
Ergo gradu celeri[1] numeroso milite septus,
Oxonii velox[2] vires traducit in agrum.
Figit Abyndoniæ sua castra, jubetque venire
Huc ad se reliquos quos delegere ministri.
Audit Abyndoniæ rex hostes esse profectos
Bathoniam, et socios hac expectare potentes.
Rex Marlebrugium celeres deflectit habenas,
Hostis ut accessus in Vuallica rura retardet,
Cum Pembruchensi ne tela ferocia jungat
Plurima Vuallorum qui scripserat agmina terris.
Id regina sciens Bristollum pergit ad urbem,
Præmittens equites iter explorando fideles,
An via tuta fuit per Glocestrensis agellum,
Nam Pembruchensis ditionem tangere flagrat.
Ecce reversi equites narrant hærere Richardo
Constanter Glocestrenses qui dux sit eorum.
Consilium mutat regina statuta retexens.
Teuxberiam properat Sabrinæ flumine lotam,
Curia quæ pristis fuit appellata Theoci.

[1] gradum accelerans. [2] validas.

Hanc rex insequitur stipatus milite multo.
Dux Somersetti cernens hostilia signa,
Eductas acies castris accingit ad arma,
Hunc dissuaderet quamvis regina furorem,
Pro Pembruchensi quæ censuit esse morandum.
En, post certamen longum, regina fugatur,
Et cum filiolo generoso principe capta est.
Sistitur Edverdus coram victore, rogatur,
Quare belligero vexavit regna tumultu.
Confidens animo respondit quærere fulvum
Se regni diadema suo quod jure teneret.
Cædes Edverdi filii Henrici Sexti.
Edverdus dextra juvenem submovit atroci.
Ast hunc invadunt et districto ense trucidant
Edverdi fratres, fodientes ilia ferro.
Dux Somersetti [1] viginti equitesque rebelles
Teuxberiæ vico caput amisere superbum.
Corpora cænobii tumulis cooperta [2] fuerunt.
Margarita fuit Londinum ducta triumpho,
Mittitur ad Gallos chari patris ære redempta.
Interea Facombrigius prænomine Thomas
Londini dum rex aberat fera prælia movit,
Per Varvicensem custos qui præfuit olim
Littoribus pelagi, nemo ut qui partibus hæsit
Edverdi fugeret Caletum trans freta vergens.
Ast hic factus egens munitus classe volucri
Littora nocturnis cæpit vexare rapinis.
Tandem descendens in terram, Cantius acer
Quam colit, atque horum collecto milite multo,
Londinum recta petiit, spoliavit in urbe
Cives, et demens Henricum solvere regem
Venisse exclamat; sed postquam fama referret
Reginam victam, cives, en, agmine facto,

[1] Somersettensis. [2] injecta.

In Facombrigium multa cum strage ruebant.
Obruta sunt illo sociorum millia bello.
Dux tamen ad naves fugitivus devolat ardens.
Suthamtonensis qui tangens littoris oram,
Captivus capitis pœnas persolvit amaras.
At Pembruchensis cernens in[1] marte subactam
Reginam, et bello socios cecidisse cruento,
Retro suos vertit celeri cum milite gressus,
Chepstoiumque venit,[2] lassumque recolligit agmen.
Illic Rogerius Vaughanius mansit in armis,
Ut ferus astuto comitem circumdaret astu.
At comes insidias subolens capit atque trucidat
Rogerium, sic astuti fera tela retorsit
In caput authoris, quem fraus male sana fefellit.[3]
Hinc comes egressus Pembruchum se ilico sistit.
Hic illum Thomas Morgan circumsidet armis
Edverdi jussu, vallo fossaque negando
Effugium, Gaspar sed ab obsidione remotus[4]
Pervenit velox ad Tynbia littora cursu,
Indeque conscendens navem jam forte paratam,
Henricum secum ducens ex fratre nepotem,
Navigat et vento ad Britannica littora pulsus,[5]
[6] (Quæ nunc sunt Galli sita sub ditione potentis,)
Ejus præfectum petiit regionis amicum.

Oratio Pembruchensis ad Franciscum Britanniæ continentis Ducem.

Nos duo te comites (inquit) patruusque neposque,
Quos fuga salvavit patriis e finibus actos,
Ut nos immani tuteris ab hoste rogamus.
Exulibus nobis regio tua donet asylum.
Nam fidei nos nostra tuæ committimus omnes.
Dux respondet eis, tractare fideliter illos

[1] cognoscens. [2] tangit.
[3] cui fraus scelerata placebat.
[4] solutus.
[5] Armoricam quæ nunc Britannia dicta est.
[6] Quæ nunc is omitted.

Sese velle, sua statuens regione quietos.
En sic Edverdo civilia bella quiescunt,
Qui quum Londinum pompa venisset ovanti,
Sæpe Dei festo celebravit numina cultu,
Atque animo statuens evellere semina litis
Littora prudenter judex ad Cantia tendit,
[1] Quæ Facombrigio conspiravere ministro,
Atque viros justa mulctavit morte rebelles.[2]

Cædes enrici Sexti.

Interea Henricus Sextus, spoliatus avito
Qui fuit imperio, vita spoliatur in arce.[3]
Illum fama refert rigidum jugulasse Richardum
Glocestrensis erat qui dux, vir sævus et audax;
Post cujus cædem sic insultasse refertur:—
Masculus en hæres [4] Edverdi nominis ejus
Terni, respirat præter nos nemo superstes,
[5] Nos Eboracensi generosa stirpe creati.
Henrici corpus Pauli transfertur in ædem,
Et jacet in feretro vulgi ut videatur ocellis.
Parvulus est vicus Chersei nomine notus,
In quo cænobium sacer Erchenwalde locabas,
Londini fueras qui clarus episcopus olim.
Huc delatus erat, tumuloque Henricus opertus.
Post Vindesoram translatus conditur æde,
Quæ sacrata tibi celebratur, dive Georgi.
Octo et ter denos Henricus præfuit annos.
Sex etiam menses post sceptra recepta regebat.
Vitæ annos binos et quinquaginta peregit.

[1] Quæ Facombrigio, &c. is omitted.
[2] Here follows in MS. B.:
Qui Faucombrigii sunt signa cruenta sequuti.
[3] Here follows in MS. B.:
In Thamesis ripa vitreas quæ prospicit undas.
[4] Edverdo a rege creatus
Tertius illius qui vixit nominis olim
Præter nos hodie respirat nemo superstes.
[5] Nos Eboracensis quos gloria stirpis honorat.

Edverdus princeps gnatus fuit unicus illi.
Corpore procero totus spectabilis heros
Henricus fuit, at gracili levitate decorus.
Integer a puero, vitio tersissimus omni,
Mortales pietate magis quam vincere regno
Certavit, nullos bello quæsivit honores;
Ast mala ventosi fugiens commercia casus,
Antiqua constans in religione quievit.
Ingenuas fertur coluisse fideliter artes,
Et solitus doctos charis amplectior ulnis.
Etonæ multo struxit collegia sumptu,
Sumptibus et nullis templum fundando pepercit.
Quid quod honorifice pueris gymnasia struxit,
Hos quæ gratuito quasi nutrix lacte foverent,
Ac inculcarent Latiæ primordia linguæ.
At Cantabrigiæ studio pietatis eodem
Regia cum celebri struxit collegia phano,
Nomine vulgari quæ nunc Regalia dicunt.
Fecit grammatices ut quos Etona peritos,
Ad Cantabrigiam studio majore volarent.
Illa domus claro decoratur nomine Regis,
Et merito talem titulum sortitur honoris,
In qua Romanæ pubescit [1] gloria linguæ,
Et nova surgentis vivit Ciceronis imago.
Vos ergo quibus ista domus secura triumphat,
Et qui fugistis tantæ ad bonitatis asylum,
Tollite florentem divini regis honorem,
Quem ferus infanda jugulavit cæde Richardus.
Vos nova perpetuæ diffundite semina vitæ,
O rex, eternum soboles quem posthuma laudat,
Quem regum series celebrant, quem vota minorum;
Quis tua collimet [2] dignis benefacta camenis,

Descriptio Henrici Sexti.

[1] florescit. [2] collaudet.

[1] Quæ tua celesti posuerunt membra theatro?
Virtutes tantas gracili perstringere versu
Non decet, Henricum parce laudare recuso.
Hic fuit illius finis, sic fata ferebant.
Regna volens stabilire Edverdus cæde nefanda [2]
Relliquias hostis tollendas judicat esse.
Quare Eboracensis præsul clarissimus heros,
Quem Varvicensis fratrem jam diximus esse,
Mittitur in Guinas, ubi longo tempore clausus
Præ gravibus curis fuit atra tabe peremptus.
Rex capit Oxonii comitem virtute probatum,
Qui post acceptam cladem ad Barnettica bella
Aufugiens, Michael tibi promontoria sacra
Occupat, atque locum munivit milite forti.
Ast hunc comprensum rex trans mare misit in arcem,
Hamptun vulgari quæ nomine dicitur Anglis,
In qua captivus duodenos clauditur annos.
Sunt alii multi quos ferrea vincla ligarunt,
Quos vel suspitio vel factio dira notavit.
Defuit at comes Henricus cum Gaspare claro.
[3] Ergo ducem Britannorum rex obsecrat instans,
Ut sibi muneribus missis comites daret ambos.
Dux se respondit salvo non fœdere posse
Quos optat comites fidei committere regis.
[4] Se frenaturum tamen hos in carcere dixit,
Ut rex in portu valeat dare vela sequundo.
Legati ad regem ducis hæc responsa ferebant.
Mox vel persuasus donis, vel finibus ejus

[1] Pro quibus Omnipotens in cælis dat tibi sedem.
[2] suorum.
[3] Armoricæ ergo ducem legati nomine regis
Orant ut comites ad charos mitteret Anglos;
Dux se posse negat fœdus nisi rumpere vellet.
[4] Securum tamen esse jubet, nam carcere clausos
Se non passurum regni turbare quietem.

Ne fugerent, quos utilitas retinere movebat,
Dux distraxit[1] eos, et notos abstulit omnes,
Et servavit eos aulâ, custode Britanno.
Interea regis mandato concio patrum
Convenit Vuestminsterii, decretaque condit
Ut revocarentur leges quas rescidit olim
Henricus Sextus. Statuunt ut regis amici
In patria chara retinerent prædia læta,
Rursus ut Henrici mulctetur factio tristis,
Atque jubet regi solvenda tributa senatus.
Talia dum condunt populus patresque statuta,
Nobilis ecce pios Burgundio venit ad Anglos,
Qui ducis explicuit regi mandata benigno: —
Carolus affinis tuus, o charissime princeps,
Navibus instructum qui te in tua regna remisit,
Hac ope lætatur tibi reddita sceptra fuisse.
Dicere non possum, non si vox ferrea clamet,
Ille tui quanto studio conflagrat amoris,
Quod sæpe indiciis tibi declaravit apertis.
In primis quando Gallum sibi fœdere junctum
Supplicibus precibus per sacrosancta rogavit
Ne Varvicensi, tibi qui fuit hostis acerbus,
Aut[2] sociis ejus vires aut tecta ministret,
[3] Ille preces quanto fastu contempsit amicas.
Tunc tua majestas summo est experta periclo,
Quum Varvicensem stipatum classe remisit
In patriam, qua te regno detrusit avito,
[4] Quum fugeres ad herum nostrum tibi sanguine junctum.
Hæc mala crudelis feret impunita tyrannus,
Atque injusticiam tantam patieris inultam?
Carolus erectas Gallo vult scindere cristas.
Te rogat ut classem jungas sociosque fideles.

Oratio legati Ducis Burgundiæ hortantis Edverdum ad societatem belli in Gallos.

[1] separavit. [2] vel.
[3] At Gallus quanto fastu sprevit pia vota.
[4] Et fugere in nostras detrusum compulit oras.

Hostem in communem communia stringite tela;
Nam proceres qui sub Galli ditione tenentur,
Contra crudelem conspiravere tyrannum,
Et duce cum nostro dextras et fœdera jungunt.
In quibus est Lucemburgensis, præses equestris
[1] Ordinis. Hunc igitur, princeps fortissime, bolum
[2] Ne patiare tuis elabi faucibus oro.
Rex respondit eis animo se velle libenti
In Gallum celeres bellorum tollere vires.
Quare festinans cogit cum milite classem,
Et quia rara moneta fuit, quod cuncta tributa
In regni varios usus expensa fuissent,
Ad dandos nummos rex blanda pellicit arte.
[3] Nempe suis mandat quæstoribus, ut locupletes
Accersant homines, belli doceantque gerendi
Causas et fiscos exhaustos sumptibus omnes,
Atque rogent illos ut pro pietatis amore,
Quem patriæ et regi debent communiter omnes,
Fiat ad inceptum collata pecunia bellum.
At populus regem multis myriadibus auxit,
Cujus dona sibi quo grata ostenderet esse,
Ultro collatum munus bene velle vocavit.
Sic[4] armatorum viginti millibus auctus
Caleti rapido cursu[5] trajecit in oras.
Carolus huc veniens charo cum rege revolvit

[1] Ordinis. Oblatas quæso ne respue vires.

[2] Ne patiare, &c. omitted in MS. B.

[3] Nam jubet ex omni quæstores urbe vocare
Cives, nummorum quibus esset copia major,
Mox doceant belli in Gallos quæ causa gerendi
Et regis fiscos exhaustos sumptibus esse,
Tum blande admoneant ut pro pietate fideque
Quam patriæ debent charæ regique benigno
Subsidium conferre velint nummisque juvare.
At populus, &c.

[4] Mox.

[5] cum classe sua.

Plurima, persuadens in Gallum bella gerenda.
Edverdum Lodovicus ubi cognovit in armis,
Tela parat telis, et vi propellere vires,
Et cum militibus collectis mittit in agros
Atrebatum, Stottevillensem robore firmo,
Armis ut primus[1] venienti occurreret hosti.
At Sylvanecti rex anxius ipse moratur,
Namque suos proceres quum defecisse videret,
Atque duos bellum contra hostes esse gerendum,
Quorum non parvis fuit aucta potentia rebus,
Constituit posthac verbis decernere lites.
Pacificos ergo legatos mittit ad Anglum,
Quos rex audivit placide, et frigescere bello
Incipit, a pacis pacto nec abhorruit æquo.
Namque animo reputans incommoda plurima belli
Parcere constituit vitæ rebusque suorum;
Tum quod honorifica pax conditione coiret,
Tum quod de affini Flandro quereretur acerbe,
Nempe quod is quærat tantum sua commoda bello,
Et quod non staret promissis fœdere fracto.
Talia quum Franco retulissent nuncia missi,
Rex Lodovicus orans nummis et milite septus,
In Pinquiniacum venit prior (ista tenendi est
Colloquii sedes) venitque Edverdus eodem.
Reges ponticulo qui Sommæ contegit undas
Congressi, variis de rebus multa loquuntur,
Et fœdus tandem conjungunt lege sub ista,
Ne Lodovicus ab urbe prius discederet illa
Edverdo quam dinumerasset septuaginta
Quinque coronatorum millia, nomine in istud
Bellum expensarum, sed deinde sequentibus annis
Millia quinquagena triumphanti daret Anglo.
Acceptis nummis rex in sua regna remigrat,

[1] Ut validis armis.

Classem Caleti solvens a litore curvo.
Ast ubi compositam scivit Burgundio pacem,
Vix mentis compos rapidi præ bile furoris
Mittit ad Edverdum regem quibus evomit iram
Scripta feram, namque hæc multum de rege queruntur.
Quæ rex contemnens paci studet atque quieti,
Omnia namque domi voluit componere tuto,
Et quoniam prudens animo reputavit acuto
Se frustra niti, quod adhuc Henricus abesset,
Qui reliquus fuit ex Henrici sanguine Sexti,
Ecce ducem statuit rursus tentare Britannum.
Ad quem legatos auro dimittit onustos,
Ut persuaderent Henricum tradere clarum.
Isti introducti coram duce talia promunt:—

Oratio legatorum suadentium Francisco ut traderet ipsis Henricum Comitem Richmondiæ.

Dux Francisce potens, cui læta Britannia paret,
Sæpius audisti quam sævis factio telis
Anglorum vires lapsis consumpserit annis.
Hanc pius Edverdus quærit restinguere flammam,
Ut tandem posset tuto requiescere regno.
Hoc ut perficiat, studio te postulat omni,
Ut comes Henricus patrias mittatur in oras,
Ducat ut Elizabeth regis quæ maxima nata est,
Nam rex affinem cupit hunc sibi jungere clarum.

Dux multa excusans his arridere[1] recusat,
Sed tandem multis precibus pretioque labascens
Henricum demisit eis, quem per sua scripta
Edverdo commendavit, non se ratus agnum
Commisisse lupo, socero generum sed amico.
Legatus voti compos cito pergit ad urbem,
Quæ mare prospectat, quæ phanum dicitur almi
Maclovii, navi ut conscensa naviget inde
In patrios fines ad regem jure colendum.
At comes Henricus lethalem perspicit horam,

[1] istis dare vota.

Febreque præ merore fuit correptus acuta.
Dux ea dum gessit, Cheulettum rura tenebant,
Quæ postquam nosset, velox properavit in aulam,
Atque duci quod erat dilectus adivit ad illum
Et stetit in terram dejecto vertice tristis.
Dux rogat, hic tantus sibi quid velit undique luctus,
Quem præ se facies et squallida forma ferebat.
Cui Cheulettus ait:—Princeps o inclyte fama,
Quam peperere tibi virtus præclaraque gesta,
Hic pallor dirum mortis prædestinat omen,
Quæ capiti devota meo crudeliter instat.
O utinam sævo tunc me mors dente vorasset,
Quum nutrix primam porrexit blandula mammam,
Sic non sensissem graviorem morte dolorem,
Qui lenta cæpit præcordia tabe vorare,
Quod nunc Henricum comitem meliora merentem
Carnifici dederis laniandum cæde nefanda,
Immemor antiquæ fidei pactique recentis.
Quæ res perfidiæ maculam tibi semper inuret.

Oratio Cheuletti suadentis Francisco Duci Britanniæ ut Henricum revocandum curaret.

Cui dux:—Cheulette o fortis, bona verba [1] requiro.
In nostrum Henricum nihil est (scio) tale futurum,
Quem rex Edverdus generum decrevit habere.
Cheulettus contra: Dux illustrissime, crede,
Si patiare tuis discedere finibus illum,
Solvere nemo potest e mortis fauce cruenta.
Dux hiis permotus quæstorem currere mandat,
Et jubet ut comitem Henricum retineret euntem.
Quæstor Maclovii velox pervenit in urbem,
Et dum legatos vario sermone teneret,
Ægrotum famuli Henricum duxere in asylum
Quod stat in hac urbe inviolato jure sacratum.
Legati prædam subreptam quando viderent,
Se merce et pretio spoliatos esse queruntur.

[1] dicite verba.

Quæstor eis ita respondens, Incuria (dixit)
Vestra fuit, comes Henricus quod ab æde refugit.
Sed discedentes vestro sic dicite regi:
Ne comes Henricus nostris evadat ab oris,
Isthoc Maclovii sacro claudetur asylo.
Narravit regi legatus cuncta reversus,
Qui doluit tantam præreptam faucibus escam.
Attamen hanc patiens jacturam pertulit æque.

Cædes Georgii Ducis Clarentiæ.

Sed te non æque tulit, o præclare Georgi,
Quamvis frater eras. Fratrum concordia rara est,
Nec patiens est consortis suprema potestas.
Heros iste fuit præclarus et undique felix,
Si non ambitio quæ corda superba subinflat,
Discordem fecisset eum cum fratre potenti.
Sive in eum regem incendit regina querelis,
(Quæ semper regis fuit heu! infesta propinquis,)
Sive illius amor regnandi et cæca cupido
Istuc promeruit, majestatis fuit illi
Objectum crimen læsæ, sanctique senatus
Judicio tristi capitis damnatur, et aiunt
Vina cado quo condita erant Arvisia mersum.
[1] Quod quamvis esset factum miserabile regis,
Ille tamen mortem fratris flevisse putatur,
Nam daret ut charam fuerat si quando rogatus
Damnato vitam, solitum sic dicere narrant:—
O infelicem fratrem, cui nemo salutem
Oravit, nemoque fuit pro crimine supplex!
Post mortem fratris sit rex attentior ad rem,
[2] Auro connitens fiscos turgescere fulvo.

[1] Quæ quamvis regis mandato facta fuissent,
Sæpe tamen fratrem flevit gemuitque peremptum,
Quum daret optatam damnato a judice vitam,
Illico conceptum renovavit corde dolorem,
Oranti veniam mittens suspiria dixit:
O infelicem, &c.

[2] Auro turgentes fiscos implere laborans.

Fœdifragumque Scotum statuit justo ense domare,
Quod contra fœdus bellis invaserat Anglos.
Tum quia[1] Jacobus, Scoticis qui rexit in agris,
Henrico Sexto dederit sociisque levamen,[2]
Tum quia Jacobi frater vir corpore pollens,
Quem ducis ornavit titulis Albania claris,
Non cessavit ad has pugnas incendere regem.
Rex Northumbrorum comitem, fratremque Richardum,
Stanleumque virum fortem, fratremque Scotorum
Regis Alexandrum, valido cum milite mittit
In Scoticos fines ut eos populentur et urant.
[3] Certior adventus Anglorum quando fuisset
Factus Jacobus, juvenes conscribit ad arma,
Bervicum venit ut depellat finibus hostem,
Atque sciens Anglum præstare satellite multo
En media de nocte movens, discedit ad urbem
Splendidam Edinburgum, sævos expectet ut Anglos.
Dux Glocestrensis Scoticos invadit agellos,
Omnia divastans ferro consumit et igne.
Longius incurrens prope Edinburgum venit urbem,
At cernens nullos ex nobilitate Scotorum
Confluxisse ad Alexandrum, se fraude dolosa
Esse videns circumventum, cum rege potenti
Fœdere percusso, Bervicum retro reflectit,
Tunc expugnatum Stanlei milite fortis.

[1] quod.

[2] juvamen.

[3] At Scotus Anglorum juvenes quum nosset adesse,
Ecce suos cives contraria scribit ad arma,
Bervicumque venit, quo finibus arceat hostem.
At congressu impar præstanti viribus Anglo
Mutat consilium, et media de nocte revertens
Tendit Edinburgum factumque ibi collocat agmen,
Ut si forte illam victoria ducat ad urbem
Anglorum vires illa tamen urbe repellat.
Dux, &c.

Interea rex Edverdus, quod, Galle, solebas
Pendere vectigal, sed nunc numerare negabas,
Viribus obtinuit, pactisque manere coegit.
Posthæc a populo cessabat radere nummos,
Quod solet a charo disjungere principe vulgus,
Non fecere illum sublimia sceptra superbum,
Sed populum sibi conciliat bonitate benigna.
Namque æstate illa, quæ præcedebat amarum
Illius mortem, (quæ luctus attulit Anglis,)
Prætorem Londinensem patresque senatus
Descriptio venationis.
Evocat, et ducens vasti in vivaria saltus
Plurima quæ relevent animos spectacula præbet.
E sylvis cervos cogit venator opacis
In formosa vireta, locum quem prætor habebat
Atque patres, manibus venabula lata tenentes.
Ductores præeunt ramosis cornibus alti,
A tergo sequitur pavidus grex agmine longo.
Hos alii rapidis fixos stravere sagittis,
At volucres alii catulos nasoque sagaces
Immittunt. En saxa fugit per devia cervus,
Hunc canis insequitur figitque in corpore dentes,
Atque necat tandem defessum vulnere multo.
Cornua rauca sonant, resonat clangoribus echo.
Postquam cervorum cecidisset turba vagorum,
Rex in tecta suos inducit regia cives,
(Tecta dabant rami patuli fragrantibus umbris,)
Præcipit ante suas epulas mensasque suorum
Civibus apponi lautorum multa ciborum
Fercula, tum cyathis infundi dona Lyæi.
Festa triumphantes attollunt atria cantus,
Mensa nitet varia specie distincta ciborum,
Inter vasa cibus, fluit inter pocula Bacchus,
Regia multiplici crepuere palatia risu.
Regulus Hastingus convivas [sæ]pe salutat,

Et jubet impleri Baccho, pinguique ferina,
Et vacuare cibo patinas et pocula vino.
Distenti dapibus discessum quando pararent,
Rex discedentes præda satiavit opima,
Mittit ad uxores illorum corpora magna
Cervorum, mittit vinum mœroribus hostem.
Quis socius socium potuit vel amicus amicum
Tantis deliciis magis accepisse benigne?
Ergo quis hunc regem non dignum censet amore?
Illi quis vitam non exoptaret in ævum?
Ille tamen tunc, quum salvum plebs omnis avebat,
Incidit in morbum tristem, qui nuncius atræ
Mortis erat, quo quum sensit sua membra gravari,
Et sibi corporeas sensim decrescere vires,
Commeminit procerum quæ sit discordia demens,
[1] Et quæ natorum puerilis vita suorum.
Discordes proceres sensu prævidit acuto
Posse suis natis mala procurare tenellis.
Ergo quum lecto positus decumberet æger,
En Vuestminsterium proceres[2] vocat ore ministri,
Disjunctos odio quos noverat esse vetusto.
Inter quos viguit Dorsetti marchio clarus
[3] Reginæ gnatus, fuit alter nobilis Hastyngs,
Cui regina potens claros invidit honores,
Quos in eum largis manibus rex fudit abunde.
Hunc neque reginæ potuerunt ferre propinqui,
Expectata ab eis quia munera rex dedit Hastyngs.[4]
Quando igitur coram rege utraque factio staret,
Suffultus plumis, erectum corpus ut esset,
Ad proceres jam jam moriens rex talia profert:—

[1] Quodque suis gnatis ætas puerilis adesset.
[2] Ad sese proceres illos.
[3] Regulus Hastingus fuit alter nobilis heros.
[4] illi.

Oratio Edverdi Quarti jam ferme morientis, qua hortatur cognatos et affines suos ad concordiam.

Cognati affinesque mei, proceresque potentes,
Quo res nostra loco nunc sit deducta videtis.
Sentio quod tristes rumpunt mea stamina Parcæ,
Atque quod exspirans inter vos vivere cesso.
Sed ne post nostrum vivat discordia funus,
Obsecro et obtestor per sacratissima quæque.
Nam tales quales abreptus morte relinquo,
Invenient gnati charissima pignora nostri.
Quos odio si contingat reperire rebelles,
(Quod Deus avertat quæso et prudentia vestra,)
Forsitan inter se miscebunt bella, priusquam
Fœdera noverunt inter vos ponere pacis.
[1] Quæ sit eis ætas fragilis, vos cernitis omnes,
Quam solum sustentabit concordia vestra.
Non satis est nostrum certatim pignus amare,
Si vos inter vos odium disjungat acerbum.
Si foret hiis ætas robusta, annique viriles,
Vestra fides illis tutum satis esset asylum.
Sed sustendanda est pueritia lubrica sano
Consilio patrum, quod habebit nemo meorum,
Hoc nisi vos præstatis eis, præstare nec ullus
Vestrorum poterit nisi vos concordia jungat.
Namque in consilio dando quum nititur alter
Alterius consulta revellere, quod bene struxit
Iste odii causa quando mox destruet ille,
Nil concludetur sani nisi tempore longo,
Nec rata forsan erunt bene quæ consulta fuerunt.
Hactenus inter vos discordia mira tonavit,[2]
Etsi non magnis ex causis traxerit ortum.
Plura (scio) quod sint et quod graviora videntur,
Quæ vos concilient quam quæ disjungere debent.

[1] Quod sit eis fragilis quod lubrica, cernitis, ætas.
[2] inter vos tenuit discordia mira.

Vos homines juncti naturæ legibus estis,
Vos estis Christi sanctissima jura professi,
Cujus discipuli signo noscuntur amoris.
Ille caput vestrum, vos unum corpus in illo,
Atque eadem fidei vos sacramenta bearunt.
Quid quod conjugii vel vincula sanguinis arcta
Vos nectunt, quare affines concordia jungat.
Sit procul ambitio flammis armata furoris,
Quæ si quando suum diffundat in ilia virus,
Paullatim serpens, sceleri scelus addet abunde.
Quæ quantas lites et quanta pericula belli
Anglis attulerit paucis labentibus annis,
Tam te quæso tuæ menti Deus excidat alme,
Quam mentis nostræ penetralibus insidet altis.
Quæ mala si præscivissem sapiens, velut illa
Expertus didici stultus, nunquam mihi regi
Flexuras genuum capitum jactura parasset.
Sed quia facta semel nequeunt infecta resolvi,
Expediet meminisse fuit quæ causa tumultus,
Funditus ut pereat tantorum causa malorum.
Namque puer dum sceptra tenet, dissensio discors
Si vos inter vos sævis committeret armis,
Et vos et vester princeps sic forte periret,
Aut foret heu! longum laceram renovare quietem.
Hiis igitur verbis, moriens quæ spiritus edit,
Vos precor extremo nostræ spiramine vitæ
Per genium vestrum, per quem debetis amorem,
Et per amicitiam quæ vos copulavit Iesus,
Ut vos inter vos concordia mutua nectat,
Ut lites pereant, animisque injuria vestris
Excidat, et valeat Lethæsis obruta lymphis.
Quod vos facturos confido, si modo curæ
Sit vobis Deus, aut regis cognatio vestri,
Aut patriæ, aut vestræ defensio firma salutis.

Dixit, et erectum corpus quum longius esse
Non ferret, morbi fervore quod esset anhelus,
In latus incubuit dextrum conversus ad illos.
A lacrymis proceres non abstinuere dolentes,
Sed consolantes illum perblanda [1] loquuntur.
Sese facturos promittunt omnia regi,
Conciliare solent quæ charæ fœdera pacis.
Conjungunt dextras, disjunctaque corda fuerunt,
Id quod res ipsa et crudelia facta docebant.
At pius Edverdus paullo post morte solutus
Discessit superis,[2] nona florentis Aprilis.
Corpus deportant ad Vindesoria castra,
Et sacro in templo solenni funere condunt.

Descriptio Edverdi Quarti.

Rex fuit Edverdus procero corpore celsus;
Plena fuit facies et majestate verenda.
Vultus amœnus erat, fuit illi lætus ocellus.
Pectus erat latum, cor inviolabile bello.
Indulgens genio cæpit carnosior esse,
At membra æquali modulo spectanda fuerunt.
Non fuit abjectus, sed fidens, rebus iniquis,
Lætus non tumidus quum res fluxere secundæ.
Pace fuit justus, studio pietatis abundans,[3]
Audax in bellis, animosus ad arma satelles,
[4] Et fuit in charos charissimus unus amicos.
In venerem pronus fuit a juvenilibus annis,
At senior veneres sprevit gravitate severus.
Jura suo populo bis denos edidit annos
Atque duos, unum mensem cumque octo diebus.

[1] bona verba.
[2] Hac vita excessit.
[3] fuit et pietatis alumnus.
[4] Erga dilectos constans et fidus amicos.

HISTORIA EDVERDI QUINTI.

---

[1] Gnatas Edverdus rex post se quinque reliquit,
Quarum præclaris quædam nupsere maritis.
Brigida sola Sione fuit conclusa sacerdos.
Atque mares genuit præstanti corpore binos,
Edverdum regem Quintum cognominis ejus,
Ætatis decimum ternum qui expleverat annum,
De cujus misera et crudeli cæde canemus.
Dux Eboracensis fuit alter, voce Richardus
Communi dictus, qui fratre minor fuit annis.[2]
Summis naturæ viguerunt dotibus ambo,
Ambo doctrina clari et virtute nitentes.
Tanta verecundos suffudit gratia vultus,
Tantaque divinæ decorarunt munera dextræ,
Ut queat ad tantum nihil aspirare decorem.
Quid quod erat genitor populo gratissimus[3] omni,
Quod potuit charis[4] dare propugnacula gnatis,
Ni gravis ambitio, quæ fœdera nescit amoris,
Persuasisset ei, juvenes occidere claros,
Quem juvenes potius decuisset ab hoste tueri.

[1] Filiolæ Edverdo defuncto quinque supersunt,
Quæ claris junxere viris connubia firma.
Brigida sola virum nescivit clausa sacerdos.
Et duo sunt gnati vidua cum matre relicti,
Edverdus cui debebantur regna paterna,
Ætatis qui tres denosque impleverat annos.
Dux Eboracensis, &c.

[2] Here follows: Hos mea Musa canet crudeli cæde peremptos.
Summis, &c.

[3] charissimus.

[4] Ardua quod potuit.

Nam Glocestrensi dux clarus honore Richardus
Illis natura patruus, protector eorum
Officio fideique illis juramine vinctus,
Non hominum ratione, Dei vel numine tactus,
Pupillos statuit defuncto patre tenellos
Impius et vita et regno spoliare paterno,
Quod qua perfecit versutus fraude docebo.
Inter cognatos, quos rex Edverdus habebat,
Et quos Elizabeth quondam regina beata,
Dissidium fuit antiquum,[1] quod traxerat ortum
Quos hic speravit quod honores abstulit ille.
Sæpius hoc odium movit crudele Richardus,
[2] Sæpius et flammis nigro livore coactis
Præbuit a primo fomenta nequissimus ortu.
[3] Nam sua facturum speravit vota tyrannus,
Si male curati posset refricare dolorem
Vulneris, et tacitas iterum succendere flammas.
[4] Factio dumque inter discordes gliscerat ardens,
Ad se quos possit, statuit perducere lucro,
Et quos non potuit blandis corrumpere donis,
Incautos misera tentavit tollere cæde.
Hæc igitur primæ jecit [5] fundamina molis,[6]
A quibus incipiam repetens ab origine prima.
[7] Rex fuit Edverdus momento temporis illo
Ludloii, patrem quando mors sustulit atra,
Namque pater juvenem Cambrorum misit in agros,

[1] atque hinc litis origo,
Invidat alterius crescentes alter honores,
Hic cupit, alter habet, tenet hic quos postulat alter.
Sæpius, &c.
[2] Et flammis tecta quas accendit face livor.
[3] Namque potiturum votis se sperat iniquis.
[4] Factio discordes inter dum gliscerat ardens.
[5] tanti sceleris. [6] jecit.
[7] Tempore quo charum mors abstulit atra parentem
Ludloii fuerat princeps Edvardus in illo.

Principis aspectu Vuallorum ut barbara turba
A sævis tandem cohiberent arma rapinis.
[1] Hic teneris princeps totus vicendus in annis
Riverio sub prudenti tutore quievit,
Qui germanus erat reginæ nobilis almæ,
Nam regina suos cognatos principis aula
Plantavit sapiens, ut consuetudine longa
Principis erga illos radices mitteret altas
Firmus amor, primis adolescens floribus ævi.
Hinc Glocestrensis mira feritate tyrannus
Prima simultatis dispergere semina tentat.
Nam sibi quos novit sua propter dona fideles,
Quos scit reginæ quondam invidisse propinquis,
Illos incepit dux solicitare querelis.
Ad quosdam præsens sic blanda voce sonabat:—
[2] Heroes fortes, indignum censeo vobis
Ut princeps nobis excelso sanguine junctus
Esset convictu nostro divulsus ab omni,
Et matris tantum cognatis, sacra daretur
Tutela illius, quando non cedimus illis
Aut claris titulis, aut nostri in amore nepotis.
Nec tutum est nobis ut, quos male velle sciamus
Corporibus nostris, penetrent in regis amorem,
Unguibus a teneris surgit dum grandior ætas,
Nam cito deliniunt [3] pueros fucata tenellos.
Edverdum scitis Quartum (licet illius ætas,
Plena erat, et seris sapientia quæ fluit annis,)
Quorundam suasu, quos duxerat esse fideles,
Hæc fecisse quidem,[4] quæ post infecta cupivit.
Namque meus frater sensit Clarentius heros
Credulus uxori quod rex patefecerit aures.

Oratio Glocestrensis qua suadet ne principem Edverdum diutius esse patiantur in tutela cognatorum reginæ.

[1] Hic juvenis princeps teneros infirmus ob annos.
[2] Est proceres valde indiguum minimeque ferendum.
[3] Verbula decipiunt.
[4] Perpetrasse mala hæc.

Esse nimis verum signum mala nostra docebant
Quod regina illos quos rex dilexerat odit.
Fata igitur nostris incumbunt horrida rebus,
Si tenerum regem sub tutela esse sinamus
Hostis communis, qui nomine principis æqui
In nostrum commune malum male posset abuti.
Quod vero Edverdus cum reginaque suisque
Fœdere nos moriens voluit conjungere pacis,
Plus in eo valuit regis metuenda potestas,
Quam conjunctorum non firma pace voluntas.
Tam procul a nobis nec abest prudentia rerum
Ut multum fidamus ei, qui nuper amicus
Sit novus effectus nobis ex hoste vetusto,
Aut ut contractum subito credamus amorem
Firmius in nostros animos descendere posse
Quam quod abhinc annos multos crudelitur egit
Radices odium firmatum tempore longo.

Responsio ad objectionem.

Dux Glocestrensis multos hortatibus istis
[1] Incendit, primas inter quos jure tenebat
Henricus Buchyngamiæ dux fortis et audax,
Hastingusque suo regi charissimus heros,
Qui fuit insigni præfectus honore cubilis.
Quamvis hos olim vix junxit nodus amoris,
Nunc tamen unanimes statuunt, e principis aula
Reginæ matris cognatos pellere cunctos.
At regina mali nullius conscia tanti
Ad proceres scribit Londinum ut ducere regem
Festinent, tenerum caput ut diadema coronet.
Illi [2] reginæ mandata capessere gaudent.
Cuncta parant ad iter, stipantque satellite corpus.
At Glocestrensis postquam novisset amicos
Reginæ statuisse aditus munire viarum,

[1] Excitat inter eos merito loca prima tenebat.
[2] Ast is.

Et proficiscentem regem stipare cohorte,
Ne qua perficeret conceptam pectore fraudem,
Ni ferus in regem civilia bella moveret,
Reginæ facit ut falsus suaderet amicus,
Quod nunc non poscat res, ut rex milite cinctus
Londinum peteret, tanquam metuisset ab hoste.
Quod nunc unanimes proceres concordia jungat,
Et nihil optarent, clarum nisi regis honorem,
[1] Ut caput illius nitidum diadema coronet.
Sed si illi proceres qui stabant principis aula
Agmina contraherent in regis nomine tanti,
Præberent aliis metuendi heroibus ansam,
A quibus antiqua divulsi lite fuerunt.
Hæc ne colligerent non ut defendere possent
Regem, quem nemo oppugnat, sed perdere tentent,[2]
Quos odium vetus avulsit, nova paxque resarsit.
Illi igitur si se ut defendant arma pararent,
Seditio miseros laceraret acerba Britannos,
Et belli arderent insano regna tumultu.
Forte etiam (belli quoniam fortuna sit anceps)
Regina exitium lueret cum strage suorum.
Quod contra pactum violasset fœdus amoris
Inter utrosque suus moriens quod sponsus inivit.
Quod proceres regi conjuncti sanguine patris
Sacrata fidei sub relligione tenebant.
Persuasa hiis regina monet non esse necesse
Illius ut frater quo rex tutore quievit
Armatas hominum vires conscriberet ullas.
Præterea Glocestrensis dux misit in aulam
Blanditiis tantis ad regem scripta referta
Ut rex atque sui sperarent esse fidelem.[3]

Oratio qua falsus amicus suadet reginæ ne filium exercitu munitum Londinum duci curet.

[1] Illius ut caput ornaret gemmata corona.
[2] Here follows: Præclaros proceres conjunctos sanguine regi.
[3] cuncta quieta.

Interea Buchingamiensis mittit ad arcem
Glocestrensem (Eboraco qui tunc urbe quievit
Manibus extincti fratris pia justa rependens,)
Persallum famulum quem noverat esse fidelem.
Hic Persallus adit Vuardum (fuit iste Richardo
Intimus a lectis), ducis ergo nomine tanti
Hunc rogat, arcano ut liceat sibi murmure in aures
Glocestrensis heri verba instillare secreta.
Intempesta igitur quando omnia nocte silerent,
Persallum dux accersit sine testibus ullis,
Qui coram ductus clam talia verba susurrat:—
Me Buchingamiensis herus meus (optime princeps,)
Mandata hæc tacite tibi significare volebat.
Se quia bacchari civilia bella videntur
Illas velle sequi quas tu (clarissime) partes
Dux grates jubet et quædam mandata referre.
Nuncius extemplo Vuallorum currit in oras
Ad dominum Henricum, redit huic responsa ferendo
Ad Glocestrensem, qui tunc requievit in urbe
Quam Nottingamiam vocitant, iter unde parabat
Londinum, veloci equitum comitante caterva.
Et post colloquium secretum, migrat ab urbe,
Ut Northantonum paulo post duceret ipsum
Henricum, quem constipavit miles equestris,
Ut duce præsenti [1] misceret verbula præsens.
Huc paulo prius accessit rex, unde recessit
Ad Stonistradford, mediocri milite cinctus.
Ambo duces hac Northantoni nocte quiescunt,
Fingentes Stonistratford non esse capacem
Turbæ quæ regem proceresque sequuta fuisset.
Hic invenerunt comitem cognomine claro
Riverium, qui constituebat luce sequenti,

[1] Cum duce præsenti ut.

Lumina quum Phœbus diffunderet aurea mundo,
In Stonistradford tenero se sistere regi.
Illa nocte duces comitem excepere benigne,
Et lautis epulis agitant [1] convivia læti.
Cœna finita, comes ad sua tecta recedit,
Atque duces illi somnum feliciter optant.
En quum suaderet nox præcipitata soporem,
Insomnis dux consultat de rebus agendis.
Ast ubi nocturnas discussit Lucifer umbras,
Instructos ad iter dux præcipit esse ministros.
Producuntur equi, famuli stant ordine longo.
Interea comitis clam diversoria claudit,
Et claves servat ne quis labatur ab æde
Invitis illis, iter est et milite septum,
Ad Stonistradford ne velox nuncius iret.
Egressi si qui fuerant, hiis talia dicunt,—
Noster herus vobis iter intercludere jussit.
Ex Northantono regem dux visere primus
Constituit, cursuque velit prævertere nullos.
  Illi parentes in propria tecta remigrant.
Ast ubi Riverius portam videt esse reclusam,
Quod via septa fuit nullo penetrabilis astu,
Multa movens animo, qui distractus fuit æstu,
Istaque componens epulis in nocte priori,
Tanta admiratur mutatio quid sibi vellet
Quæ subito obrepsit momento temporis uno.
Et mala quantumvis instantia plurima sensit,
Attamen ipse sibi quia recti conscius esset,
Carceris in latebris clausus latitare recusat,
Atque duces adiens rogitat quæ causa tumultus.
Glocestrensis eum sævis hiis vocibus urget:—
  Tu nos et nostrum disjungis lite nepotem;
Tu struis insidias; tu litibus omnia misces;

[1] celebrant.

[1] Ut nos oppugnes trucidandos cæde cruenta.
Immo in te potius justus Deus oro reflectat
Omnia quæ nobis acuisti tela furoris.
Quum comes inciperet sceleris se reddere purum,
Dux ferus avertit nimium crudeliter aures,
Et rapit et duro mulctavit carcere raptum.
Mox Stonistradford cursu contendit equestri.
Huc delatus iter perspexit tendere regem.
Dux ergo in media descendit uterque corona,
Et primam famulis curam mandavit equorum,
Et flexo clarum veneratur poplite regem.
Rex iterum blando dispergit ab ore salutem,
A ducibus charis expectans nulla pericla.
Voce sonat tandem Buchingamiensis aperta
Ordine quisque suo præcedat, turba sequatur.
Protinus accusat præsenti rege Richardum
Quem peperit felix Graio regina marito:—
Quæ vos ambitio stimulis inflavit iniquis?
Ut vos, nempe tuus frater qui marchio claret
Dorsetti, tuque o perverse et avunculus audax
Riverius, regem tentetis subdere vobis,
Atque fero regni proceres vexare tumultu,
Ut per crudelem renovandæ litis amorem
Florentem antiqui perdatis sanguinis ortum.
Hæc ut perficeret Dorsetti marchio vester
[2] Audacter summam Belini irrumpit in arcem,
Unde manu rapida thesauros [3] abripit auri,
Et multa littus complevit classe marinum.
Ista duces nôrunt in regni facta quietem,
Et de consilio patrum sanctique senatus,
At nunc irati hæc in deteriora retorquent.

[1] Ut nos invadas incautos cæde cruenta.
[2] Audaci Londinensem vi rupit in arce.
[3] abstulit.

Ad quos rex breviter placido sic subjicit ore:—
  Marchio quid noster commisit nescio frater.
Sed pro Riverio qui noster avunculus aulæ
Præfectus nostræ est, et pro præsente Richardo,
Fratre meo, jurare ausim per sacra tremenda
Illorum tanto pollutum crimine neutrum.
  Immo, respondit dux Buchingamensis ad illum,
O rex, post cœli regem cui gloria cedit,
Non tua majestas illorum crimina novit.
  Extemplo regis capiunt ante ora Richardum,
Vaughanum capiunt et clarum viribus Hawtum,
Et Northantonum regem captosque reducunt.
Hic quos collibuit regi eripuere ministros,
Et quos [1] collibuit regi inservire jubebant,
Qui magis ipsorum quam regis jussa [2] tulerunt.
Rex tener ista videns lacrimas effudit amaras,
Ut vivus tenui distillat flumine rivus.
Jam tamen heu! frustra turgescunt fletibus ora.
Inter prandendum dux Glocestrensis iniquus
Riverio comiti lautissima fercula misit,
Et jubet ut patiens æqua ferat omnia mente
Quod nihil illius sit formidabile rebus.
Riverius pleno cumulavit pectore grates,
Atque eadem famulum per eundem fercula misit,
Atque ducis tanti lætissima verba Richardo.
Hæc etenim charo credit magis apta nepoti,
Quam sibi quem docuit perferre frequentior usus
Fulmina quæ potuit fortuna adversa tonare.
At Glocestrensis paulo post blandula verba
Riverium proceresque alios (quos diximus ante
In Stonistradford captos) distraxit in oras
Diversas, et eos boreales misit in agros.

[1] est libitum. [2] capessunt.

[1] Arx Pontifracti tandem una colligit omnes,
In qua carnificis manibus cecidere cruentis.
Sic Glocestrensis tenerum rapuit sibi regem,
Quem tentat celebri Londinum ducere pompa.
Hæc ubi vox tristis reginæ perculit aures,
Heu! quibus horrescit subito perterrita monstris.
Nunc gemit heu! nati, nunc tristia fata suorum,
Et cœlum diris replet importuna querelis,
Quod regem tam paucus eques stipavit euntem,
Quodque recussâset validos conscribere cives,
Qui possent regem telis defendere ab hoste.
Hæc tamen heu! seram senserunt vulnera curam.
Quare formoso gnato qui præfuit urbi
Quam dicunt fortes olim coluisse Brigantes,
Natabusque suis comitata recedit ab aula,
Quo Vuestminsterii fulget sacratum in asylum.
Cœnobii præfectus eam suscepit in ædes,
Et tibi tecta dedit, Dorsetti marchio, tuta.
Nuncius interea Rotherami currit in aulam,
Tunc Eboracensis quia summus[2] episcopus esset,
Et summus judex equali lance sederet,
Dicitur a nostris qui cancellarius Anglis.
Noctu quum lecto præsul requiesceret alto,
Nuncius ingrediens fatur:—Sanctissime præsul,
Regulus Hastingus te voce salutat amica,
Et jubet expulsa luctus finire querela.
[3] Innuit et quovis nihil a rumore timendum.
Nam Northantonum rex sit licet ipse reductus,
Hoc tamen affirmat feliciter esse futurum.
Præsul respondit, Votis hoc omnibus opto.
Quamvis fata negant tam[4] prospera regna Britannis

[1] Arx omnes tandem Pontifractensis habebat.
[2] clarus.
[3] Obsecrat ut timeas nihil a rumoribus istis. [4] ea.

Quam retro lapsis nos quondam vidimus annis.
Mox lecto surgens famulos exsuscitat omnes,
[1] Et latum regis secum portando sigillum
Velox reginæ properavit tecta subire,
Et postquam sacrum tetigisset limen asyli,
Omnia reginæ reperit turbata dolore.
[2] Fit strepitus tecto, singultibus omnia strident,
Sarcinulas satagunt in asyla recondere servi,
Hi lectos, illi cistas aulæaque picta
Pro se quisque gerit, fuit expers nemo laboris.
Quidam alio portant quæ non concessa fuerunt.
Regina in solio quondam consueta sedere
Sola solo sedit [3] lacrymarum flumina fundens.
Archipræsul eam solatur talia fando:—
[4] Cur ita ferventem capis, o regina, dolorem?
Ne timeas, nihil est nisi vani fabula vulgi,
Et nihil est nostris ita formidabile rebus.
Regulus Hastingus vetuit rumoribus istis
Fidere, et injecit mihi spem per nuncia miram.
Regina in media sic interfata loquela est:—
Immo ferox [5] meritis pœnis perdat Deus illum,
Qui furit in cædem tanta feritate meorum!
Præsul ait: Regina, feros averte dolores,
Nam tibi promitto, si alium pro rege coronent,
Quam regem tuus est gnatus qui maximus ortu,
Illius fratrem qui tectis clauditur istis,
Postridie nos cingemus diademate fulvo.
Ecce tibi latum regis committo sigillum,
Utque tuus conjux quondam mihi tradidit illud,
Sic illud gnati tibi trado minoris in usum.

Oratio Rotherami qua consolatur reginam.

[1] Et secum portans regis latissima signa.
[2] Ancillæ lugent, ædes clamoribus implent.
[3] residet.
[4] Cur te sollicito maceras, regina, dolore?
[5] precor.

Hic dicens dedit in manibus venerabile signum,
Atque valere jubens proprias discedit ad ædes.
Quando diem veherent dilucula prima serenum,
Irriguam spectans Tamesini fluminis undam,
(Nam domus ejus erat Tamesis contermina ripæ,)
Undique navigiis oneratam prospicit undam.
Et Glocestrensis famulos Tamesina[1] tenentes
Flumina prospexit, ne præ formidine plures
Ad Vuestminsterii penetrarent limen asili.
Hic rumor dubios concivit[2] in urbe tumultus,
Et varii varie divinavere prophetæ.
Plebs concussa ruit, glomerantur in orbe potentes,
Plurima sublatis concurrunt agmina telis,
Vel quod reginæ, vel quod sibi multa timebant.
Ast alii proceres hæc qui suscepta putarunt
In tenerum regem, quo distraheretur ab illo
Longius in tempus fulgentis pompa coronæ,
Maturant celeri Londinum tangere gressu.
Hiis ut de rebus faceret consulta senatus.
Hoc ad concilium Rotheramus episcopus ultro
Convolat apportans secum venerabile signum,[3]
Præ se ferre solet quod[4] cancellarius equus.
Nam sibi reginam signum committere[5] præsul
Clam petiit,[6] ne quis crimen levitatis inurat,
[7] Quod velit injussus reginæ tradere signum.
Quid quod Hastingus præsens fuit atque senatus
Suspensi placida firmavit voce querelam:—

[1] replentes
Flumina ne proceres plures terrore coacti
Intrarent portum Vuestminsteriensis asyli.
[2] agitavit.
[3] regis pretiosa sigilla.
[4] quæ. [5] clam reddere.
[6] Oravit.
[7] Injussu regis reginæ quod dedit illud.

Oratio Hastingi ad Senatum.

Non latet, o proceres, quantum me Quartus amavit
Edverdus, cujus nunc spiritus oro quiescat,
Cujus amor, cujus largissima munera regis
Illius amplecti me cogunt pignora chara,
Pro quorum vita nisi vitam fundere vellem
Qui vivunt hominum certe ingratissimus essem.
Ast ego rumores et vani murmura vulgi
Sentio communem regni lacerare quietem.
Huc etenim veniens distentos agmine vicos,
Et concursantes vidi per mœnia cives.
[1] Ast ego prædico vobis nihil esse timendum,
Omnia garrulitas et vaniloquentia finxit,
Namque ducis Glocestrensis mihi nota fides est,
Cujus signa docent quem regi debet amorem,
Quem [2] cupit huc alacri [3] Londinum ducere pompa,
Et tenerum fulva caput insignire corona.
At proceres [4] illi, custodia quos tenet arcta,
Clara ducum fœdis violarunt nomina probris.
Nunc igitur [5] vinclis et duro carcere frigent,
Donec judicii vestri sanctique senatus
[6] Has tandem lites sententia terminet omnes.
At nunc a vobis hoc unum postulo supplex,
Cognitione prior ne sit sententia vestra,
Et ne privatas in publica funera lites
Vertatis, neve ulla viros moveatis ad arma,
Ad quæ si ventum fuerit, bene cætera si sint,
Attamen illorum justissima causa feretur,

[1] Voce Deum magna testor non esse timendum,
Garrula confinxit tam vanos fama timores,
Summa Glocestrensis ducis est fiducia nota,
Cujus facta docent, &c.

[2] Nam. [3] celebri.

[4] quos arcta tenet custodia clausos.

[5] capti clauduntur carcere justo.

[6] Optima componat tantas sententia lites
Jam vero.

Inter quos præsens est rex virtute celebris.
His proceres dictis Hastingus mitigat omnes.
[1] At vulgi sævos abolevit fama tumultus,
Quæ Glocestrensem [2] jam non procul esse docebat
Londino ut tenerum regem deducat in urbem,
In qua cum summo capiat diadema triumpho.
Longinquas etiam penetravit rumor in oras,
Captivos proceres animo statuisse cruento
Perdere cum ducibus plenum gravitate senatum,
[3] Quo soli possint regnandi frena tenere.
Hunc Glocestrensis rumorem auxere ministri,
Qui dum sarcinulis vinctorum [4] plaustra vehebant [5]
[6] Plena, ubi loricæ et belli instrumenta fuerunt,
Hæc leti populo monstrarunt inter eundum,
[7] En fera, dicentes, bellorum spicula vobis,
Quæ captivorum vexerunt plaustra virorum,
Istis ut proceres jugularent sanguine claros.
Credidit hiis volucri plebs inconstantior Euro.
Ast alii, quibus insedit prudentia major,
Omnia pendentes, tacito sic murmure dicunt:
Si proceres ullo voluissent perdere bello,
Hæc humeris non in plaustris transvecta [8] fuissent.
Diverso diversa modo plebs accipit ista.
Sed quum rex propius Londinum tangeret [9] urbem,
Alta triumphantes glomerant per mœnia cives,
Occurrunt regi, donis et voce salutant.
Rex in honorificum venit celeberrimus urbem

[1] Sed subito extinxit rabiosos fama tumultus.
[2] jam jam prope adesse ferebat
Magnifice tenerum qui regem ducat in urbem.
[3] Ut soli imperio possint sceptroque potiri.
[4] prensorum. [5] referta.
[6] Ducebant inter quas quædam tela fuerunt.
Ad cives clamant, En vobis arma parata.
[8] gestata. [9] accederet.

Mense dies Maio quum quarta luce refulsit,
Et Londinensis requievit præsulis aula.
At Glocestrensis tanto deduxit honore
Regem, sic illum signis veneratur apertis,
Ad populum dicens. En regem cernite vestrum,
Ut quævis ab eo sperarent optima cives,
Quare consensu et communi voce senatus
Fidus protector regis regnique creatur.
Vel quod sic moriens Edverdus jusserat olim,
Vel quia sic decrevisset lacrimabile fatum.
Abstulit hoc tibi concilium, Rotherame, sigillum
Regis, Russello quod traditur esse tenendum
Lindocollinus qui tempore claruit illo
Præsul, honorifice tollit quem gloria laudis,
Atque magistratus mutantur regis in aula.
Prisca ministerii tenuerunt munera pauci.
Inter eos fuit Hastingus clarissimus heros,
Protector (quem Glocestrensem diximus esse)
Artibus instituit quod vi finire nequibat.
Nam quamvis avide regni sitiebat honores,
Attamen ulterius procedere non fuit ausus,
Dimidium quod adhuc fuit inter retia predæ.
Scivit enim certo, regnum si tolleret uni
Fratri, quod populus vellit dare regna minori,
Si vel conclusus septis latitaret asyli,
Aut alium si forte locum raperetur in ullum.
Ad patres ergo fuit hiis sermonibus orsus:—

Oratio Protectoris suadentis Senatui ut legati hortentur reginam ut regis fratrem ab asylo in aulam mittat.

Unanimi vestro consensu et voce creatus
Protector, studeo, patres, noctesque diesque
Respondere spei vestræ tituloque beato,
Nempe ut defendam regnum regemque nepotem.
Qui tutus vivet, non tantum si vacet [1] hoste
Et victu utatur qui nutrit sanguine sano,

[1] caret.

Sed si mens ejus lusu recreetur honesto,
Non est vita senum ludis pucrilibus apta.
Ætas quæque suo æquali consuescere gaudet.
Quis magis æqualis regi queat esse tenello,
Quam charus frater, binis tantum minor annis?
Quare hunc ducendum teneri puto regis in aulam,
Ut cum fratre suo possit colludere frater.
Si causam dictam vix pondus habere putatis
(Quæ levis est nulli fuerit qui rcgis amicus),
Sunt aliæ causæ quæ persuadere valebunt.
Vos scitis multum nos applicuisse laboris
Ut regem vere dignum [1] diadema coronet.
Sed quis, vos quæso, plausus, quæ pompa futura est,
Si dum rex solio regnet sublimis avito,
Illius matcr, frater, charæque sorores
In miseris stertant tenebrosi carceris umbris?
Nam nihil est aliud nisi furum carcer asylum,
Illis perfugium quos horrida stringit egestas.
Quod si fama volans peregrinas flaret in urbes,
Germanum squallens concludere regis asylum,
Quæ nos, quæ patriam premerent opprobria nostram?
In qua germanus germanum jurc timerct.
Quare ego cardineum patrem proceresque potentes,
Præcipue regina quibus confidit amicis,
Censeo mittendos ad eam, suadere volentes
[2] Ipsa suis ut cum gnatis se solvat asilo.
Aut cum fratre suo patiatur vivere fratrem.
Istud tuta salus rcgis rcgnique requirit,
Et mala ventosæ sedabit murmura plebis.
Hæc est, o patres, nostræ sententia mentis.
Dixit; dicta probat communi voce senatus.
Mox igitur Dorobernensis missique salutant

[1] Pompa ut solenni regem.
[2] Exeat ipsa suis ut cum gnatis ab asylo.

Reginam, cui cardineus sic est pater orsus:—
Nos, regina potens, misit rex atque senatus
Talia præcipiens nobis mandata referre,
Quamvis hoc verus naturæ postulat ordo
Ut teneri gnati matris versentur in aula,
Attamen hoc gnati clarum violabit honorem
Et pacem regni convellet sedibus omnem,[1]
Si dum squallenti misere tenearis asylo,
Hoc sedeat regis conclusus carcere frater.
Dulci convictu fratris spoliatus, et omni
Libertate carens, quæ res dulcissima rerum est.
[2] Nam quid te cogit tecum retinere puellum?
Num fera suspicio? num formidabilis horror?
Illud eis suadet gremio divellere gnatum.
Ne magis exurgens formido in corde pusillo
Cogat in externas illum dimittere terras.
Quare te rogitant ut gnatum sponte remittas
Ad fratrem, quorum teneris colludat in annis.
Hoc dare si renuas votum, tibi viribus illum
Abripient, salvo quod relligionis honore
Et merito sese [3] facturos esse docebunt.
Nam concessa negant huic privilegia asyli,
Cui ratio non est ut jus sibi deroget [4] ullum,
Cuique per ætatem leges violare negatur.
Hoc ut sponte tua facias, regina, precamur,
Quod petit Angligeni majestas inclita regni,
Quod cupiunt proceres, et quod respublica suadet.
[5] Quo gnato, quo jure tibi, clarissima, prosis,

Oratio archiepiscopi Cantuariensis ad reginam.

[1] depellet sedibus almam.

[2] Quid tibi persuadet gnatum concludere asylo?
Num te suspicio, num te ferus impulit horror
Talia persuadent?

[3] Legibus et justis.

[4] postulet.

[5] Ut tibi sic prodesse queas gnatoque tenello.

Cognatisque tuis, duro qui carcere languent.
[1] Dixit: ei tandem facit hanc regina loquelam:—

Responsio reginæ.

Anne aliquam possum medicinam ferre meorum
Cladibus? ipsa meis quum sim fera[2] causa malorum,
Carcere qui squallent quia sunt mihi sanguine juncti.
Quos magis opto sacro mecum complecti in asylo
Quam profugam, vestri mulctari carceris umbris.
Ergo nolo sacri transcendere limen asyli,
Et meus hac mecum versabitur æde puellus,
Dum quem sit præsens habitura tragedia finem
Videro, namque mali mens est præsaga futuri,

Refutatio objectionis primæ.

[3] Ast, ais, hoc nostri gnati violabit honorem;
Summa quidem laus est, ibi gnatum ducere vitam
[4] Continuis ubi blanditiis infirmus alatur;
Hic ergo teneræ matris requiescet in ulnis.
Sed metuit protector, ais,[5] (protector ut esset
Dii faxint, neve evadat sævissimus hostis,)
Ne metus hunc alio cogat transferre puellum.
Immo vetat morbus transferri luridus illum
A quo vix sanos attollit corporis artus.
At quum sanus erit, quo quæso ferre liceret?
Esset ubi tutus magis isto quam sit asylo.
Qui locus innumeris stetit inviolabilis annis,[6]
[7] Cujus apud nostros ea stat reverentia cives
Ut nullus phalaris, nullus ferus orbe tyrannus

[1] Dixit ei sic respondit regina diserta.
[2] quando sum.
[3] Ast ais hoc gnati famam denigrat asylum,
Laus est filiolum cum chara vivere matre.
[4] Estque salus ut lauticiis.
[5] qui nos amat omnes
Ne metus in timido succrescens pectore matris
Nos moveat procul a nobis transferre puellum.
[6] æterno stetit inviolatus ab ævo.
[7] Cujus apud, &c. This and the two following lines are omitted in MS. B.

Audeat hoc templum manibus violare prophanis.
Jura nequit, dicis, puer hæc sacrata mereri,
Qui tegit injustos, locus is non justa tuetur?
Parvulus at gnatus, dicis, non indiget istis,
Quem vitæ integritàs vacuum jubet esse periclo.
Istud concedat bonitas divina precamur,
Et procul expellat conceptum corde timorem.
Nam cur protector (qui sese clamitat esse
Hæredem regni si mors mea pignora tollat,
[1] Tempore qui gnatum seniorem detinet isto,)
Hunc etiam nostris avellere nititur ulnis?
[2] Anne ut fraterna frater colludat in aula ?
Qui pridem morbo afflictus vix ludere gestit.
An pueris deerunt collusores, nisi claro
Dentur honore pares illis, et [3] sanguine juncti?
Cum quibus hæc ætas concors minus assolet esse.
Poscere at iste nequit sibi privilegia, dicis,
Si libet audito poscentem, finge sed istud
Illum vel nolle aut non posse hæc jura rogare.
Hoc non me tantum, sed opes tutatur asylum.
Non licet hinc nostrum vobis auferre caballum,
Ergo minus gnatum divellere matris ab ulnis,
Hic ergo puerum statui retinere tenellum.
Dixit. Cardineus [4] pater hæc responsa ferebat:—
[5] Huc ego non veni verbis decernere lites.
Sed tibi si libeat nobis committere gnatum,
[6] Audeo pro charo deponere pignore vitam,
Quod tibi filiolum vacuum [7] discrimine reddam.

Responsio Cantuariensis.

[1] Qui nunc majorem posito custode retentat.
[2] Num cum fratre suo teneris ut ludat in annis ?
At puer hic morbo afflictus vix ludere gestit.
[3] cognato. [4] Honoratus.
[5] Non ego clamosas veni decernere lites.
[6] Ipse meam fido dedo pro pignore vitam.
[7] tutum.

Immo, Deum testor, vivet cum fratre quietus.
Sin retinere tuum tua[1] stet sententia gnatum,
[2] Tempore fert animus meus hinc discedere primo,
Nec rediturus ero posthac, tibi suasor ut adsim[3]
Hac in re, que (te excepta) nos atque senatum
Convincis prorsus fidei et rationis egenos.
Nam stultos penitus vesanus luderet error
[4] Si nesciremus sibi quid protector averet,
Tangeret impietas, si mandaremus alendum
Fratrem regis ei, qui sit veluti lupus agno.
Hæc Dorobernensis sincero est corde loquutus.
Attamen ille bonus præsul non omnia novit,
[5] Sed quoniam perspexit eum regina fidelem
Constitit infelix animo suspensa trementi.
Namque suum prompte discedere vidit amicum,
Et timuit proceres missos cum præsule claro,
Ne protector eis donis suasisset iniquis,
Ut si filiolum votis adversa negaret
Tradere, diriperent illum violenter asylo,
Et Glocestrensem perspexit adesse propinquum.
Quare quum duris urgens in rebus egestas
Cogeret[6] heu! dulcem gremio dimittere gnatum,
Maluit hunc fido bene commendare patrono,
Quam ferus ut gremio[7] caperet crudeliter hostis.
Sic igitur persuasa manum capit anxia gnati,

[1] tibi.
[2] Hinc me quam primum mea mens discedere suadet.
[3] et author
Tanta in re, cum tu imprudens nos atque senatum
Convincis ratione fide pietate carentes.
[4] Consilium si nos sententiaque ipsa lateret
Nostra gubernantis regemque et regna tenentis
Tangeret, &c.
Quem quoniam fidum jam sæpe experta fuisset.
[6] e sacro gnatum dimittere asylo.
[7] per vim.

Et compellavit legatos vocibus istis:—

Oratio reginæ ad legatos quum illis ex asylo traderet Richardum filium juniorem.

[1] Non ita stulta feror, stultos ut vos rear omnes,
Nec tam suspiciosa feror [2] vos esse fideles
Ut dubitem; vestræ fidei tamen ingeniique
A vobis documenta petam, sed forte deesse
Alterutrum si contingat, vertetur in hujus
Regni perniciem, vestrum et violabit honorem
Et mea continuo geminabit [3] tempora luctu.
[4] Plurima sunt animo sic persuadentia nostro
Ne procul a nostris separetur filius ulnis,
Tum quia me quosdam proceres odisse, meosque,
Sum [5] nimium veris persæpe [6] experta periclis,
Tum quia naturæ leges et fœdera spernit
Ambitio demens, regnique insana cupido,
Ut fera nobilium [7] referunt exempla virorum.
Romulus aspersit fraterno sanguine Romam.
[8] Ob regnum frater fratrem jugulasse refertur,
Ob regnum patruus metuet jugulare nepotem?
Est utrique salus dum disjunguntur, uterque
Gnatorum; salvate [9] unum, salvabitis [10] ambos.
[11] Hiis multum officiet sub eodem vivere lecto.
[12] Namque omnes merces navi non ponit in una
[13] Mercator, sævi metuens a turbine venti.
Etsi igitur bene confidam mihi conscia recti

[1] Non ita sum demens ut stultos vos rear esse.
[2] suspitione premor.
[3] cruciabit.
[4] Res multæ minimeque leves sunt quæ mihi suadent
Securo gnatus ne dimittatur asylo.
[5] Heu! [6] sum sæpe.
[7] priscorum.
[8] Ob regnum audebit frater non parcere fratri?
Ob regnum metuet patruus tetigisse nepotem?
[9] servate. [10] servabitis.
[11] Quam.
[12] Nemo suas navi merces commisserit uni.
[13] Mercator, &c. omitted in MS. B.

Filiolum me posse loco servare sacrato,
Fulmine quantumvis sævo ferus intonet hostis,
Attamen en illum manibus vestris, et in illo
Ipsius fratrem committo, ad utrosque tuendos.
A vobis illum repetam cum stabimus omnes
Ante thronum Christi supremi judicis altum.
Quæ sit vestra fides, quæ sit prudentia, nosco,
Quantaque sit vestræ spaciosa potentia dextræ,
Hos ergo deerit servandi nulla facultas.
Quæ si desit, eum, vos oro, relinquite mecum,
Ast unum per sacra mihi concedite, quæso,
Atque per Edverdi diuturnum regis amorem,
Ut, veluti justo me plura timere putatis,
Sic ne vos ea spernatis quæ jure timentur.
Ad gnatum tandem vultus conversa serenos,
O, inquit, fili, valeas dulcissime fili.
Det Deus in tanta tibi tempestate patronum,
Qui tua sub tutum deducat carbasa portum.
Huc ades, o misere, spes jucundissima matris,
Et tua maternis extendens ora labellis,
Accipe mœsta tibi quæ porrigit oscula mater.
Novit enim solus rerum Qui tractat habenas,
Quando dies veniet, quando lux altera surget.
Qua mea labra tuis conjungent oscula labris.
Sic dicens mœsto dejecit lumina vultu,
Et teneros variis amplexibus implicat artus,
Ultima lacteolis infigens oscula labris.
Plura loqui voluit, sed eam singultus anhelus
Impedit, atque vetant voces suspiria plures.
Quare discedens gnatum post terga reliquit,
Ora humectantem lacrimarum flumine largo.
Non procul a Vuestminsteriensi ponte stat aula
Prospectans Tamesis ripas, Lambethica rura,
Anglorum vulgus stellata cubilia dicit.

Quo cum cardineus præsul missique tulissent
Germanum regis, protector corripit [1] ulnis,
Oscula perblande figens, Gratissimus, (inquit,)
O dilecte nepos tuus est adventus in aulam.
Extemplo ad regem fratrem deducit in ædes
Ad Pauli templum positas quas præsul habebat;
Hinc fratres binos Belini duxit in arcem,[2]
Unde coronandus rex constipante caterva
Ad Vuestminsterium procedere more solebat.
Non exire tamen potuerunt arce reclusi.
Protector valde præda lætatur adepta,
Et cupit audacis finem decernere cæpti,
Atque, ut suspicio tollatur funditus omnis,
Barnardi castro quos regis novit amicos
Convenisse jubet, quo consultare valerent
Qua pompa regem fulvum diadema coronet.
Interea dux ipse sua consultat in aula
Qua ratione queat sibi regia sceptra parare.
Ast ubi consiliis Hastingum talibus esse
Infensum sciret, statuit clam tollere cæde
Ad se quos desperavit perducere posse,
Atque parat miseris inopinos tollere fatis,
Quod quo consilio qua fecit subdolus arte,
Historiam prima repetens ab origine pandam.
Subdolus armato complevit milite tectum
Aulæ conjunctum qua convenisse solebant
Olim conscripti pro consuetudine patres;
Armatos jubet acceptis irrumpere signis,
Injectisque patres manibus retinere sedentes.
Corripere imprimis Hastingum præcipit illis,
Stanleiumque gravem, sibi quos videt esse rebelles.
Junius ergo diem denum ternumque reduxit,

[1] eum rapit
[2] Londinensem deduxit in arcem.

[1] Belini in turrim quando jubet ire senatum
Ut consultarent in ea qua rex fuit arce.
Huc ubi fluxissent proceres, veniebat ad horam
Nonam protector blando omnes ore salutans,
Paucaque cum patribus de regis honore loquutus,
Mortonum verbis Eliensem affatur amicis:—
Hortum fraga tuum producere plurima dicunt,
Obsecro fraga legi nobis in prandia mandes.
Præsul respondit, Nostro nil crescit in horto
Quod tibi claudetur, vellem mihi lautius esset
Quo tibi sim gratus.[2] Paulo post exit ab aula,
Præcipit et famulo matura ut fragra legantur.
Consultare jubet protector dum redit ipse,
Namque alio sese vocitare negotia dicit.
Ilico post decimam rediit velociter horam
Illius antiquam mutarunt ora figuram,
Nam qui lætus erat placido spectabilis ore,
Nunc fera [3] sub torvo micuerunt lumina vultu,
Atque suum [4] duro signavit dente labellum.
Ac ubi [5] cepisset sedem, sic ora resolvit:—

Oratio Protectoris accusantis venificii reginam et uxorem Shori.

Dicite quas pœnas meriti sunt, horrida mortis
Qui mihi fata parant patruus qui regis honoror?
Obstupuere patres, tenuere silentia muti,
Atque admirantur, quos accusatio tanta
Esse reos faceret, gelidus stupor occupat omnes.
Hastingus qui se cum protectore putabat
Posse loqui tuto consuetum propter amorem,
Voce sua tandem tam muta silentia rupit,
Respondens illos pœnas meruisse cruentas,
Cujuscunque gradus fuerint generis vel honoris,
In protectorem facinus qui tale patrarent.

[1] In Londinensem.
[2] gratificor.
[3] Ignea.
[4] ferum.
[5] Postquam.

Tum protector ait, Caput est regina malorum,
Sponsa mei quondam fratris quam claudit asylum,
Quacum se sociam junxit Shori impia conjunx.
Hæc incantrix illa est quæ carmine Circes
Atque veneficiis mihi sensus fascinat omnes,
Eripit ex oculis somnum noctisque quietem,
Inducit stomacho fastidia lenta ciborum.
Atque hanc ob causam marcescunt languida membra,
Id quod declarant mea brachia tabe peresa.
  Sic dicens illis ostendit brachia nuda,
Natura macilenta sua non carmine Circes.
Ora tenent patres vana hæc commenta scientes.
Nam cognoverunt quod erat prudentia major
Reginæ quam quæ conari talia vellet,
Atque quod uxorem Shori conjungere nollet
In protectorem si quid tentaret acerbum,
Namque illam regina potens capitaliter odit,
Quod sponso Edverdo pellex dilecta fuisset.
Defuncto regi successit in ejus amore
Hastingus, quod erat specioso femina vultu,
Qui tacite secum fuit indignatus, inique
Culpatam cernens a protectore fuisse,
Et velut excusans voces has edidit ultro [1]:—
Illas si tangant tantarum crimina rerum,
Judice me capitis pœnas meruere scelestæ.[2]
Protector contra, Mihi tu dubitare videris.
Dico tibi certo scelus has patrasse nefandum,
Idque tuis pœnis, o proditor, esse docebo
Verum. Sic dicens mensam strepitu ferit alto.
Quo signo accepto conclamant proxima in aula,
Proditio! strepuere fores, atque agmine facto
Irrupere viri armati qui tecta replentes

[1] respondit talia verba.
[2] pœnas meritæ sunt mortis amaræ.

Injecere manus Hastingo, vique retentant
Stanleum multo compersum sanguine crines,
Quem stricto quidam percusserat ense satelles,
Et nisi subsidio latissima mensa fuisset,
Sub qua prorepsit, fissum caput ense fuisset.
Præterea capiunt Rotheramum, teque disertum
Mortonum, pluresque alios, quos ædibus arctis
Ad tempus claudunt. Hastingo præcipit atrox
Protector sua sacrifico peccata fateri,
Juro sacrum Paulum, (dicens,) non ante recumbens
Prandia gustabo quam truncum videro collum.
Noluit Hastingus de causa querere mortis,
Sed cum sacrifico tristis secedit, in aurem
Crimina confessus paucis, haud namque sinebat
Multis, protector quia festinavit ad horam
Prandendi, cui non licuit prandere priusquam
Truncatus fuit Hastingus, ne forte sacrati
Juris jurandi fieret violator iniquus.
Confesso Hastingo discindit [1] colla securis,
Cui Vuindesoræ dant inclyta templa sepulcrum.
Hic populo dilectus erat, sed amantior æquo
Fœminei sexus, fuit et cum principe charus,
Liber apud cunctos, fuco non præditus ullo,
Ingenuus, simplex, et amicis fidus amicus.
Sed quia fidebat nimium captus fuit astu,
Nam prædixerunt hanc cædem plurima signa,
Illi spe nimia [2] si mens non læva fuisset.
Nocte illa, cædem quæ præcedebat amaram,
Summus amicus ei Stanleus nuncia misit.
Nuncius ingressus Stanlei nomine dicit:—

Cædes Hastyngi.

O Hastinge potens, securum discute somnum,
Et molire fugam quam maturare laboro,
Quod mea venturi mens est presaga pericli,

Oratio nuncii missi a Stanleo ad Hastingum qua hortatur eum ad fugiendum.

[1] diffindit. [2] vana

Ut tumor irati pelagi prænunciat austros.
Tum quia nocte sub hac horrenda insomnia vidi,
Namque videbatur nostrum lacerare cruento
Dente caput crudelis aper, qui fixit utrumque
Nostrum, quod nobis me commonet esse cavendum
A duce cui clypeus spumanti pingitur apro.
  Talia dicta refert Stanleo missus ab æquo.
Contra ait Hastingus,—Domino sic dicito charo. Responsio Hastingi.
Non est prudentis curare insomnia stulta,
Quando quæ vigilans quis cogitat, illa quietis
In medio versantur ei phantasmate cæco.
Forte timor vanus vana hæc spectacula finxit.
Somnia sed si sint prænuncia signa futuri,
Non tamen a nobis hanc avertet fuga cladem.
Immo tunc apro justissima causa daretur,
Ut nos sectetur fugientes, nosque retentos
Dente premat, sceleris quos mens sibi conscia fœdi
Aut stultos vanus timor aufugisse coegit.
Aut sunt aut non sunt ventura pericula nobis.
Si non sunt, stultum est vano fugisse timore.
Si quæ sunt isthæc malo contingere nobis
Culpa injustorum quam nostra, sed tibi dico
Non fugisse salus [1] erit, at fugisse periclum.
Ergo tuum jubeas dominum consistere mente.
Et procul a tristi depellere corde timorem.
Est etenim quidam mihi fidus amicus in aula
Protectoris, ei vel conjunctissimus unus.
Nec dubito, quicquam mihi si minitabitur hostis,
Quin mens id nostras sit perlaturus ad auras.
  Discedens inquit famulus, Deus annuat istis.
Scilicet is cui sic Hastingus fidit amico,
Nomine Catsbeius dictus fuit, intimus illi
Consiliis, doctus quod jura Britannica novit;

[1] Nulla salus fugisse.

Sed vere dicunt quod obest minus hostis apertus
Quam sub prætextu pietatis falsus amicus.
Namque hic Catsbeius per fictum fecit amorem [1]
Ut ferus Hastingum truncaret atrociter ensis,
[2] Quum timuit nullo ventura pericula fato.
Ast ubi plebeios tetigisset fama penates
Hastingum morsu gladii cecidisse cruenti,
Cives perculsi rerum novitate stupescunt.
At protector avens aliquem prætendere fucum,
Extemplo famulum post prandia mittit in urbem
Ut cives aliquot dites accersat in arcem.
Adsunt acciti cives turrimque subintrant.
Cum Buchingamiæ duce conspexere ferocem
Armatum protectorem ferrugine nigris
Loricis, quibus usurum non crederet ullus,
Magna coegisset nisi clades talibus uti,
Hoc visu attonitos protector fatur ad illos:—

Oratio Protectoris ad cives accersitos in turrim Londinensem.

Impius Hastingus conjuratique rebelles
Nos istac hodie statuerunt arce sedentes
Confodere, et quæ præterea patrare volebant
Ignoratur adhuc, scelus ignoravimus istud
Ante horam decimam præsentis lucis, at illo
Tempore cognitio subito nos arma coegit
Quæ primum in manibus venere, induere nobis,
Corpus ut hiis tecti possimus ab hoste tueri.
Sed Deus injusto sic nos defendit ab ense
Ut contra authorem sua tela retorserit ipsum.
Vos igitur vestris hæc dicite civibus oro.

Cives hiis dictis quamquam vix credere possent,
Verba tamen ducibus pro tempore blanda loquuntur.
At protector eis malefidens mittit in urbem
Præconem cum scripto edicto nomine regis,

[1] ficto perfecit amore.
[2] Quando securus non ulla pericla timebat.

In quo scripta fuere eadem quæ civibus ipsis
Dicta prius fuerant, et multa opprobria subdunt
Fœdaque in Hastingum jaciunt convicia cæsum. Formula edicti contra regulum Hastingum.
Nempe patri regis quod consiliarius esset
Impius, infandæ suadens contagia vitæ.
Quod Shori sponsam violasset turpis adulter,
Quacum concubitu clam nocte coivit iniquo,
Quæ præcedebat justissima funera cædis.
Non ergo mirum est si vita nequissima vitam
Eriperet, miseræque adferret funera mortis.
Cui fuit addictus communi voce senatus.
Quæ si longius in tempus dilata fuisset,
Forte ejus socii conjunctis viribus illum
Carcere diffracto rapuissent, atque tumultu
Turbassent populum; sed nunc quia pessimus author
Persolvit pœnas truncatus colla securi,
Posthac per totum vivet pax inclyta regnum.
Hæc fuit edicti sententia, plebs tamen illud
Accepit varie, probat hic ast improbat ille.
[1] Tunc sponsæ Shori misit protector ad ædes
(Sponsus enim Shori se longe junxit ab illa),
Confiscent ut opes ipsamque in carcere claudant.
Accusavit eam quod carmine fascinet ipsum,
Atque quod Hastingi conatus impia sciret.
Crimina sed postquam convincere teste nequiret,
Huic vitio vertit quod adultera fœda fuisset.
Quod quia multorum pleno fuit ore probatum,
Londinensis eam præsul traduxit iniquam.
Nempe die festo templi quum circuit oras
Extremas, sanctus populo comitante sacerdos,
Atque crucem sequitur supplex, en ipsa præibat
Cerea deportans ambabus lumina palmis,
Nuda pedes et nuda caput sparsoque capillo.

[1] Formosæ Shoræ mittit.

Lanea nulla fuit vestis sed linea tantum.
At sic incessit passu vultuque decoro,
Sic pudor illius suffuderat ora rubore
Ut misererentur spectantes illius omnes.
Hæc opibus quondam florens charissima regi
Post[1] infelicem duxit paupercula vitam.
[2] Hæc dum Londini Hastingus pateretur et uxor
[3] Shori, Ratcliffus quos diximus arce reclusos
Pontifractensi, caput omnibus[4] amputat ense.
Hic protectori fuerat dilectus amicus,
De cujus jussu proceres truncavit in arce.
Hic fuit ingenio duro, sermonibus asper,
Impius, immitis, dives, et inutilis orbi.

Cædes nobilium in arce Pontifractensi.

Post cædes procerum, studio protector iniquo
Mille novas animo meditatur subdolus artes.
Præcipit edici præconis voce sonora
Multa coronando regi interdicere pompam,
Esset at hoc Septembri mense ineunte futurum.
Interea proceres quosdam[5] corrumpit onustos
[6] Donis, spe multos, alios formidine vincit.
Edmundus Shaus in numero censetur eorum
Illo qui prætor Londinensis fuit anno.
[7] Hic persuasurum se civibus esse fatetur
Ut protectoris partes sequerentur amici.
Illi frater erat Rodulphus nomine dictus,
Vir populo charus, docuit nam sæpius illum[8]
Lumen evangelii verum, mandataque Christi.

[1] Nunc.
[2] Talia dum Shori Londini passa sit uxor.
[3] Illis Ratcliffus.
[4] Sævo caput.
[5] nummis.
[6] Allicit hos donis.
[7] Hic se promittit suasuram civibus esse.
[8] populum quia sæpe docebat.

Hujus doctrina statuit protector abuti,
Nam jubet ut celebrem quum plebs glomeraret in orbem
Dicat: Protector regni est verissimus hæres. Oratio Rodulphi Shai.
Legitime natus quia filius unicus esset
Matre ex Cicilia veroque ex patre Richardo,
Dux Eboracensi qui quondam præfuit agro;
Frater et Edverdus, necnon Clarentius heros,
Ex alio proles esset suscepta parente.
Atque quod Edverdi soboles male parta fuisset,[1]
Elisabetha illam quia producebat in orbem
Quæ non Edverdi fuit uxor jure dicata,
Lucia virgo prius quia desponsata fuisset
Ex qua rex prolem suscepit, sic rata pacta
Consummans uterumque implevit pignore charo.
Hæc e suggestu Paulino multaque plura
En Shaus ad cives persuasus[2] dixit hiantes.
Nempe quod Edverdus rex degeneravit ab almis
Dotibus illius quem vulgus credidit esse
Patrem, nec similis fuit illi moribus ullis,
Illum nec retulit facie membrisve decoris.
At protector, ait, noster, fortissimus heros
Incessu, sermone, refert vultuque parentem.
Hac in prole patris vultum natura refinxit.
Ista figura patrem depingit imagine vera.
Protectorem igitur pro rege agnoscite vestro,
Qui ducis est Eboracensis genuina propago.
Hæc Shaus ad populum mendaci protulit ore.
Obstupuit civis, lapides nunc esse videres
Non homines, tanta admiratio perculit illos,
Incertos utrum demirarentur iniquum
Protectoris opus, qui matrem prædicat esse
Mœcham quique nothos fratres vocat atque nepotes,

[1] esset notha Quarti.
[2] versutus.

Anne Shai potius temeraria facta notarent,
Qui se sustinuit precio precibusve moveri
Fronte ut perfricta mendacia tanta sonaret,
Et mala præsentem [1] suaderet ad impia plebem.
Præco sed iste sua posthac latitavit in æde,
Turpiter admissi sceleris quia conscius esset,
Et male sese audire sciens a civibus æquis
Præ mœrore animi fuit atra tabe peremptus.
Protector vero qui præsens adfuit ista
Quum declamavit Shaus, hinc discedit ovanti
Mente, quod hæc tandem populo patefacta fuissent,
[2] Unde sibi statuit regnandi quærere sceptrum.
Dux Buchingamiæ paulo post atque senatus
[3] Londini celebres adeunt prætoria lata.
Hic quum sedisset prætor procerumque corona
Attenti cives arrectis auribus astant,
Talia dux fatur Buchingamiensis ad illos:—

Oratio ducis Buchingamiæ ad Londinenses qua suadet ut protectorem in regem eligant.

In vos noster amor nos huc venisse coegit
Auribus ut vestris instillaremus, amici,
Res non indignas auditu, publica nempe
Commoda quæ portent, sed nullis commoda plura
Quam vobis cives hanc qui venistis in aulam.
Scilicet hoc ultro vestras portamus ad ædes
Quod vos optastis multis labentibus annis,
Auri quod cumulis vobis emisse libebat,
Ad quod quærendum placuisset currere ad Indos,
Queritis hoc quid sit, nempe est tutela bonorum
Vestrorum, vestræ est defensio tuta salutis,
Atque est uxorum possessio debita vobis,
In quorum magno discrimine vita jacebat.
Namque quis ex vobis se credidit esse suarum

[1] ventosam.
[2] Unde sui statuit fundamina ponere regni.
[3] Et cives Londinenses prætoria visunt.

Tunc dominum rerum, quando tot rhetia vestris
Insidias opibus struerent, ut fiscus avarus
Illas eriperet vobis crudeliter omnes?
Non suffecerunt consueta tributa rependi,
Imposita arte nova sunt vectigalia vobis,
Atque a rege novis data sunt nova nomina lucris,
Nomina blanda quidem, at non convenientia rebus,
Ni benevelle voces, quæstori solvere quantum
Is voluit, non quod voluit qui præbuit aurum.
Sic neque tuta fuit vobis possessio rerum,
Nec vitæ, cui res discrimina sæpe tulerunt.
Si quis erat dives, crimen non defuit illi,
Cujus prætextu misere spoliatus in atro
Carcere conclusus latitaret compede vinctus,
Henrico quod amicus erat, cui rex fuit hostis,
Aut quia suspicio vexaret criminis illum.
Et quem, vos quæso, non suspicione notavit
Qui timuit fratrem? cujus vitæ ille pepercit,
[1] Qui proprium fratrem jugulavit cæde nefanda?
Et quis tunc potuit tuto requiescere somno,
Quum fera civili tonuerunt bella tumultu?
Quorum non unquam graviora pericula vidi,
Quam regis regno quem nuper fata tulerunt.
Ne Deus hoc animæ illius precor imputet æquus,
Namque hic prævertens tempus quo sunt data regna,
Dum regno Henricum Sextum detrusit avito,
Dumque tueri armis armis quæsita laborat,
Dum regnum perdit, rursus dum possidet illud,
Sanguinis humani diffudit flumina vasta,
Et proceres multos nigrum[2] dimisit ad orcum,[3]
Quos vivos sprevit nulloque in honore locavit.

[1] Qui vitam fratri rapiebat.

[2] tumbas. [3] atras.

Nobilibusque novos homines præferre solebat.
Plus apud hunc scitis Shoram potuisse venustam
Sanguine conjunctus potuit quam nobilis ullus.
Et tamen ista fuit simplex et honesta, priusquam
A sponso Shoro rex blandus pellicit illam,
Qui fuit inter vos civis bonus, integer, æquus.
Et certe hac in re (de qua me dicere tedet,
Ni quia non prodest illud reticere quod omnes
Cognorunt,) regis fuit insatiata cupido.
Fœmina nulla fuit quæ visa placebat amanti,
Sive fuit virgo seu charo juncta marito,
Quam non tentarit stupro violare nefando,
Nulla habita majestatis ratione Deive
Aut populi, exemplis quem valde offendit iniquis.
At vir honestus opes omittere maluit omnes,
Quam facere uxoris jacturam turpiter ullam.
Hac injusticia nullis magis obfuit Anglis
Quam vobis, quamvis meriti meliora fuistis,
Illum qui vestris armis opibusque levastis.
Illius et partes civili marte tulistis,
Vos tamen ingratus nullo est dignatus honore.
[1] Dona licet vobis Edverdus nulla rependit,
Attamen illius frater, dux nempe Richardus
Plurima pro meritis cumulabit munera vobis,
Commoda quæ vestras nunc apportamus ad aures.
Non opus est vobis ea commemorando referre
Quæ prius audistis, quod ab illo dicta fuerunt
Me multo melius qui noverat illa docere,
Cujus sermoni magis est vos credere justum.
Non sic inflavit tumidus præcordia fastus
Ponderis ut tantum cuperem [mea?] dicta tenere
Quantum divini poscunt sacra verba ministri,

[1] Sed licet Edverdus minime pia dona rependit.

[1] Qui plane doctus viget et virtutibus auctus
Calleat ut melius quid fas sit dicere nemo.
Cui tanta est pietas quicquam ut proferre recuset
Quod vel jura vetent, fidei vel dogmata sacræ
Sacro in suggestu, numeroso teste popello,
In quo mentiri vel quivis scurra veretur.
Clarus at hic preco divini buccina verbi
Anglica persuasit[2] deberi sceptra Richardo
Protector merito regni qui dicitur hujus.
Natus adulterio quod filius esset uterque
Edverdi, Elisabeth peperit quos impia mater,
Quum vere conjunx Edverdi Lucia vixit.
Qua viva, Elisabeth viduam sibi jungere regi
Non licuit, reverenda Dei quod jura negarint.
Et quia duxit eam rex cæco ductus amore,
Sensimus, heu miseri! divinæ verbera dextræ.
Addidit hoc etiam, quod vobis dicere cesso,
(Quamvis esse scio verum,) ne, dum loquar illud,
Quod novi, protectorem mihi jure verendum
Offendam, qui matris amans pietateque plenus
Nos in eam prohibet probrosum mittere verbum,
Hanc nec adulterii culpa vult esse notandam.
Ergo has ob causas quas sanctus preco docebat,
Hoc est, quod proles fuit ipso rara Richardo
Edita legitime, et servato fœdere lecti,
Dux Eboracensi populo qui præfuit olim,
Cujus restituit stirpi sacra sceptra senatus,
Et proceres et plebs quos regnum continet istud,
Præcipue plaga quos Borealis frigida nutrit,
Regia sceptra nothis fœdis dare velle negantes.
Et sic præteritos cupientes tollere abusus,
Constituere duci precibus suadere Richardo

[1] Quem vos novistis doctrina excellere tanta.
[2] narravit.

Ut, quia sit princeps virtutis dotibus auctus,
Quæ sibi debentur regni tractaret[1] habenas.
Hoc decreverunt patres suadere, sed illi
Vix persuadebunt precibus blandisve loquelis,
Pondera nam regni durissima ferre recusat.
Regia sceptra manu non est puerile tenere,
Quod sapiens recte vidit qui scripserat illud,—
Væ misero regno pueris parere coacto!
Ergo salutifero tribuatur gratia Christo
Quod verus regni sacratis legibus hæres
Est multis annis adeo provectus ut usu
Rerum longevo sapientia crescat in illo.
Qui licet hoc ægre regnandi munus obibit,
Vult tamen hic vestras[2] magis exaudire querelas,
Si vos qui cives ista floretis in urbe
[3] (Metropolis regni est quæ florentissima nostri,)
[4] Vos cum nobilibus vultis conjungere regni
Et dare regalem communi voce coronam,
Hæredi vero, præclaro nempe Richardo.
Quod si præstetis, non solum commoda regno,
Urbi sed vestræ longe majora feretis.
Dicite nunc, cives, quæ vos sententia ducit.
Hæc Buchingamiæ blando dux ore sonabat.
Plebs concussa diu miranda silentia servat.
Dux admiratus prætoris in aure susurrat,
Atque rogat paucis quid tanta silentia vellent.
Prætor ait vocem plebs non intelligit omnis.
Tunc iterum clare Buchingamiensis ad illos
Dicta refert, verbis aliis atque ordine rerum
Mutato, sed tam blanda sonat omnia voce,

[1] contrectet.
[2] is nostras.
[3] Metropolis, &c. This line is omitted.
[4] Consensu cum nobilibus conjungere vultis.

Tam lætis oculis, vultu gestuque decoro,
Omnes ut mirarentur sed nulla sonarent;
Nam stupor astrinxit linguas, vox faucibus hæsit.
Dux simul obstupuit damnatque silentia plebis,
Sic dicens, Ad vos hodie venisse necessum
Non fuit, o cives, nam rex est jure Richardus,
[1] Etsi vestra negent vestram suffragia vocem.
In vos noster amor prohibet res has sine vobis
Moliri, in quibus assensum vos jungere vestrum
Suadet honor vester, persuadent commoda regni,
Quæ vel negligitis vel non cognoscitis ipsi [2]
Rumpite nunc aliquo prælonga [3] silentia signo,
Respondete mihi, num stat sententia vestra,[4]
Quæ proceres regni firmat communiter omnes,
Ut vester vobis præscribat jura Richardus.
Hiis dictis resonat perplexo murmure vulgus,
Non aliter quam murmur apes dant vere tepenti.
En stipatores ducis ultimo in ordine stantes,
Qui se miscebant extrema civibus aula,
Plaudentes manibus, sic clamant voce sonora:
Esto, Richarde potens, rex nobis, esto Richarde!
Pilea plaudentes in tecta nitentia mittunt.
Prima acie stantes submittunt colla pudore,
Attonitique stupore gravi clausa ora tenebant.
At Buchingamiæ dux illos talibus urget:—
O cives, hilaris quæ vox circumsonat aures?
Audio vos verum [5] concordi dicere plausu,[6]

[1] Etsi non vultis suffragia reddere vestra.
[2] cognoscere vultis.
[3] diuterna.
[4] vobis numquid placet istud,
Uno nobilibus quod perplacet ore.
Ut rex præscribat vobis pia.
[5] eadem.
[6] Here follows : Quæ nos optamus rex ut sit jure Richardus.

Audio quod nostris non sunt obstacula cæptis.
Quare quum visum fuerit regem esse Richardum,[1]
Utque throno sedeat celso diademate cinctus,
(Omnia quæ cedent in vestræ commoda vitæ,)
Cras rogo [2] vos ad eum nobiscum tendite prompti [3]
Orantes ultro oblatos ut sumat honores.
Dixit, et hiis verbis dimissa est concio tristis.
Postera surrexit madidis Aurora capillis,
[4] Quum cives, patres quum convenere potentes,
Templum in Paulinum, velati [5] veste decora.
Banardi ad castrum contendunt inde frequentes,
Et dux accedit Buchingamiensis eodem,
Nobilium celebri cinctus latus omne caterva.
Ad protectorem fert nuncia læta [6] Richardum,
Et proceres multos et densum vulgus adesse,
Res transportantes ad eum gravitate refertas,
Si modo nunc esset coram data copia fandi.
Callidus hanc veniam protector denegat illis
Ni prius adventus vellent exponere causam.
Nam timuit ne quid portaret turba virorum
Turbæ, quod populus non accersitus adesset.
Isthæc ad cives quum dux responsa tulisset,
(Ut scirent regnum non ambivisse Richardum,)
Illi submisse blandissima verba remittunt,
Atque rogant ut præsentem sese dare vellet,
Et coram placidas voces audire suorum.
Ille hiis persuasus tecta interiora reliquit,
Non tamen in terram præsens descendit ad illos,
Nempe suum metuens illis conjungere corpus,
Ni prius audisset concursus quid sibi vellet.
Porticus a turba sublimis dividit illum,

[1] placeat vobis regnare Richardum.
[2] Obsecro. [3] cras ut eatis.
[4] Qua cives patresque simil venere senatus.
[5] splendenti. [6] ista.

Unde queat celebrem populi spectare catervam.
Hic ubi sedisset procerum stipante corona,
Nomine cunctorum dux supplex postulat illum,
[1] Ut sua majestas tuto concederet illis
Dicere concursus rationem. Nam licet, inquit,
Nos proponemus quæ commoda publica poscunt,
Atque tuæ majestatis, protector, honores,
Attamen hæremus dubii num mente quieta
Has tua majestas erit auditura querelas,
Quam dictis nostris offendere jure timemus.
  Commoda protector cupiens audire suorum,
Illi securo veniam dedit ore loquendi.
Dux impetrata venia [2] fuit ausus aperte
Decretum populi verbis aperire disertis,
Et causas quæ sic populum statuisse movebant,
Quas supra claro narravi carmine vobis.
Postremo protectorem prece flectit amica,[3]
Ut pro nativa pietate in commoda regni [4]
Communes clades illi spectare liberet,
Et regni tristes vellet reparare ruinas
Regna gubernando et sublimia sceptra tenendo.
  [5] Protector multum demirans talia reddit:—
Vera licet noscam tua quæ sapientia dixit, Responsio Protectoris.
Attamen Edverdum fratrem charosque nepotes
Tam placido affectu [6] firmi complector amoris,
Ut non sustineam precibus concedere vestris.
Nam licet oblatam video mihi sponte coronam,
Quam non quæsivi, non ambitione petivi,
Me tamen, o cives, indignum censeo regno,
In quo plus fellis novi quam mellis inesse.

[1] Ne pœnam dicenda parent, tutoque liceret.
[2] tandem fuit ausus.
[3] Supplex prece flectit. [4] et amore suorum.
[5] Hæc admiratur protector talia reddens.
[6] Affectu tanto.

Attamen immensas habeo pro munere grates.
Quare hæc Edverdo patrueli dicite nostro
Me non prærepturum illi diadema sacratum,
Quodque recusarim mihi quos offertis honores,
Et quod eum tenerum regem nostra arte juvabo,
Floreat ut regnum vero virtutis honore.
Quod nunc incepi (Domino sit gratia summo),
Dum protectoris præclarum munus obivi.
Hostes quod pacis turbatoresque quietis
Istinc tollendos curavi funditus omnes.
Talia protector populo responsa ferebat.
Sed Buchingamiæ dux cum prætore susurrat,
Mox rogat ut veniam protector ei daret almam,
Quæ dicenda forent vitio ne verteret ullus;
Atque data tandem venia sic ora resolvit:—

Responsio Buchingamiensis.

Communi, protector, ego tibi nomine dico
Nolle hic præsentes proceres sanctumque senatum
Amplius Edverdi stirpem sua regna tenere,
Et sumus hac in re progressi longius omnes
Quam revocare gradum sit tutum, sit semel ergo
Dictum si libet oblatum tibi sumere regnum;
Præsentes omnes a te deposcimus istud.
Sin tibi propositum fuerit contemnere regnum
(Quæ res auditu gravis immo flebilis esset),
Est alius nobis quærendus nobilis heros
Cui sit magnifici subeunda provincia regni.
Talia facundo fuerat dux ore loquutus.
Protector verbis longe clarissimus istis
Tandem persuasus breviter præsentibus inquit:—

Oratio Richardi suscipientis regales honores.

Consilio vobis communi quod placet istud
Amplius Edverdi soboles ne regna gubernet,
(Corde quod ex imo suspiria ducere cogit),
Et quia debetur regnum mihi, nempe Richardi
Quod ducis eximii verus sum gnatus et hæres,

Cui juri accessit concors electio vestra,
Quæ certe est regno longe mihi gratior omni,
En me do vobis et votis annuo vestris.
En quas offertis, regales induo pompas,
Atque utrumque meo mihi regnum vendico jure,
Vel quod Gallus habet, vel quod colit inclytus Anglus.
Hoc ut ego nostrique hæredes omnibus annis
Tuto curemus defendi legibus æquis,
Illud ut armato subdamus milite nobis,
Pristina cogentes Gallos juga ferre rebelles,
Et sua belligeris submittere colla Britannis.
Quorum quando volens[1] cessavero quærere pacem,
Ultima tum nostræ claudatur linea vitæ.
  Hæc ubi dixisset, crepuerunt omnia plausu,
Tertius (exclamant,) vivat rex jure Richardus!
Quo posthæc titulo fuit insignitus ubique.
Discedit populus varius, varieque susurrans;
Quidam mirantur, quod, quando fuisset apertum
Cognovisse ducis regem decreta Richardum,
Quod præ se tulerit subito data munera regni,
Atque quod invitus regni suscepit honores,
Esset ni precibus parere coactus eorum.
Excusaverunt alii facta hæc quod oportet
Dissimulare virum, quando sic tempora poscunt.
Namque in papatu quum turgitur unguine præsul,
Suscipere hoc munus statuisse diplomata monstrant,
Quæ magno precio multoque labore paravit,
Mos tamen est ut quando bis quæratur ab illo,
Præsul an esse velit, bis constanter neget illud;
Terque rogatus, ait tandem, se velle coactum.
Ast alii dicunt hæc esse simillima ludis
Spectanti populo quos actio scenica præbet,
In quibus is cui culta datur persona tyranni,

[1] conquirere commoda cesso.

Aut coquus aut cerdo est tota vilissimus urbe.
Si tamen hunc notus vocitet cognomine noto,
[1] Quum majestatis conscendit fulcra cathedræ,
Diminuet caput illius ferus ense satelles,
Quod minus fuerit clamore molestus agresti.
Personis sævis est plena tragædia regum.
Plebs est spectator tantum non scenicus actor,
[2] (Si sapit) hiis turbis nam qui se miscet agendis,
Quum recitare nequit partes quas fabula poscit,
[3] Omnia perturbat, simul in discrimine vivit.
Talia dicentes [4] succedunt ordine tectis.
Mercator merces tractat, fabrilia fabri,
[5] Rex simul et regni proceres regalia tractant,[6]
Ut rutilos regis crines diadema coronet.

[1] Quum sedet in cathedra regali veste decorus.

[2] Nam tragicis turbis si quis se intruderet ultro.

[3] Quod turbet mimos sibi magna pericla parabit.

[4] sua quisque in tecta subintrat.

[5] At rex.

[6] Here follows:
Nam sunt solliciti pro sese quisque laborans
Electum ut regem solemnis pompa coronet.

HISTORIA RICHARDI TERTII.

Postera lux claro fulgebat sole coruscans,
[1] Quando Richardus ovans Ternus prænominis ejus,
Ad Westminsterii pergit solemniter aulam.
In solio residens regales sumit honores.
Illuc juridicæ gentis densata corona
Accurrit, tali tunc rex sermone profatur:—
Moses consilio soceri persuasus Ië̈tro,
Solus quod populi nequiit componere lites,
[2] Sub se constituit præfectos atque tribunos.
[3] Sic me quum regni moles onerosa fatiget,
Vos humeris fas est oneris succedere parti.
At vos affectus, oro, secludite pravos,
Æquis justiciæ trutinis appendite causas.
Ob paupertatem miserum ne spernite civem,
[4] Nec vota incassum fundat pupillus in auras.
[5] Nec vestros animos excæcent dona potentum.
Hæc ait. At dictis non quadrant dissona facta.

Oratio Richardi Tertii ad jurisconsultos.

[1] Quando novos properans stabilire Richardus honores
Ad Westminsterium vehitur solemniter aulam,
Et potitur regni sceptro fascibusque superbis,
In solioque sedet diademate tempora cinctus.
Hic ubi juridicæ gentis densata corona
Adfuit, et longo circumstetit ordine regem,
Ille sedens alte tali sermone profatur.

[2] Constituit populi.

[3] Sic cum me præcelsa premant fastigia regni,
Ardua magnarum teneatis munera rerum;
Sed primum pravos omnes secludite motus.

[4] Vota nec.

[5] Denique largitio ne vos corrumpat iniqua.

Hinc in cænobium Vuestminsteriense subintrat.
Huic extra templi portas fuit obvius abbas,
Et monachi sacris peplis sua membra revincti.
Rex delubra subit gemmis sceptroque decorus,
Edverdi sceptro sancti, quod tradidit abbas.
Cujus dum supplex rex mausolæa salutat,
Voce Deo monachi decantant carmina laudis.
Templi in prospectu sublimibus alta columnis
Regia stat, mox huc sua rex vestigia torquet.
Huc armatorum Ratcliffus millia quinque
Convocat, ut possit regem munire satelles.
[1] Milite stipatus Belini tendit in arcem,
Julius illuxit cum quarta luce serenus.
Hic dum versatur, dat munera digna ministris.
Esto Icenorum dux, inquit, fortis Havarde.
Qui tuus est gnatus, Surræ comes ille vocetur.
Sis, Barklæe, comes Nottingamiensibus agris.
Esto, Lovelle, sacra præfectus in æde cubilis.
Œconomus nostra Stanlæus præsit in aula.
[2] Carcere Stanlæum raptum subvexit honore,
Ejus quod gnatum Strangæum nomine dictum
Rex metuebat, eum quod fama docebat agello
In Lancastrensi martis conscribere vires.
Atque [3] sacerdotem Rotheramum carcere solvit.
Traditus at Buchingamiensi, clare, fuisti,
Mortone antistes, qui te transmisit ad ædes,
Qua Brechenniaci præbebant hospita tecta.
[4] Rex hiis perfectis Belini deserit arcem,
Et Vuestminsterium pompa contendit ovanti,

[1] Hiis Londinensem stipatus.
[2] Carcere quem raptum summo subvexit honore
Strangæi gnati quod regem ceperat horror,
Quem rumor increbuit late dispersus agello.
[3] Deinde.
[4] Mox Londinensi decessit ab arce Richardus.

Ut regale caput redimiret fulva corona.
Hæc ubi facta, suas satrapæ mittuntur ad ædes,
Legibus admoniti justis ut rura gubernent,
Et stipatores boreales mittit in oras,
Quos a Ratcliffo accersitos scripsimus esse,
Ne quis turbaret pompam diadematis hostis.
Dimissus regis sufflatus amore[1] satelles
Seditione suam patriam lacerasset amara,
Ni celerasset equo vectus spumante Richardus,
Ut tanti motus tumidos componeret æstus.
Ordine Londini cum quæque reposta fuissent,
Ad Glocestrenses princeps maturat agellos,
Dumque equitat varios meditatur pectore casus.
Proh scelus! ista sibi meminit fore lubrica sceptra,
Vivere si teneros patiatur in arce nepotes.
Ergo dolis statuit florem jugulare gemellum.
Sic sibi regna paraturum diuturna putavit.
Fallitur at longe qui sceptra tyrannide firmat,
Aut cædem imperii stabilem putat esse cathenam.
[2] Iste sed insano regnandi captus amore
Ad Brakenburium (celebri qui præfuit arci
[3] Londini,) scribit dictu miseranda tyrannus,
Tolleret ut teneros occulto funere gnatos
Edverdi regis[4] quos diximus arce reclusos.
At Brakenburius, crudelia facta perosus,
Funestam timidus stragem tentare recusat.
Hæc ubi legatus regi responsa tulisset,
Ille furens famulo sic intonat ore feroci:—
  Nusquam tuta fides? fidei quos rebar Orestes,
Hii fidei sperata suæ jam fœdera rumpunt?

[1] honore.
[2] At misero regni cæcatus amore Richardus.
[3] (Horresco referens) mittit mandata nefanda.
[4] Quarti.

Tum contra Grenus: Mi rex, decumbit in æde
Exteriori unus, qui quo tua jussa capessat,
Mille dolos nectet, tentabit mille pericla.
Vir mihi perspectus, fidei non ultima palma.
Signat Jacobum quondam cognomine Terrell,
Qui vir fortis erat gestu vultuque videndus,[1]
At fuit ambitione tumens fastuque superbus,
Non tamen assequitur sperati culmen honoris.
Illius in nomen fictis Catsbææ querelis
Et Ratcliff, odii sparsistis semina dira.
Hii sic inflari Terrello corda sciebant
Ut paris haud facile consortem ferret amoris.
Esse igitur socium prohibent in regis amore.
Ista simultatum cognovit semina Grenus.
Nunc igitur quoniam suasit locus ipse diesque,[2]
Splendida pro meritis Terrelli encomia narrat.
Multa ipse accumulat charo ne desit amico.
Sed nocet infelix, nocuit dum laudat amicum,
Ipsum viperea superans cacodæmona fraude.
Nam post colloquium se rex in tecta recepit
Exteriora, quibus vidit te, sæve Jacobe,
Fratris in amplexu sopito corpore stratum.

Colloquium Richardi Tertii cum Jacobo Terrello.

Rex ait irridens, Quæ vos socordia pressit?
Mortiferum prima petitis quid nocte soporem?
Surge, Jacobe, cito, nobisque advertite mentem.
[3] Insidias omnes secedens ordine pandit.[4]
Terrellus regis respondit talia votis:—
Curatum dabitur, tua jussa capessere fas est.
Ergo quando dies discussa nocte niteret,
Ad Brakenburium rex scribens, præcipit illi

[1] membrisque decoris.
[2] tempusque locusque.
[3] Conatus.
[4] Here follows: Et quibus insidiis jugularet in arce nepotes.

Ut claves omnes Terrello traderet arcis,[1]
Impiger ut regis compleret jussa minister.
Clavibus acceptis, Terrellus nocte sequenti
Maturat pueros [2] inimico tollere fato.
Fit consors cædis diræ Forrestus iniquus,
Qui juvenes tætro servabat carcere clausos,
Et fuit a primis homicida nequissimus annis.
Jungitur huic quidam Dightonus equiso Terelli.
Hii duo carnifices noctu clam tecta subintrant,
In quibus oppressi juvenes jacuere sopore. Cædes filiorum Edverdi Quarti.
Mollia securis involvunt stragula lecti,
Comprimit et clausas amborum culcitra fauces.[3]
Sic juvenes alto [4] prognati sanguine regum
Effera crudeli ceciderunt præda tyranno.
Corpora carnifices immota jacere videntes
Et non vitales trahere aut emittere flatus,
Vestibus ablatis nudata cadavera spectant,
Terrellumque vocant, qui cernens corporis artus
Exanimes, mortis certissima signa notavit.
Corpora sub gradibus mandans inhumanda cubicli,
Ingenti tumulum saxorum condit acervo.
Mox volucri deductus equo properavit in aulam,
Et gestæ ut fuerant longo res ordine pandit.
Rex agit immensas grates equitemque creavit,
Et scelus insigni cumulavit laude nefandum,
Sed damnat latebris in cæcis vile sepulcrum,
Nam non supremo carituros dicit honore
Magnifici tumuli, regali sanguine cretos.
En regalem animum qui compensare volebat
Nobilium cædes puerorum funere claro!

[1] Here follows: In qua conclusos fratres prædiximus esse.
[2] juvenes.
[3] Here follows: Suffocatus eis ut spiritus omnis abiret.
[4] claro.

Ergo Brakenburii mystes, mandata capescens
Regis, in occultis sepelivit membra latebris.
Sed quo transtulerit, nulli sententia firma est,
Quippe hoc sacrificus vel nulli fecit apertum,
Vel si cui, certe fidis nimis auribus hæsit,
Illud nec voluit mortali prodere cuiquam.
Hic fuit Edverdi gnatorum terminus ævi,
Qui clarum nostris exemplum pandit ocellis,
Omnia quam fragili pendent mortalia filo,
Quam cito fucati flaccescit gloria mundi,
Quid facit ambitio, mentes quo pellet avaras,[1]
[2] Tristia quæ celeris comitantur fata ministros.
Nam cædem manibus qui tentavere cruentis,
Sunt merito experti supremi judicis iram,
Intima Forresti putruerunt viscera tabo,
Et sic finivit miseram putredine vitam.
Caleti vitam Dightonus turpiter egit,
Atque vagus panem mendicus in urbe petivit.
Terrello collum præscidit justa securis,
Septimus Henricus quum sceptra Britannica gessit,
Quod majestatem regis violare parabat.
Occidit in bello miseranda cæde Richardus,
[3] Crinibus attractus passis dum sæviit hostis.
Quanquam, dum vixit, gustum præsensit Averni,
Sic furiis agitata fuit mens conscia cædis.
Nam postquam scelus hoc rex admisisset iniquus,
(Ejus ab interiore thoro ut retulere ministri,)
[4] Se nunquam rigido persensit ab hoste quietum.
Nam sua paulatim manavit in ilia tabes,
Instabiles oculi transversa tuentibus hirquis

[1] iniquas,
[2] Et quam justa solet comitari pœna scelestos.
Namque manus qui conspurcabant cæde nefanda,
[3] Crinibus attractus dum sæviit hostis amarus.
[4] Se nunquam tutum sævo cacodæmone sensit.

Ensiculoque injecta fuit manus ejus acuto,
Atrox vultus erat, similis referire paranti,
In fermento acido noctesque diesque jacebat.
Si quam somnifera captaret nocte quietem,
Illa brevis fuit et variis plenissima curis,
Tristibus horribilis spectris et imagine dira.
Nam subito exergens lecto exiliisse solebat,
Et manibus cæci latebras tentare cubicli;
Tantus erat timor et mentis cruciatus iniquæ.
Quid quod eum paulo post conjuratio sæva
Vexavit. Nam dux Buchingamiensis, amicus
Et patronus ei quondam, defecit ab illo.
Sed cur deficeret, multi permulta recensent.
Hanc odii causam constans est fama fuisse.
Dux sua restitui regem sibi prædia poscit,
Quæ quondam clarus comes Herfordensis habebat.
Quorum jura ducis quia Lancastrensis agellis
Commiscebantur, quondam qui præfuit Anglis,
Iratus fertur sic respondisse Richardus:—
  Num cupis Henrici Quarti jam dicier hæres?
Qui sibi non justo quæsivit sceptra duello.
Num cupis ad regnum tibi sic aperire fenestram?
  Hiis dux obstupuit dictis, rubor ora reliquit.
Dissimulansque suos affectus, protinus inquit:—
Non ea vis animo nec tanta superbia nostro est.
Ipse tamen tristi premit altum corde furorem,
Et putat indignum regali munere regem.
Henrico narrant alii non vota negata,
Sed quod eum donis auctum rex misit ab urbe,
Claudia quæ quondam sed nunc Glocestria dicta est.
Sed quoniam fastu tumuit ventosus inani,
Regalem regi turgens invidit honorem.
Brechonottensem quando venisset in arcem,
In qua Mortonum prædiximus esse reclusum,

Uti cæpit eo blande et tractavit amice.
Hic Mortonus erat prudens rerumque peritus,
Henrici Sexti partes fuit ille sequutus,
Deseruit nec eas quando fortuna fefellit,
Sed cum regina et cum principe fugit in oras
Gallorum, donec Varvici gloria villæ
Tandem Barnetico comes occubuisset in agro.
Quo cæso quia sic Henrici factio victa est,
Se regi Edverdo Mortonus junxit amicum.
Hic secum miscere ducem quum verba videret,
Blandiloquus multis lenivit laudibus illum,
Et ducis obsequio sibi procuravit amorem,
Atque in progressu sermonis quando sonaret
Invidus in regem dux quædam verba probrosa,
Astutus ducis invidiæ subjecit acutum
Calcar et iræ ignem subjecto fomite nutrit.
At sapiens intra fines sua verba tenebat.

Colloquium Ducis Buchingamiensis cum Mortono Episcopo Eliensi.

Quum dux cæpisset regem laudare Richardum,
Nempe quod afferret subjectis commoda [1] charis,
Præsul Mortonus verbis respondit amicis:—
Nil mihi mentiri prodest, nam sat scio nolle
Credere jurato mihi te, si dicere vellem
Hiis, quæ dicturus jam sum, contraria verba.
Si fortuna meis favisset partibus olim,
Et gnato Henrici Sexti diadema dedisset,
Edverdi nunquam venissem regis in aulam.
Sed quia supremo [2] sic stat sententia regi,
Henrico auferre ac Edverdo reddere sceptrum,
Tanta meam nunquam lusit dementia mentem
Ut sequerer partes regis victi atque sepulti.
Adversus vivum quare, o Edverde, remansi
In te spectatus fidei pietate sacerdos.
Optavi patrio gnatos succedere regno.

[1] magna [2] stetit hæc.

Ast aliter Domini quoniam sententia flexit,
In stimulum calces nunquam jactabo rebelles.
Qui protector erat, quoniam nunc fulget in alto
Conspicuus solio, sed ego cohibebo labellum.
In mundi vario sum plus satis obrutus æstu.
Vulnere percussus sapiam piscator ab ictu,
Namque ego decrevi mundanis liber ab undis
Totus in optato studii requiescere portu.
  Quid dicturus erat præsul dux scire laborans
Sic hortatur eum, Præsul doctissime, perge.
Dicere te quæso (tuti sunt namque recessus)
Quicquid inest animo, tua nam secreta tenebo.
Nam tum decrevi ut mihi consiliarius esses,
Quando exoravi regem te mittere nostris
Claudendum tectis, quæ nunc tua quæso putato.
  Præsul agens grates sic blando subjicit ore:
Crede mihi, dux illustris, mihi nulla voluptas
Multa loqui de principibus, nec rebus eorum
Me miscere, fluunt illo de fonte pericla,
Si non in partem princeps acceperit æquam.
Nam subit Æsopi mihi fabula trita diserti,
Illa quidem toto notissima fabula vulgo,
Quum leo terribilis quædam præscripta tulisset,
Scilicet umbrosis ut nulla animalia sylvis
[1] Apparent unquam quæ cornua fronte gerebant,
Sub pœna mortis simul et discrimine rerum.
Bestia, cui media crevit caro fronte tumescens,
Exilit e sylvis celeri velocior Euro.
Occurrens illi vulpes, Heus quo fugis, inquit.
Cui fera respondit, Quovis infausta recurram,
Tuta modo possim sylvarum linquere tractus,
Nam rigidi misere timeo præscripta leonis,

[1] Se demonstrarent.
[2] capitis.

In nos quæ nuper cornuta animalia scripsit.
Cui vulpes, Stulta, çur sic formidine palles?
In te juris habent nihil hæc edicta leonis.
Nam caro non cornu est quem portas fronte tumorem.
Hoc, inquit, verum fateor, sed si leo frendens
Dixerit hunc cornu quem cernis fronte tumorem,
Quid de me genita misero sub sydere fiet?
Dux ridens inquit, Præsul, compesce timorem.
Propter colloquium nostrum tibi nemo nocebit,
Nec quisquam rigido [1] faciet leo vulnera morsu.
Verba nec in medium quisquam tua proferet illi.
Mortonus subdit, Si quis deferret ad illum
Sermones nostros si non inverteret ipse,
Laudem non plagas deberent verba mereri.
Ast in pejorem si torqueat omnia partem,
Nostra feret nobis nullos oratio fructus.
Dux magis accensus persuadet dicere pergat.
Audaci tandem qui voce silentia rupit:—
Qui protector erat, solio quod rex sedet alto,
Nolo disserere Anglorum quo jure monarcha est.
Attamen optarem Deus ut cumularet ad ejus
Dotes, quas varias cordato pectore claudit,
(Quæ nihil indigeant verborum laude meorum,)
Nonnullas alias præclaro principe dignas,
Quas in te Christus, dux illustrissime, sevit.
Dux hiis ex verbis Mortoni sensit amorem,
Atque quod esset ei discors a rege voluntas,
Quare audacter ei cordis secreta revelat,
Et rogat ut præsul vellet conferre juvamen,
Quo queat excelsa detrudere sede tyrannum.
Præsul respondit se velle juvare libenter,
Si modo novisset quis sit verissimus hæres,
Legitima dextra qui sceptrum jure teneret.

[1] infligit.

Dux ait, Hoc novi qua sit ratione parandum.
Henricum comitem sua cui Richmondia servit,
Henrici Sexti qui nunc ex sanguine restat,
Quem rege Edverdo defuncto carcere solvit
Franciscus, dulcem in patriam curabo vocandum.
Atque juvabo opibus fidei si fœdera jungat [1]
Se, postquam fuerit regalia sceptra renactus,
Elizabeth gnatam Edverdi, quæ maxima natu est,
Ducturum in sponsam et juncturum fœdere lecti.
Dicta ducis, Mortone, probas curasque vocandum
Ad ducis hospicium Braium, fuit ille minister
Henrici matris, quæ Margarita vocata est.
Noto consilio ducis, ille recurrit ad ædes
Thomæ Stanlæi, cui Margarita locata est,
Et domino decreta ducis cuncta ordine pandit.
Illa ducem gaudet socium se offerre potentem
[2] Rebus, quas prius incepit fundamine jacto.
Nam mulier prudens ubi cognovisset iniquum
Edverdi teneram prolem jugulasse Richardum
Cæpit de rebus gnati sperare sequundis.
Quare consilii prædicti semina sparsit
Ut per conjugium conjuncto sanguine regum
Stirps Eboracensis Lancastrensisque coiret,
Et sic cessaret furiosi factio belli,
Sanguinis Anglorum rivos quæ currere fecit.
Hæc, Lodovice, tibi primum secreta revelat,
Illi qui medicus summa pietate fuisti.
Et quia reginæ notus fuit ille minister,
Obsecrat ut properet decreti pandere summam.
Ast hic Henrici Sexti quia partibus hæsit,
Omnia facturum sese pro viribus inquit.
Quare digrediens ad sanctum tendit asylum,

[1] feriat si talia pacta.
[2] Inceptis quibus ipsa prius fundamina jecit.

In quo delituit multis regina diebus.
Quam visam blande compellat vocibus istis:—

Oratio Lodovici medici ad Reginam uxorem Edverdi Quarti.

Inveni, regina, modum quo triste tyrannus
Supplicium luat ille tuis qui perfidus hostis
Sustulit heu! teneros inimico funere gnatos,
Possideantque tui regni vexilla [1] nepotes.
Namque hunc qui rapuit sibi regnum cæde tuorum,
Omnes crudelem conclamant esse tyrannum,
Dicentes, Quibus hic parcet, qui sustulit ejus
Cognatos, juvenesque insontes funere mersit?[2]
Hinc accepta ferunt incommoda publica regni,
Clamantes, Deus in plebem fera crimina regis
Expiat, affligens pro tanto crimine plebem.[3]
Hunc ergo regni turbarent sede suprema,
Si scirent regni [4] cui deberentur honores.
Henricum comitem nunc ora [5] Britannica nutrit,
Henrica Sexti dilecto ex fratre nepotem.
Huic gnatam Elizabeth si vis conjungere sponsam,
Rex erit, et regni fiet verissimus hæres.
Namque tuo qui vel sponso, qui rex fuit olim,[6]
Aut Sexti Henrici faverunt partibus unquam,
Huic sua regna dabunt communi debita voce,
Stirpem Eboracensem quod per connubia læta
Cum Lancastrensi conjunget sanguine sponsus.
Approbat inventum medici regina fidelis,
Et Margaritæ ut communicet ista requirit,
Quæ tunc Londini permansit in æde mariti,
Promittens se curaturam ut fidus amicus
Edverdi Henricum communibus adjuvet armis,
Si velit Elizabeth lecto sociare jugali.
Mox Lodovicus abit mandata fideliter implens,

[1] diadema.
[2] infanda cæde peremit.
[3] populum pro crimine tanto.
[4] tanti.
[5] terra.
[6] proceres qui consuluere marito.

Et quod erat medicus sine suspicione recurrit
Nuncius inter reginam Henricique parentem.
Margarita rei spe confirmata gerendæ,
Præcepit Braio proceres ut tentet amicos
Anne velint durum bello vexare Richardum.
Ille sacramento exacto docet ordine multos [1]
Conjuratorum decreta trahitque sequaces
[2] Henrici in partes ut tollant sceptra Richardo.
[3] Conjurata ergo quum cresceret undique turba,
Mater ad Henricum legatum trans mare misit
Nomine Conveium nummorum pondere onustum,
Conjuratorum ut decreta exponeret illi,
Atque iter ad Vuallos charos celerare moneret,
Qui socios fidos præberent armaque belli.
Audito Henricus legato carmina grata
Dat Domino [4] per quem reges regnare fatetur,
Franciscumque ducem multo compellat honore:—

Oratio Henrici comitis Richmondiæ ad Franciscum ducem Britanniæ continentis.

Quam mihi sis gratus, quam princeps usque benignus,
Ferrea si mihi lingua foret, vix dicere possem.
Debeo namque tibi vitam, fidissime princeps,
Et libertatem, quæ res dulcissima rerum est.
Est (scio) nostra salus fulvo tibi charior auro,
Hospitii tibi tanta fides et amabile pectus.
Munera nunc spes est cumulata reddere lance.
Nam vocor in patriam per nuncia fida meorum
Ut mihi reddantur regni justissima sceptra,
Quæ tenet invisus terræ cæloque tyrannus.
Hæc ut possideam, dare si libet arma virosque,
Non solum vitam sed opes debebo beatas.
Sic ait. Hiis contra dux est sermonibus orsus:—

[1] persuadet et urget.
Henrico ut donent adimantque ea sceptra Richardo.

[2] Henrici, &c. This line omitted.

[3] Conjuratorum quum turba frequentior esset.

[4] Christo.

Responsio Francisci ad Henricum.

Quamvis Huttonum legatum misit in aulam
Nostram promittens mihi præmia magna Richardus,
Ut te crudeli retinerem carcere clausum,
Me nec verba tamen stimulant nec præmia flectunt,
Justiciæ normas mea mens ut devia linquat.
[1] Debita regna ergo reddam tibi vindice dextra.
Huic grates Henricus agit charamque remittit
Legatum in patriam, qui præparet omnia tuto
Ipsius in reditu, circa quem sudat anhelus
Ut naves ut tela viros aurumque pararet.
Volvit idem saxum dum conjuratus in Anglis,
Hic ut compleret numeroso milite littus
Qui sese Henrico sociis conjungeret armis,
Alter ut Henrico numerosus crescat amicus,[2]
Conjuratorum fit certior ecce Richardus.
[3] Huic mens obstupuit subitis concussa procellis,
Dissimulare tamen statuit dum plura liceret
Scire et amicorum conscriberet arma virorum.
At Buchingamiæ postquam ducis omnia novit
Consilio fluxisse novæ mala semina pestis,
Dissidii primum statuit præcidere fontem,
Quare blanditiis mittit plenissima scripta:—

Epistola Richardi Tertii ad ducem Buchingamiensem.

Dux Henrice potens, animo charissime nostro,
Ante tuo velut usus eram, dum regna cupivi,
Consilio, sic nunc uti, dum regna guberno,
Constitui; duris venias in rebus amicus
Scilicet ut nobis sis consiliarius æquus,
Utque Herfordensis comitis tibi prædia dentur,
Quæ tibi restitui petiisti supplice voce.
Dux ubi litterulas oculo legisset acuto,
Vulpinam regis præsensit subdolus artem.

[1] Quare restituam tibi regnum vindice dextra.
[2] thesauros comparet auri.
[3] Obstupuit subitis concussa mente procellis.

Fingit in effæto dominari corpore morbum,
Et sic implicitum morbo non posse venire.
Fervida languentes cum febris deserit artus,
Sese venturum maturo tempore dicit.
Rex flocci fieri qui blandimenta videbat,
In scriptis aliis verborum fulmina mittit,
Intentans mortem regis si jussa recuset.
Sublatas ausas simulandi dux videt esse,
[1] Hosti sed renuit sese committere sævo,
Extemploque inhians marti persuadet amicis
Ut fera correptis conscribant agmina telis,
Et simul[2] invadant patriæ communiter hostem.
Illi solliciti sudant ut jussa perimplent.
Insurgit variis numerosus miles in agris.
Marchio nam Thomas reginæ filius almæ,
Rovelli servatus ope atque egressus asylo,
Agro Eboracensi in regem fera concitat arma.
Ast in Devonia Cortnæus militat acer.
Cantius ecce movet Gilfordo authore tumultum.
At rex collecto sociorum milite denso,
Non putat esse sibi tutum dispergere vires,
Dum conjuratos variis invaderet agris.
Negglectis igitur reliquis, parat arma movere
In caput authorem Buchingamiense tumultus.
Urbs vetus occiduis Anglorum visitur oris,
Quam Sarisberiam vocitant, sed Cæsaris olim
Burgum dicebant, authore a Cæsare nomen.
Huc rex Londino proficiscitur agmine cinctus,
[3] Sanguinolenta duci sic ut ferat obvius arma.
Vuallus sponte sua non arma cruenta sequutus

Responsio Buchingamiensis.

Conjuratio Buchingamiensis.

[1] Tandem crudeli committere se negat hosti.
[2] Viribus.
[3] Cum conjurato concurrat ut obvius hoste.
At Vuallus non sponte sua qui venit ad arma.

Deserit Henricum, qui mox obmutuit hærens
In cæno, unde pedem nequit extricare solutum.
Sed tandem statuit tectis latitare ministri
Banastri, famulum quem credidit esse fidelem,
Donec vel vires repararet milite forti,
Vel queat ad comitem Henricum transmittere pontum.
At conjurati qui conscripsere virorum
Agmina, quando ducem norant fugisse relictum,
Aufugiunt ipsi celeres in rura Britanni,
Et fugit ad Flandros Mortonus episcopus actus.
Hiis rex auditis constipat littora firmis
Præsidiis, vastum claudens fugientibus æquor,
Et per præconem promittit præmia cunctis,
Prodere qui vellent hostem Buchingamiensem.
Obsidet armatus miles loca septa viarum.
Explorant alii quid de duce noscere possint.
Banaster doni vel spe persuasus opimi,
Vel ducis hospicium metuens sibi damna minari,
Perfidus hospicio violato prodidit illum.
Explorator ovans captum deduxit in urbem,
Quam Sarisberiam vulgari nomine dicunt.
De conjuratis in regem examine facto,
Omnia quæ novit dux fidens vera fatetur;
Quippe ad colloquium regis sic sternere sperat
Posse viam, vera si panderet omnia voce.
Cædes ducis Buchingamiensis.
Sed sua simpliciter [1] confessus crimina regi [2]
Occidit, horrenda violatus colla securi.
[3] Munera pro meritis illi dedit ista Richardus,
Cui tulit auxilium longe ultra (ut dicitur) aras.
[4] Anglia dum sævo sic ardet mota tumultu,

[1] judicibus.
[2] justis.
[3] Morte dedit pœnas percussus.
[4] Anglia dum tali flagravit ut igne tumultu,
Henricus Richmondensi præclarus honore.

Nec tangunt comitem funestæ nuncia cladis,
Millia quinque Britannorum classemque paravit,
[1] Instructisque ad iter cunctis, a littore solvit.
Sed quum lassus equos vitreis sol tingeret undis,
Ecce procella fero perturbans æquora vento
Dispersas naves varias difflavit in oras,
Ad Normannorum complures littora pellit,
[2] Nonnullis iterum præbet Britannia portum.
Navis quæ comitem vexit jactata marinis
Fluctibus, Auroræ quum lux tranquilla refulsit,
Aspicit ecce! procul portum cognomine Polam.
Qui Sarisberiæ fertur vicinus amenæ.
Henricus cernens obsessum milite littus,
Illic quem posuit rex hostem finibus arcens,
In terram socios prohibet descendere siccam,
Ni prius unitas naves venisse videret.
Interea scapulam mittens explorat amicus
Isne foret miles littus qui stipat apricum.
Miles amicitiam simulans sic fatur ad illos:
O socii chari, in littus descendite tuto.
[3] Hic Buchingamiæ sua dux tentoria fixit.
Is nos Henrico præmisit ut agmina martis
Conjungamus et auspiciis communibus ambo [4]
Deturbaremus de regni sede Richardum.
[5] Illorum Henricus subolens mendacia linguæ,
Quando expectatas non videt adesse carinas
Vela dedit ventis qui spiravere sequundi,

[1] Et celer Armorico naves a littore solvit,
Ut conjuratis conjungeret arma virosque,
Ignorans Buchingamiensia castra fugata.
Sed quum lassus, &c.

[2] Armoricos portus nonnullæ visere gaudent.

[3] Non procul hinc Buchingamiensis castra locavit;
Is nos misit ut Henrici cum milite vires.

[4] omnes.

[5] Henricus subolens blandæ mendacia linguæ.

Et cursu tetigit Normannica littora tuto.
Hic ubi curasset languentia membra suorum,
Ad charos statuit sese conferre Britannos,
Ad quos præmittit naves sociosque fideles.
Ipse oratores ad Gallum legat amicum
[1] Orantes per rura viam sibi Gallica tutam,
Quæ, Normanne, colis, vicina in prata Britanni.
Carolus hanc veniam fecit miseratus eorum,
Et præbet nummos qui tuta viatica præstent.
Quando Britannorum Henricus venisset in urbem.
Isthæc ad reducem concurrens dixit amicus:—
Marchio Dorsetti procerum comitante caterva
[2] Adfuit hic pridem, qui te quæsivit ab Anglis [3]
[4] Aufugiens, qui nunc Venetorum permanet oris,
Qui caput abscissum Buchingamiense docebat.
At ducis Henricus crudelia funera flevit,
Et male conatus primos cecidisse dolebat.
Una tamen mœstis fuit hæc solatio rebus,
Tot socios fidos jam præsentes quod haberet.
Ad Rhedones tendens, charos accersit amicos
Finibus Anglorum profugos, qui quando sciebant
Henricum reducem Rhedones admittere tectis,
Læti concurrunt et dextras jungere gaudent.
Imprimis [5] ad eum sic fatur marchio clarus:—

Oratio Marchionis Dorcestriæ ad Henricum.

Gaudeo te tumidi maris evasisse procellas;
Gaudeo te fida tutum venisse sub urbe.
Credo quidem nobis animum cecidisse labantem
Huc ubi nos vecti [6] te non invenimus isthic.

[1] Orantes ut per Normannos ire liceret
Armoricos in agros quos incoluere Britanni.
[2] Preceding this line is the following:—
Quos fuga salvavit crudeli fauce Richardi.
[3] ubique.
[4] Hic cæsum Buchingamiensem prædicat esse,
Signaque conjuratorum dispersa fuisse.
[5] Ante alios.
[6] Quando huc advecti.

Et novus in nostro surrexit pectore terror,
Ne fera vis venti te præcipitasset in undas,
Aut volucri cinctum vicisset classe Richardus.
Cujus inaudita huc feritas nos impulit omnes.
Quem nos e solio juncto simul ense trahemus,
Inque thronum regni te sublimabimus altum,
Si rex Elizabeth tibi vis conjungere sponsam.
Henricus sese facturum cuncta recepit,
Quæ socii fidi vel regni commoda poscunt.
Ergo quum Christi festus natalis adesset,
Conveniunt proceres celebres in splendida templa,
Et juramento confirmant fœdus utrinque.
Henricus gaudens Francisco cuncta retexit,
Obsecrat ut volucri dux illum classe juvaret,
Milite ut instructus patrias remearet in oras,
Ejus quæ reditu fauce expectabat hianti.
Dux blande promittit opem pro viribus illi.
[1] Interea se rex Londino reddidit urbi.
Hostes crudeli captivos ense trucidat.
Nempe Selingerium, Clyffordum, denique Brunum.
Posthæc concilium cogens decrevit ut omnis
Exul haberetur patriæ turpissimus hostis,
Et confiscandos illorum judicat agros.
[2] Insuper a populo rex vectigalia poscit.
Stanlæum necnon odiosa calumnia vexat,
Sponsa quod illius pugnæ esset causa rebellis.
In se Stanlæus culpæ nihil esse probavit,
Fœmina ab imbelli dicens nihil esse timendum.
Rex tamen hunc Margaritam retinere coegit
Œdibus inclusam raro visitante ministro.
Non tamen ista metu vacuum fecere Richardum.

[1] At rex Londinum victo redit hoste Richardus.

[2] A populo charos nummos petit atque tributa,
Et mox accusat Stanlæum sponsa quod ejus
Consilium conjuratis præberet opesque.

Quare legatis in rura Britannica mittit,
[1] Qui pretiosa duci portarent munera charo,
Atque affirmarent [2] regem vovisse Richardum
Francisco reditus omnes quos florida prata
Henrici necnon profugorum prædia ferrent,
Si dux præciperet clausos [3] in vincula mitti.
Quod [4] mens sana duci Francisco non fuit ægro,
Illius quæstor Landosus nomine Petrus
Suscipit officium ducis et dat jura Britannis.
Hunc regis legati adeunt, donisque salutant.
Promittunt reditus quos rex offerre jubebat
Francisco, vinclis profugos si clauderet arctis.
Flecti se patitur miratus præmia quæstor,
Et quæ rex voluit facturum protinus inquit.
Legati regi narrant responsa reversi.
Quare inter regem dum littera crebra volaret,
Quæstoremque, rei tetigit jam fama recentis
Mortonum, quem tunc Flandrus susceperat hospes.
Iste per Ursuychum Henrico dat nuncia charo,
Insidias retegens omnes, simul admonet illum
Vitæ ut consuleret fugiens in Gallica rura.
At comes audita quæstoris fraude dolosi,
Ursuychum jubet ad Gallorum currere regem,
Atque illum multis verbis precibusque rogare
Illius ut tuto liceat requiescere regno.
Impetrat Ursuychus, redit atque renunciat ista
Henrico, fugit ille moras velociter omnes.
Quare consilium sociis communicat omne,
Atque, viis exploratis, præmittit amicos
Et proceres Anglos, simulatque negotia quædam
Cogere eos rapido ad Franciscum mittere cursu,

[1] Armorico pretiosa duci qui dona ferebant.
[2] affirmabant. [3] profugos.
[4] Quum.

Qui tunc finitimas Gallis possederat oras,
Et clam Pembruchi comitem monet ejus ad agri
Quem Britannus habet quum sit confinia ventum,
Gallorum ad fines cursu se flectat anhelo.
Illi parentes sese Andagavensibus equis
Sistunt, atque cibo recreant sua corpora lauto.
Cautus post biduum Venetos comes ipse relinquens
Ad charum quendam sese per rura propinqua
Finxit abire, sed urbe fuit quia turba relicta
Anglorum, fuit hæc suspecta profectio nulli.
At comes Henricus jam millia quinque profectus
In sylvam convertit iter, sumptaque ministri
Veste velut servus sequitur vestigia servi,
Non cessans nisi equis ut donet pabula fessis.
Andagavensis eum dum tecto admitteret hospes,
Concurrunt proceres læti comitemque salutant.
Discessisse sciens Henricum quæstor avarus,
Undique sessores volucrum dimittit equorum,
Qui profugum capiant atque ad se ducere curent.
Ast equites frustra comitis sunt terga sequuti.
Anglus apud Venetos remanens fugisse ubi novit
Henricum proceresque alios, tremor occupat artus.
Undique jam mortis pallens occurrit imago.
Hiisce Britannorum succurrit splendidus heros,
Ad se præclarum propere vocat ille Ponyngum,
Atque, datis nummis in sumptus, ducere jussit
Ad comitem Henricum socios ditione relictos.
Henricus sociis acceptis jure triumphat.
Et sibi rusticitas labem ne turpis inurat,
Francisco mittit grates, ast ipse salutat
Gallorum regem tali sermone supremum:—
O rex, sum merito tibi devinctissimus unus, Oratio Henrici ad Carolum regem Galliæ.
Quod via tuta mihi tunc per tua regna patebat,
Quum dedit ex undis rapto Normannia portum.

R

Tunc metui pelagus commotum turbine sævo,
[1] Nunc contra, falsos horresco totus amicos.
En Petrus, antiquos in me qui finxit amores,
Quæstor Francisci, donis corruptus et auro,
Me proceresque meos statuit concludere vinclis.
Tu tamen o aliquam miseris extende salutem,
Et nos in patrias ducas feliciter oras,
Gratificare tuis Anglis, quibus ense tyrannus
Imperat horrendo, cujus juga ferre recusant,
In patriam qui me revocant mihi regnaque donant.
Instrue nos nummis et navibus instrue longis,
Anglus ut optata sic libertate fruatur,
Ut tibi non solum nosmet, sed et omnia nostra
Istius doni memores accepta feramus.
  Carolus auxilium promisit opesque benignas,
Et mox Angæo Montargæum movet aulam.
Huc comes Oxonii volitavit carcere lapsus,
A rege Edverdo clausum quem diximus Hanto,
Et secum ducit Bluntum qui præfuit arci,
Et Fortescutum, Caleti qui fuit olim
Claviger et portis munitæ præfuit urbis.
Oxonii comitem cernens Henricus adesse
Jure triumphavit junctum quod haberet amicum
Partibus illius qui constantissimus hæsit,
Cui tuto arcanum cordis committere posset.
  Interea novit comitis decreta Richardus,
Et quod ei tectum præberet Gallia tutum,
Et quamvis doluit quod fraus fuit irrita prima,
Nunc alias technas et vafras cogitat artes,
Elizabeth ne sponsa Henrico pulchra daretur.
Blanditiis igitur statuit suadere dolosis
Reginæ Elizabeth quæ tunc latitavit asylo
Ut sese et gnatas regis transferret in aulam.

[1] At nunc fallaces simulatique oris amicos.

Nam statuit (si non aliter succurrere turbis
Posset, et accideret moreretur ut illius uxor,)
Ipse suam neptem potius conjungere sponsam
Henrici quam per connubia decidat alto
E solio quod jus regni spectaret ad illum.
Quare ad reginam mittit proceres in asylum,
Qui sua facta excusarent blandeque rogarent
Ut fidei regis vellet committere gnatas.
Annuit inconstans votis regina Richardi,
Atque suas gnatas regi permittit habendas,
Immemor antiquæ fidei cædisque suorum;
Atque tibi, Thoma Dorsetti marchio clare,
Henrici partes qui sectabaris amici,
Blandis persuadet verbis per nuncia tecta,
Deserto Henrico patrias invisere terras,
Quod tibi promisit rex summos, inquit, honores.
Placata Elizabeth, transfert ad tecta Richardus [1]
Regia filiolas fratris [2] sacrato ab asylo.
Hoc nunc restabat, tollatur ut ipsius uxor,
Circa quod totus versatur nocte dieque.
Primo igitur mensa abstinuit lectoque jugali,
Objicit et contra reginam crimina sæva,
Quod raro pareret, minime fecunda quod esset,
Rumores etiam spargit de conjuge tristes.
Talia reginæ quum fama tulisset ad aures,
Regem adiit, rogat admisit num crimen iniquum,
Cujus rumores dispersit garrula fama.
Rex solatur eam, dicens nihil esse pericli.
[3] Post hæc non multis periit regina diebus,
[4] Funesto longi stimulo consumpta doloris,

[1] transferre Richardus in aulam.
[2] Filiolas fratris satagit.
[3] Non longe post hæc periit regina dolore.
[4] Funesto, &c. This line omitted.

Et Vuestminsterii sacrum capit æde sepulchrum.
Hæc Varvicensis comitis fuit altera gnata,
Filiolo Henrici Sexti sponsata venusto.
Anna defuncta rex cæpit amare Richardus
Elizabeth neptem, fieri sponsalia poscens.
Ast hoc conjugium virgo quod abhorruit ipsa,
Et fœdum proceres incestum ferre nequibant,
Distulit ad tempus rex consummare quod optat,
Namque odium timuit sibi consiliare suorum,
Henrici comitis partes quod plurima turba
Sponte sequuta fuit, conjuratisque favebat.
Inter quos Stanlæus erat prænomine Thomas.
Huic male rex fidit sponsam quia duxerat ille
Henrici matrem, generoso sanguine cretam.
Nam quando vellet Stanlæus regis ab aula
In proprios agros [1] equitare, negotia quædam
Quod sic poscebant, rex non permisit abire
Donec filiolum Strangæum nomine prædem
Discedens post se regali linqueret aula.
Dum sibi multa timet [2] misero, fit certior Hanti
Præfectum Bluntum, Fortescutumque ferocem,
Et comitem Oxonii dilapsum carceris umbris
Ad comitem fugisse Henricum in Gallica rura.
Rex, quia principiis obstandum judicat esse
Præsidium quod Caleto fuit urbe relictum,
Expugnare jubet [3] conjunctis viribus Hantum.
Miles in arce videns hostes accedere sævos
[4] Ad comitem Henricum legavit ut adferat illis
Auxilium, quo possit eos defendere ab hoste.

[5] In sua rura libens.
[2] Dum rex multa sibi timuit.
[3] vicinum fortiter.
[4] Obsecrat Henricum per nuncia mitteret illis
Subsidium quo se possint.

Is jubet Oxonii comitem succurrere pressis,
Non procul obsessa qui castra locavit ab arce;
Et [1] parte intentos ex [2] una dum terret [3] hostes
Thomas Brandonus primus cum milite forti
Stagnantes per agros furtim perrepsit in arcem.
Subsidiis instructa novis arx acriter hostes
Ex muris urget, comes Oxoniensis eosdem
Opprimit a tergo; sic dum pugnatur utrinque,
Oppugnans miles discessus libera clauso
Hosti jura dedit cum gazis. Perplacet ista
Conditio comiti, qui mox discedit ab arce
Ereptis sociis sævi de faucibus hostis.
Lutetiam rediens Henrico cuncta revelat,
Gallorum regem, qui supplice voce rogavit
Ejus ut auspiciis regni fastigia scandat.
Sed quod erant multi, qui publica frena tenebant,
Sæpius eventus habuerunt vota sinistros.
Quod cernens Thomas Dorsetti marchio clarus,
(A matre in patriam quem duximus esse vocatum,)
Tractus promissis donis a rege Richardo,
Lutetia fugiens Flandrorum ad littora currit,
Ad patrios statuens isthinc transire penates.
Quum comes audisset Thomam fugisse potentem,
Gallorum regem supplex blanda prece flectit,
Ejus ut imperio liceat comprendere Thomam.
Undique rex equites celeres discurrere mandat.
Humfredus Chenius vestigia forte sequutus
Ipsum comprendit, verbis persuadet amicis
Vellet ut Henrico et sociis se reddere charis.
Exploratores hæc narrant cuncta Richardo.
Dicunt a Gallis Henricum multa rogare,
Sed precibus nil proficere aut procedere quicquam.

[1] Ex. [2] omit.
[3] detinet.

Rumores veros quum crederet esse Richardus,
Nil metuens hostem, revocavit ab æquore classem,
Qua mare complevit peregre ne invaderet hostis.
Namque ea justiciæ vis divinæ est ut iniquus
Tum sit securus, capiti quando imminet ensis.
At comes Henricus velis maturat equisque,[1]
Inter spem simul atque metum quia pendet amicus.
Quare Gallorum munitus milite pauco,
A rege acceptis nummis, contendit ad urbem
Rhotomagum, parat hic classem, parat ocius agmen.[2]
Quumque Deo sanctas fudisset pectore grates,
Navigiis paucis et millibus armatorum
Stipatus binis, Augusti quando calendæ
Splenderent, ventis committit vela sequundis,
Septenoque die postquam discedere cæpit,
Appulit in celebrem Milfordi littoris oram,
Quum sol oceani caput altis tingeret undis.
Fertilis hospitium venienti Dalla ministrat.
Prima luce movens isthinc pervenit ad Hardford.
Huc Pembruchenses hominem misere potentem
Arnoldum Bottelreium, qui criminis orat
Præteriti veniam, comes o clarissime Gaspar.
Se fidos posthac tibi spondent esse futuros.
Henricus turmis auctis discedit ab Hardford,
Millia qui[3] versus Cardicum quinque peragrat.
Heic dum se reficit miles, per castra repente
Terrificus rumor non certo authore volavit,
Harbartum atque hostes Mariduni castra locantes,
[4] Tacturos comitis celeri tentoria cursu.
Ecce novo videas horrescere castra tumultu,

[1] charos festinat ad Anglos.
[2] nautas navesque volucres.
Quumque preces Domino fudisset supplice voce.
[3] Mox lapides.
[4] Esse aggressuros comitis tentoria bello.

Et fera per totam repsit formido phalangem.
Ast eques explorans aditus et rura propinqua
Omnia tuta refert, hostem nec adesse rebellem.
Griffinus veteri majorum stemmate clarus,
Morganusque sciens juris nova gaudia castris
Attulit, Henrico quod se conjunxit uterque.
Qui quando Harbartum cognovit milite sævo
Obstuere ejus iter, statuit contendere in illum.
Ast ut consilium fidis narraret amicis,
Hæc sua legatos mandata capessere jussit.
Auspice se Christo fluvium statuisse Sabrinam
Pertransire et Salopienses ire per agros,
Et sic venturum Londinum qua via ducit.
Quare suppliciter conjuratos rogat omnes
Ut se mature venienti jungere tentent.
Deinde studet blandis ad se perducere donis
Clarum nobilitate Richardum nomine Thomam,
[1] Jus cui perpetuum regni per Vuallica rura
Promittit si signa sequi sua vellet amicus.
Qua cepit mox Salopiam vestigia firmat.
Dictus adest Thomas longi per tædia cursus,
Et jungit vires Henrici partibus omnes.
Salopiam quando Henricus venisset ad urbem,
Nuncius a charis illius venit amicis
Ad comitem missi distentus pondere nummi,
Officiumque refert illos præstare paratos.
Hiis gaudet verbis Henricus et ante paratum
Lætus iter calcat munitus milite forti,
Newportumque venit quo currens agmina jungit
Talbottus cum quingentis stipatus in armis.
Hiis aucto comiti Staffordia tecta ministrat.
Huc ad eum, Gulielme, venis, Stanlæe, salutans,
Et post colloquium propere discedis ab illo.

[1] Præsidis officium per Vuallica rura beatum.

Isthinc digresso comiti Lichefeldia præbet
Hospitium, sociosque Henrici tractat amice.
Huc veniunt ad eum proceres cum plebe potentes,
Et junctis dextris nummos et tela ministrant.
[1] Interea Nottingamiensi rex fuit aula,
Cui blandis verbis fictus declarat amicus
Henricum venisse quidem profugosque rebelles,
Et descendisse in Vuallorum littora Gallos;
Prædicat infirmas tamen illi in prælia vires,
Et quos disposuit rex omnes esse paratos
Ut comiti obstarent venienti aditumque negarent.
Talia fecerunt securum nuncia regem.
At quum defecisse suos novisset ad hostem,
Quem prius infirmum præ se contempserat audax,
Damnat eos, aliisque minus confidere cæpit.
Quare collecto numeroso milite, fortis[2]
Atque sibi fidens, valido venit obvius hosti.
Parvulus est pagus, Bosworth dixere coloni,
A quo non multo spacio Lecestria distat,
Hac in planitie fixit sua castra Richardus.
Postridie statuens bellis instare gerendis,
Atque suos lassos epulis somnoque refecit.
Illa nocte ferunt dum vellet habere quietem,
Demonis horrendos furva sub imagine vultus
Ostendisse illi spectacula plena timoris,
Atque negasse oculis somnum captare profundum.
Hæc ego crediderim furias non spectra fuisse,
Mens quibus acta fuit vitiis sopita nefandis.
Hoc phantasma licet dederit certissima signa
Dura quod infausto tentet discrimina bello,

[1] A conjuratis Henrici talia fiunt,
Quando Notyngamiæ dormivit arce Richardus,
Cui blandis, &c.

[2] plebis.

[1] Ipse thoro surgens ubi sol sua lumina pandit,
Spem vultu simulans, cunctis ad bella paratis,
Instructas acies verbis affatur amicis:—
Nunc præbete viros, nunc nervos tendite vestros,
Nam lux ista mihi vel clades finiet omnes,
Vel faciet mira me commoditate beatum.
En signum quod ego statui vel vincere bello,
Vel vinci, quod pugno caput diademate cinctus.
Nec dubito mihi [2] quin lux hæc fortissima regna
Et vobis posthac sit concessura quietem.
Viribus et numero nos longe vincimus hostes,
Nemoque vobiscum nisi transfuga vel vagus exul
Pugnabit, quare depellite corde timorem.
Sic ait, atque aciem produxit in agmina longa
Ordinibus densis equitum peditumque refertam,
Ut procul aspectu vincat terroribus hostem
Turba virum telis nitidis galeisque corusca.
Arte sagittandi doctos in fronte locavit.
Hiis præfecit Ioannem, Northfolcia dives
Pro duce quem coluit, quod erat clarissimus heros.
Rex pone ipse venit nitido diademate fulgens,
Undique selecta juvenum stipante corona.
At comes Henricus numero licet impar et armis,
Confisus causæ justæ cælique patrono,
[3] Ad fera voce suos animavit prælia cives,
[4] Talia dispergens per totam verba phalangem:—
Vos nihil, o socii, moveat numerosior hostis,
Quum nos justiciæ summam defendimus arcem.
Illi conjunctis oppugnent viribus illam,

Oratio Richardi regis ad milites.

Oratio Henrici comitis Richmondiæ ad milites.

[1] Attamen ipse thoro surrexit ad arma cruenta,
Quando sol exoriens præberet lumina terris,
Spem, &c.

[2] quin ista dies mihi regna beata.

[3] Tali voce suas animavit ad arma phalanges.

[3] Talia, &c. This line omitted.

Namque Deus noster qui solus præsidet armis,
Tam potis est paucis quam multis tradere palmam.
Nonne Philistinos in Hebræos bella moventes
Millibus instructos multis devicit Ionath,
Illi quando fuit tantum comes armiger unus?
Nonne viris Gedeon tercentum mille fugavit,
Et Madianitas fugientes sustulit omnes?
Nescitis (vos quæso) Deum, qui judicat æque,
Sæpius e duris nos eripuisse procellis,
[1] Incolumesque ad agros tuto vexisse paternos,
Ut justa per nos mulctaret morte Richardum,
Sustulit insontes misera qui cæde nepotes,
Qui ferus Hastingo truncavit colla securi,
Qui jusjurandum primus violavit inique
Quod dedit Edverdo perjuro pectore regi,[2]
Turpis adulterii qui matri crimen inussit,
Perpetuumque probrum fratri, quem dixerat esse
Conceptum lecti violata lege jugalis.
Qui cum nepte sua connubia fœda cupivit.
Confirmare sibi sic sceptra putavit in ævum.
Errat qui regnum stabilire tyrannide tentat;
Falsa dabunt nulli firmum perjuria sceptrum,
Nec quisquam invito retinebit numine regnum.
Sed quid ego vobis qui defecistis ab illo
Hæc dico? quorum defectio monstrat aperte
Invisum cælis et terris esse tyrannum.
Nunc igitur Domini vosmet præbete ministros,
Impius ut pœnas merito luat iste tyrannus.
Sic dicens parvas raro struit ordine turmas.
Arcus portantes tensos locat ordine primo,
Et comitem Oxonii robustum præficit illis.
Gilbertum Talbot dextra disposuit in ala.
Fortis Joannes Savagius obtinet altram.

[1] Et nos ad patrios jam restituisse penates.

[2] Quinto.

Henricus sequitur rara comitante cohorte.
Omnis enim miles vix millia quinque replevit.
At confidebat Stanlæo, qui velut æquus
Arbiter astabat pugnæ neutra arma sequutus,
Quamvis Henrici præsertim[1] partibus hæsit.
Ejus at arma sequi timuit ne forte Richardus
Ipsius gnatum jugularet percitus ira
(Gnatus enim cum rege fuit fidei patris obses).
Hac in planicie, sua qua tentoria figunt,
Inter utramque aciem campus stagnavit aquosus;
Hanc comes ad dextram prudens dimisit ut esset
Stagna suis sociis validum munimen ab hoste.
Clara suis belli frendens dat signa Richardus.
Densius ecce volant celeres quam grando sagittæ,
Mox pede conferto gladiis pugnatur acutis.
In medio passim sternuntur corpora campo,
[2] Sanguineoque rubens maculatur terra colore.
Ante alios cæsum comitem cupit esse Richardus,
Ut duce sublato fugerent ut[3] cerva cohortes,
Quum gregis ore fero ductores devorat ursus.
Ergo videns rex ex signis qua parte veniret,
Frendens addit equo stimulos et calcar acutum,
Ut deserta acie comitem petat ense rebellem,
Atque viam faciens ferro, vexilla virumque
Prostravit, comitis qui splendida signa ferebat.
Mox Chenium fortem qui venerat obvius illi
Præcipitat, multosque ruens in prælia sternit.
At comes Henricus, tanti spes unica belli,
De summa rerum gaudet concurrere regi.
Prælia dum fervent et dum victoria nutat,
Ecce venit Stanlæus habens tria millia secum,
Cum quibus Henrico vires cumulavit amico.

[1] constanter.

[2] Puniceoque rubens liquescit terra cruore. *

[3] ceu.

At regis socii nova supplementa videntes
Auxisse Henrici vires, sua terga dederunt.
Cædes Richardi Tertii.
Occubuit prima pugnans in fronte Richardus,
Quocum sunt cæsi paulo plus mille suorum.
Vix ex Henrici centum periere phalange,
Inter quos Gulielmus erat cognomine Brandon
Viribus excellens, comitis qui signa ferebat.
Victor agit grates Henricus carmine læto,
Et duplices tendens palmas ad sidera dicit:—

Gratiarum actio Henrici ob victoriam.

Palma, Deus, tibi non nobis accepta feratur.
Nos etenim bonitate tua non robore nostro
Vicimus, et juste cedat tibi gloria cædis.
Tu nostros animos rege, ne victoria fastu
Elatos reddat, nec corda tumore subinflet.
Sed concede, precor, memores ut muneris hujus
Pectoribus labi nunquam tua dona sinamus.

Finitis precibus sociorum convocat agmen,
Atque dedit cunctis meritæ præconia laudis,
Et tumulis jussit cæsorum corpora condi.
Plaudit ovans miles victori voce sonora,
Henrico regnum juste obvenisse triumphat.
Stanlæusque potens cæsi diadema Richardi,
Quod fuit in spoliis opulentis forte repertum,
Imponit capiti comitis, regemque salutat.
Applausu miles nitidum ferit æthera læto.
Mox pia victori tectum Lecestria prebet.
Heic epulis lautis et somno corpora curant.
Huc adfertur equo corpus deforme Richardi,
Vulneribus crudis squallens sanieque cruenta,
Et biduo nudum jacuit sine laude sepulchri.[1]
Deinde locatur humo sine pompa funeris ulla,
In templo quo Franciscani sacrificabant.[2]
Hoc fuit exitium regis pietate carentis,

[1] plebs spectet ut illud. [2] sacra ferebant.

Annos qui binos totidem mensesque regebat.
Hic fuit exiguo deformis corpore princeps, Descriptio Ricardi Tertii.
[1] In curvo tergo gibbosus, namque sinister
Dextro humero eminuit magis altus, vultus acerbus
Et truculentus erat, solitus mordere labellum
Inferius, meditabundus dum stare solebat.
Ensiculum quo cinctus erat persæpe trahebat
Extra vaginam medio tenus atque retrusit.
Fama refert illum tristi sine vulnere matrem
Non peperisse, quod ex utero veniebat in orbem
Exertis primum pedibus, funus velut atrum
Effertur; narrant etiam (si credere fas est),
Quod dentatus erat quando prodibat ab alvo.[2]
Nam merito dubites num plebs inimica sonabat
Causa odii, majora fide, naturave solers
Illius in partu solito de jure recessit,
Plurima qui vivens naturæ fœdera rupit.
Ambitiosus erat, fraudes connectere doctus,
Dissimulare sciens, et condere corde dolores.
Blandula sustinuit multis dare verba salutans,
Quos in mente sua statuit pessumdare ferro.
Ambitione tumens crudelia plurima fecit,
Multos horrenda præcepit morte necari,
Quorum vita malis conatibus obstitit ejus.
Munera larga dabat queis conciliavit amicos[3]
Incertos, sed eum profusio vasta coegit
Expilare suos, certos quod suscitat hostes.
Mens fera semper erat, media quam morte tenebat,
Nam prius optavit duro succumbere ferro
Quam se crudeli submittere turpiter hosti.

[1] Namque humero dextro fuit elatus magis alter,
Illi vultus erat truculentus fronte severa,
Nam fuit inferius solitus mordere labellum,
Et meditabundus dum solus stare solebat.
[2] fuit editus infans.
[3] quibus acquisivit amicos.

HISTORIA HENRICI SEPTIMI.

Hactenus atrocem cecinit mea musa Richardum,
Et fera monstrosi descripsit bella tyranni.
At nunc Henrici casus et prælia cantat,
[1] Qui vixit prudens et servantissimus æqui,
Et justam belli tractandi calluit artem.
O Deus, immensi servit cui machina mundi,
Da mihi felicem, precor, eliminare poesim,
Da, precor, Henrici describere gesta potentis!
Hunc etenim tu cinxisti diademate fulvo,
Seditione feros ut tunc compesceret Anglos,
Quum sua civili lacerabant viscera bello,
Et gladiis strictis fraterna in membra ruebant.
Tu prædixisti sancti per labra prophetæ
Henrici Sexti, quo nemo justior unus,[2]
Anglis hunc olim justissima jura daturum,
Et sedaturum lites pugnasque rebelles,
Membra suum corpus quibus exhausere scelesta;[3]
Namque quis Anglorum novit describere clades,
Quum plebs et proceres studia in contraria scissi
Nunc Varvicensi plaudebant, nunc Eduerdo,
Quum gladios quos in Gallos acuisse solebant,
Alter in alterius madefecit sanguine civis,
Quando tenellorum pollutus cæde nepotum,

[1] Qui doctus, prudens, qui servantissimus æqui,
Et belli et pacis natura magnus alumnus.
[2] non fuit æquior ullus.
[3] superba.

Imperium rapuit summa feritate Richardus;
Tunc Deus Anglorum miseratus cladis acerbæ,
Henricum comitem, sua quem Richmondia laudat,
Cladibus ereptum miseris variisque periclis,
In patriam charam Gallorum duxit ab oris,
Ut justis armis sibi debita regna pararet,
Ut vulgi et procerum lites componeret omnes.
Nam postquam victor Londinum venit ad urbem,
In quam duxit eum miles civisque triumphans,
Nil magis optavit quam semina spargere pacis.
Huc comes affertur Varvici, ductus ab arce,
Quam Schereshuttonem vocitant. Ætatis habebat
Annos qui ter quinque suæ, Clarentius illum
Dux genuit, gnatumque Edverdum nomine dixit.
Hic Londinensi servandus traditur arci.
Nam timuit jure Henricus ne quando scelesti
Isthunc per juvenem turbarent omnia cives.
Vellere sic statuit lites radicitus omnes.
Isthanc ob causam celebris fit concio patrum,
In qua totius[1] communi voce senatus
Henricus designatur rex Septimus ejus
Nominis, atque caput nitido diademate cingit.
Tunc placido tales fudit rex pectore voces:—

Oratio Henrici in regem electi.

Haud equidem, cives,[2] tali me dignor honore;
Sed quia me dignum reputatis munere tanto,
Spe nolo vestros animos deludere vana.
Errant qui credunt stabiliri regna timore;
Imperium firmum vinclo retinetur amoris.
Quare non regis titulum sed posco parentis.
Vos animos in me gnatorum sumite blandos,
Et cessate fero fratres lacerare furore.
Auget res parvas hominum concordia dulcis;

[1] consensu et. [2] proceres.

At fera divitias minuit discordia magnas.
Dixit, at exclamat populus, Rex vivat in ævum!
Et vacuum lætis cælum clamoribus implet.
Namque viris illis in eum qui tela ferebant,
Omnibus antiqua rex pro bonitate remisit,
Si tandem vellent sese submittere regi.[1]
Atque tulit nullo ruituram tempore legem,
Tolleret ut concors oblivio bella priora.
Posthæc Elizabeth conjunxit fœdere sponsam,
Sanguine ut Henrici Sexti cum sanguine Quarti
Edverdi mixto, cessaret factio discors,
Angligenas quæ commisit civilibus armis.
Deinde domi statuit plenum gravitate senatum,
Cujus consilio respublica tuta maneret.
Tum socios belli donis et honoribus auxit,
Et primus stipatores admisit in aulam.
Ergo Londini cernens florescere pacem,
Mox Eboracenses statuit componere lites.
Huc ubi venisset, cognovit adesse Lovellum,
Qui Colcestrensi prius aufugiebat asylo,
Viribus ut totis Eboracum cingeret armis.
Audivit Glocestrenses fecisse tumultum,
Et duce Staffordo meditari prælia cives.
Rex fuit attonitus, quod nec jam suppetit illi
Miles conscriptus nec martis fulgida tela,
Quando malum præsens præsentem posceret ensem,
Quo prohiberetur ne tempore cresceret auctum.
Mittitur ergo pius Gaspar Bedfordius heros,
Tercentum armatis tantum comitatus, et illis
Vix bene munitis, pro ferro nam dedit illis
Thoraces corium subductum tergore bino.
Dux iter accelerans postquam venisset ad hostes,
Misit præconem qui dissuaderet ab armis,

[1] regi parere benigno.

Criminis et veniam promitteret omnibus illis,
Qui regi telis vellent parere relictis.
Præco fide accepta sic clara voce sonabat:—

Oratio præconis dissuadentis a civili bello.

Quæ vos o miseri ludit dementia cives,
Ut caput extinctum cupiatis membra supremum?
An caput in corpus nescitis mittere sensum,
Et procul in reliquas motum diffundere partes?
Vos igitur nolite caput præscindere vestrum,
Quo semel extincto, membris via nulla salutis.
Haccine pro meritis reddetis munera regi,
Omni qui studio quæsivit commoda vestra.
Nam vobis, qui supplicium meruistis acerbum,
Ignoscit, modo nunc tandem resipiscere vultis.
Non erit hoc fraudi cuiquam, mihi credite, crimen,
Qui positis armis regis vexilla sequetur.
In fratres cessate feras attollere dextras.
Quin potius Gallos hiis debellate superbos.
Quis furor est socios in mutua viscera ferrum
Mergere;[1] quam turpe est civem concurrere civi!
Dixit, et eventus frustra non esse loquutum
Edocuit. Nam dux media de nocte Lovellus
Vel sibi diffidens, ipsi causæve, vel armis,
Continuo cursu fugiens discessit ad ædes
Thomæ Brogtoni, per quem latitavit opertus.
At fuga quando ducis sociis manavit in aures,[2]
Sese prosternunt humiles, veniamque precantur.
Sic Bedfordensis sapientia bella diremit,
Et blandis verbis sine sanguine sustulit arma.
Nam Staffordus ubi novit fugisse Lovellum
Deserit ipse suos et sese claudit asylo,
Quod quia præsidii non præbet jura scelestis,

[1] Mittere.
[2] pervenit ad aures.

Quos majestatis lesæ fera crimina damnat,
Extractum per vim rigidus caput abscidit ensis,
Namque suo capite indignus fuit ille scelestus,
Qui commune caput voluit sustollere regem.
Rex igitur, gaudens tristes cessasse tumultus,
Rebus pacatis Eboracum tendit ad urbem.
Londinum, mox Wintoniam feliciter intrat.
Mensibus exactis parit heic regina puellum,
Cui fuit Arthuro nomen, quem Vuallus amabat.
At rex prole parens pulchra sua gaudia prodit,
Londinumque redit, jam se putat esse labore
Defunctum, jam res omnes putat esse quietas.
Nam velut insanis undis et turbine sævo
Navita jactatus sperat post nubila sudum,
Post furias Austri, fluctus ventosque sequundos,
Sic rex Henricus mundanis obrutus undis
Tandem speravit post mille pericula portum.
Ast expectatam regem captare quietem
Simondus vetuit, vir plenus fraude scelesta,[1]
Sed fraudes ficta sub religione tegebat;
[2] Vertice sacrifici præclara insignia gessit,
Ast animus tumida[3] fuit ambitione gravatus.[4]
Is sibi Lambertum Simenellum nomine junxit,
Nam Lambertus erat vere, Simondus at illum
Edverdum comitem Varvici prædicat esse.
Ambo pares annos ævi florentis habebant,
Et Lambertus erat vultu membrisque decoris,
Oxoniique bonas didicit feliciter artes;
Quare huic res facilis fuit imposuisse popello,
Et fuco Edverdi formam prætendere vano,
Cujus vix pauci faciem novere ministri,
Quod fuit a teneris annis in carcere clausus.

[1] dolosa.
[2] Signa sacerdotis gestabat vertice raso.
[3] turpi.
[4] refertus.

Insula longa jacet pelago circumdata vasto,
Hispanos habet hinc sævos, habet inde Britannos. Hiberniæ Descriptio.
Nomen ab Hispano desumpsit Hibernia dicta,
Qui vacuas sedes primum [1] coluisse refertur.
Fertilis est regio quod equis det pascua læta;
Terra venenosum quicquam non gignit alitve.
Heic habitat duplex hominum genus: hoc colit urbes,
Sanctarum servans juste moderamina legum;
Ast illud sylvestre vocant, quod more ferino [2]
Viventes in agris inter se prælia miscent.
Istis ad talos dependet [3] linea vestis,
Quam crocus intingit ne vermes [4] sordida gignat.
Frigus ab hiis arcent hirsutis pallia villis,
At pedibus nudis incedunt, vertice nudo.
Lac dat eis potum, pecudes alimenta ministrant.
Rarus eis panis, rarissima turba colonum.
Languida sopitos delectant ocia sensus,
Ruraque continuis infestant proxima furtis.
Hos Simondus adit cum Lamberto sibi charo,
Istos ut socios nova conjuratio quærat,
Namque novis rebus gaudere sciebat Hibernos.
Heic quum principibus sese insinuasset amicis,
Henrico regi quos hostes noverat esse,
Narrat eis res se magnas statuisse docere,
Si juramento facto secreta tenerent.
Acceptaque fide, sese rapuisse revelat
Carcere et exitio gnatum, quem stemmate claro
Ex uxore sua genuit Clarentius heros,
Et secum in regnum cursu duxisse fugaci,
Quod genus Edverdi regis [5] cognovit amasse.

[1] primus sedes.
[2] ferarum.
[3] propendet.
[4] vermes ne.
[5] Quarti.

Hæc quum fama volans partes difflasset in omnes,
Credula commento consensit opinio vulgi.
Ipse Gerardinus, qui cancellarius ejus
Regni primus erat, dat tecta fideliter illi,
Quem sibi persuasit regali stirpe creatum.
Deinde suos juvenem docet advenisse clientes,
Et quod ei (solus quum vivat masculus hæres)
Anglia debetur. Per amores ergo vetustos
Orat ut illius cupiant defendere partes,
Et curare suo regno ut reddatur avito.
Rem cum principibus reliquis communicat omnem.
Pro se quisque fidem spondet pro viribus illi.
Quid quod Hibernorum juveni se credere multæ
Cæperunt urbes, dominum regemque vocantes,
Ergo modis miris quum factio cresceret aucta,
Externos belli socios asciscere tentant.
Nuncius extemplo velox procurrit ad Anglos,
[1] Obsecrat hos, tetigit quos gratia summa Richardi,
Fortiter ut veteri maneant in amore fideles,
Edverdumque juvent opibus communibus omnes.[2]
Alter adit Flandros, Margaritamque salutat:—

Oratio legati ad Margaritam suadentis ut conjuratis vires conjungat.

O, inquit, soror Edverdi clarissima regis,
Huc venio supplex, vires et tela petitum,[3]
Ut præclara tuo per te sua regna nepoti
Debita reddantur, tuus est quia sanguis in illo.
Qui miser ereptus vinclis et carcere duro
Exul Hibernorum sylvestribus errat in oris.[4]
Nos etenim, quibus hospicii sunt jura sacrati,
Optamus dulcem cum sanguine fundere vitam,
Ut juveni cedat supremi gloria regni.

[1] Et quos occisi tangebat cura Richardi
Obsecrat ut, &c.

[2] generosum ex fratre nepotem.

[3] ut nobis arma ministres
Et præclara. &c.

[4] agris.

Ne tua membra, tuam ne, quæso, despice carnem,
Nec pigeat tenero vires augere nepoti.
Non tibi difficile est nostris succurrere rebus,
Quum tibi subjectus paret Burgundio fortis.
  Margarita probat chari mandata nepotis,[1]
Et mulier prudens licet hæc figmenta putaret,
Attamen illa suas promisit blandula vires,
Hostis ut Henricus pœnas persolvere posset.
Nam quamvis fuit affinis, capitaliter odit,
Henricum regem, manet alta mente repostum
Dissidium antiquum, et cædes truculenta Richardi.
Quæ sedata prius quamvis sit[2] factio discors,
Nunc tamen obscæno rescissa recruduit ore,
Ut male curatum vulnus putrescit in imo,
Quod prius obduxit propere accersita cicatrix,
Subjectas partes quam pharmaca carne replissent.
Hæc quum rex nosset, celeres adhibere medelas
Præparat, ulterius ne serperet ira veneni.
Ergo concilio majorum more coacto,
Sontibus ædicto parcit pœnasque remittit,
Quamvis supplicium meriti capitale fuissent.
Deinde die Domino sacra præcepit ab alta[3]
Belini verum Edverdum transferrier arce.
Qui sancte in templo Pauli cum supplice pompa
Incessit, necnon sacris interfuit horis,
Plurima cum variis vario sermone loquutus,
Ut populo toti vanissima fama pateret,
Scilicet Edverdum per Hybernica rura vagari,
Magnificos cui Varvicum porrexit honores.
Hæ tamen ægrotos non sanavere medelæ,

[1] legati nuncia docti.
[2] licet prius esset.
[3] quum turba coiret
Edverdum Londinensi jubet arce reduci.

Tardius admotæ quod erant; nam tabida pestis
Altas transfixit radices corpore toto.
Latius hæc etiam plures se sparsit in oras,
Mollia quam possint sanare malagmata morbum.[1]
Nam morbi quamvis exordia parva fuerunt,
Attamen immensas vires collegit eundo.
Nam velut in sylvis pastor quum colligit ignem,
Frigora quo pellat, temere si forte recedat,
Nec foculum extinguat, lignum rapit ille propinquum,
Devorat invadens sæpes et fomite crescit,
Mox rigidas quercus lambit sylvamque comatam,
Jam furiente notho ramosa cacumina tangit,
Obtegitur cælum fumo, volat alba favilla,
Et fragor auditur sonitu qui verberat auras.
Prospiciens pastor specula miratur ab alta,
Quum videt in summas ignes ascendere sylvas,
Quum videt igniferum picea caligine fumum.
Hæc ita seditio flammis exorta minutis,
Crevit in immensum progressu temporis aucta.
Namque comes Lincolnensis præeunte Lovello
Aufugit ad Flandros sua quos matertera rexit.
Hic Margaritæ se prædicat esse paratum
Ut vires et opes omnes sociaret Hiberis,
Viribus ut junctis Henricum invaderet hostis.
Quod si pro votis res hæc succederet illis,
Constituit verum regno decorare nepotem,
At personatum in vili numerare popello.
Margarita probat comitis decreta diserti,
Et cito propositum petiit decernere finem.
Mox Germanorum binis hunc millibus auxit,
Queis[2] Martinus erat Suardus dux robore præstans.
Germani classe appellunt ad littus Hibernum,

[1] cancrum. [2] Hiis.

Dublini regem Lambertum voce salutant,
Imponunt dextræ sceptrum capitique coronam,
Atque novo regi collegit Hibernia vires;
Gerrardinus eis fit forti pectore ductor.
Navibus imponit Lincolnensis comes agmen,
In Lancastrensi scaphulis descenditur ora.
Hiis Brogtonus eques fert auxiliaria tela,
Et conjuratis gaudet conjungere dextras.
Mox Eboracenses per agros comes agmina ducit,
[1] Incola deficiens ut eum sequeretur in armis.
Ejus at accessum quum rex novisset ad Anglos,
En cito surgentem properat restinguere flammam.
Quare conscribit numerosi militis agmen,
Quo præmunitus veniat contrarius hosti.
Qui quamvis numero regi foret impar et armis,
Spem tamen abreptam fugiendi quando videret,
De summa rerum statuit decernere bello.
Villa stat exilis, Stochum dixere coloni, Bellum Stochanum.
Juxta quem campus sese diffundit apertus.
Heic adversæ acies concurrunt agmine denso,
Atque feros gladios in mutua vulnera stringunt.
Acriter ancipiti bello pugnatur utrinque.
Prima fronte nihil Germani robore cedunt.
Sylvestris passim procumbit Hibernus in agris,
Quod comitis socios terrens dare terga coegit.
At comitem reliquosque duces non terruit ipsos,
Qui magis hostili cupiunt occumbere ferro,
Quærere quam vitam cedendo turpiter hosti.
Hac igitur quam ceperunt statione cadebant.
Bis duo præter eos sunt millia cæsa virorum.
Lambertus capitur necnon Simondus inermis,
E quibus hic tenebris damnatur carceris atri,

[1] Illius partes sequeretur ut incola durus
Hostis.

Concludendus ibi misero dum vita supersit;
Ille ex rege novo lixa est et calo creatus,
Servus ut ad regis portaret ligna coquinam.
Regis at accipitres posthac aluisse refertur.
Sic quamvis meriti tormenta cruces fuissent,
Parva rex pœna statuit scelus omne piare.
Et Dómino victor grates dat pectore grato
In templo quod habet Lincolnia colle locatum.
Hinc Vualsingamium mittit victricia signa,
Ut Mariæ clarum servarent templa trophæum.
Mox Eboracenses castigat jure colonos,[1]
Qui conjuratos armis opibusque juvabant.
Hiis actis quum Londinum flexisset habenas,
En legatus adest Gallorum missus ab oris,
Henricum regem qui tali voce salutat:—

Oratio legati a Carolo missi suadentis Henrico ut in bello adversus Britannos aut socium aut neutrum se præberet.

Gratulor, o victor, tibi regis nomine nostri,
Cui bona felicem tribuit fortuna triumphum,
Ut tandem hostili liber discrimine possis
Liberius charis succurrere fidus amicis.
Quod nunc ut facias Gallus te postulat omnis.
Trans mare terra jacet quæ dicta Britannia, necnon
Opposito occiduas Anglorum spectat ad oras.
Hostibus hæc patriæ vires et tecta ministrat.
Hanc injusticiam Gallus patietur inultam?
Immo decrevit bello punire scelestos.
Quare te rogitat ne jam meminisse puderet
Temporis illius, quando te classe juvabat,
Qua te tum patriæ tum regni sede locavit.
Te petit instantis socium conjungere belli.
[2] Aut si detrectes cæptis insistere bellis,
Te rogat ut nulli placeat succurrere parti.

[1] pœnis castigat acerbis.
[2] Aut dare si renuas tela auxiliaria nobis,
Obsecrat ut, &c.

Legati docti fuit hæc oratio supplex.
Non probat Henricus Gallorum nuncia vafra,
Namque suis Gallum statuisse sciebat avarum
Finibus imperii Britannica jungere rura,
Atque ideo miseros bello vexare Britannos.
Quare decrevit potius succurrere pressis,
Injusto quam cum Gallo conjungere vires.
At sic legatis respondet velle labore
Se niti summo cunctas componere lites,
Inter pacificos ut pax dominetur amicos.
Extemplo tres legati mittuntur ad oras
Gallorum, regem Francisco ut jungere tentent.
Ast oratores quando exorare nequissent
Ut cum Francisco Gallus se fœdere jungat,
Mox rediere domum, non facto fœdere pacis.
Omnia declarant regi; qui convocat omnem
Cum regni patribus præconis voce senatum,
Cui breviter narrat res omnes ordine gestas.
Voce patres una conclamant esse ferendum
Francisco auxilium quem Gallus pressit inique.
Se bello nummos dicunt expendere promptos,
A populo censum decernunt esse legendum.
At rex ingrati crimen ne turpe subiret,
Ad Gallum mittit legatos, ore diserto
Qui coram claro proponunt talia rege:—

Oratio legati ab Henrico missi deterrentis Gallum a bello in Britannos.

Septimus Henricus, fortissime Carole princeps,
Conventum nuper fecit cum plebe potentum,
Cujus consensu postquam sunt multa statuta,
Commoda quæ regno cumularent plurima nostro,
Est patribus visum miseris afferre Britannis
Auxilium, nobis illi quod sæpe tulissent.
Nuper enim nostris sævi feritate Richardi
Exulibus tum subsidium tum tecta dederunt.
Ergo per antiquos petit hoc Henricus amores,

Aut ut desistas socios vexare Britannos,
Aut hoc si renuas, sibi ne pro crimine vertas,
Si facit id quod tum proceres tum turba popelli
Una voce petunt, pietasque fidesque requirunt.
Gallum oratores quando exorare nequissent,
Henricus rex octo duces cum millibus octo,
Subsidium volucri mittit cum classe Britannis,
Qui levibus pugnis miscentes prælia multa,
Dum Gallos vexant pennatis sæpe sagittis,
Mors fera lethali Franciscum vulnere fixit,
Quod spem successus nostris procul abscidit omnem.
Nam duce defuncto, mox seditione Britanni
Divisi, necnon corrupti munere cæco,
Perdere tentabant potius quam regna tueri.
Angli cernentes ipsos sibi damna cacare [1]
Ut turdos, non posse rati succurrere genti,
Ipsa sibi accersit quæ plurima plaustra malorum,
Ad dulces sponsas redeunt patriamque feracem.
Quæ paulo prius incepit fervere tumultu.
Conjuratio Eboracensium.
Namque Eboracenses dare vectigalia regi
Nolunt, conventus quæ censuit esse legenda.
Hos comes Henricus, sua cui Northumbria plaudit,
Acriter objurgans, quum castigasset acerbe,
Par esse affirmans ut plebs obtemperet æquis
Decretis patrum, populus furiosus in ipsum
Irruit, et multo jugulavit vulnere fossum.
Mox Ægromonto duce conclamatur ad arma.
Arripit hic gladios, fustes capit ille minaces,
Pars caput obducit galeis, pars currit inermis,
Ut contra regem tueantur jura vetusta.
Hæc vox sola feri versatur in ore popelli,
Tempore sed modico tantus deferbuit æstus,

[1] sibi damna parare Britannos
Illi se non, &c.

Non aliter quam quum coquus ollæ subjicit ignem,
Unda salit, velut indignans se carcere claudi,
Et fuit in prunas, queis victis friget et ipsa,[1]
[2] Et sedata ultro sine murmure restat in olla,
Sic extinxerunt isti se, dum sibi quisque
Consuluisse fuga certat, seque abdere sylvis.
Rex etenim tendens Eboracum quo via ducit,
Quæsitos merita mulctavit morte nocentes.
Compositis rebus Londinum frena reflexit.
Heic oratores reperit, quos Carolus ultro
Misit ad Henricum, renovet ut fœdera pacis.
Equibus unus ait reliquis provectior ævo:—

Oratio legatorum a Carolo.

Carolus Octavus, qui Gallica regna gubernat,
Te rogat, o Henrice potens, ne scindere velles
Propter defunctum Franciscum fœdus amoris
Concordi nexu quod vos hucusque ligavit.
Namque tuis solus non fecit grata Britannus;
Carolus Henrico nunquam pia dona negavit.
Et si forte tuos premerent adversa penates,
Plura potest Gallus quam Britannus dare dona.[3]
Ergo tua liceat, quæso, cum pace benigna
Huic nostro regi, cui lata Britannia paret,
Regali pro jure suo conjungere sponsum[4]
Annæ, Francisci quæ filia vivit et hæres.
Dixit, at Henricus rex prudentissimus inquit:—

Responsio Henrici.

Annam jura vetant alii se jungere sponso,
Quam cui desponsata fuit Maximmiliano
Induperatori magno regique potenti.
Sed vestro regi concordia si placet ulla,
In me nil deerit quin firmiter illa coibit.

[1] quibus extinctis fugit ipsa.
[2] Atque jubet bullas sese retinere lebete.
[3] reddere dona Britannus.
[4] sponsum dare pulchræ.

Sic oratores donis dimisit onustos.
Continuoque suos legat qui fœdere certo
Concordem pacem renovarent legibus æquis.
Quas quando regi Gallorum aliisque referrent,
Talibus irati se consentire negabant.
Quare legati non facta pace redibant.
Henricus cernens Gallorum callida facta,
Armis non verbis statuit decernere lites.
Quare concilium cogit populique patrumque,
Et sonat in medio proponens talia cætu.

Oratio Henrici hortantis ad defensionem Britannorum a Gallis bello vexatorum.

Omnibus, o proceres, res est notissima vobis,
Quam misere oppressit rabies me fervida belli,
A primo ingressu tetigi quum limina regni.
At nunc rem nullam votis majoribus opto,
Quam dulcem chara in patria stabilire quietem.
Carolus astutus bona nobis invidet ista,
Qui quo porrigeret lati pomeria regni,
Vicinis nostris per vim rapit arva Britannis,
Oceano nostro qui vallum forte dederunt,
Littora ne Gallus vexaret nostra rapinis.
Dicitur hoc vere, paries quum proximus ardet,
Tunc tua res agitur; vos finibus hiisce putatis
Contentum fieri Gallum si nemo repugnet?
Immo qui vallum vicit bello, petet arcem.
Ergo agite, o patres, primæ succurrite pesti,
Latius effundant ne se contagia morbi.
Injuste oppressos socios defendite vestros,
A vallo vestro regem depellite avarum,
Qui vos non solum cupit omnes tollere ferro,
Sed libertatem nostri pervertere regni
Impius intendit,[1] dum miscet sacra prophanis.
Nam Maximmiliani gnatam Cæsaris Albam

[1] aggreditur.

Legitime sibi desponsatam Carolus acer
Ducere negglexit, violans sanctissima jura.
Illiusque loco, sponsam quam Cæsar amavit,
Francisci gnatam, raptam vi duxit inique.
O fœda impietas duro mulctanda flagello!
O audax facinus nulla ratione ferendum!
Non est quod vobis sit formidabilis hostis,
Non est quod vires metuatis opesve suorum.
Contra quem Dominus pugnat, fortuna repugnat.
Hunc ego confiteor de me meruisse benigne,
Esse nec ingratum me sensit ei nec avarum.
Nempe fui socius, donec res iret ad aras,
Quas quia contempsit, mihi non erit æquus amicus,
Sanctæ qui vivit pietatis perfidus hostis.
Dixit, at applausere patres, ferit æthera plausus.
Pro se quisque suos promittit sedulo nummos.
Undique conveniunt vires ut flumina ad æquor.
Ast immunis erat vulgi pars infima vilis,
Hæc prius emungi quam se pateretur acerbe.
Interea Maximmilianus, quando domasset
Flandros, a quibus ante fuit conclusus in arce,
Indolet amissis charæ complexibus Annæ,
Atque quod illius sprevisti, Carole, gnatam.
Has injusticias plectendas censuit esse.
Ergo legatos Henrico misit amico,
Ut velit in Gallos socium se jungere belli.
Orator tales depromit pectore voces:—

Oratio legati a Maximiliano missi hortantis Henricum ut socium se jungat in expeditione adversus Gallos.

Cæsar agit grates tibi magnas, optime princeps,
Subsidio quod solus eras in carcere clauso,
Quum tulit auxilium capto Dabnæus amicus,
Anglorum juvenum valido comitante cohorte.
Illius tibi libertas accepta feretur.
Hoc memori semper servabit pectore donum,

Pulmo dum tremulus vitales attrahit auras.
Munus at inceptum cum summo laudis honore
Obsecrat ut bonitate velis absolvere prisca.
Quod facies si conjungas communia tela
In Gallos hostes communes omnibus æquis.[1]
Nam tua majestas novit quam sæpe Britannis
Infesti fuerint, tibi qui sunt fœdere vincti.
Carolus[2] abripuit sponsam cum Cæsare junctam,
Quin et Cæsareæ sprevit connubia gnatæ.
Et quis tam vecors qui quum perceperit ista,
Non furit iratus, non damnat pessima facta?
Quando Priamides Helenam rapuisset adulter,
Græcia non solum sed barbariæ fera regna
Injecere faces super altæ culmina Trojæ,
Ut Paridis stuprum multorum morte piarent.
Carolus at Paridem superavit crimine fœdo,
Tum quia negglexit sponsatam fœdere firmo,
Tum quia quam duxit, fuit altri debita conjunx.
Ne, precor, evadat tam fœdum crimen inultum.
Nec te justiciæ normis gens barbara vincat.
Sed quod cæpisti completum perfice munus,
Ut libertatem tibi Cæsar debeat omnem.
  Rex placide audivit legati verba diserti,
Tum quod equum volucrem velut in loca plana vocaret,
Tum quod probra fuit passus turpissima Cæsar.
Quo circa juvenum conscripto milite forti,
Cuncta parare jubet quæ belli postulat usus.
Mox oratores Flandrorum mittit ad oras,
Qui moneant Maximmilianum fœderis æqui,
Ut socium belli se præbeat agmina jungens.
Huic oratores viderunt multa deesse.
Nam quod in hunc Flandri conspiravere rebelles,

[1] sociis vestris capitaliter hostes.
[2] Claraque.

Nec conflare viros potuit nec tela nec aurum.
Henrico postquam legatus scriberet ista,
Scinditur in varias animi sententia partes.
[1] Ut ratis in medio pelagi jactata profundo
Pellitur huc illuc, cui cedat nescia vento,
Sic stetit in dubio regis mens lubrica casu,
Utrum pergeret aut cæpto desistere præstet.
Sed bene de rebus quum consulasset agendis,
Solus decrevit tentare pericula belli.
Continuo juvenum stipatus robore multo
Appulit in portum Caleti nomine clarum,
Iccius at portus dictus fuit ante vetustis.
Heic miles reparans vires accingitur armis.
[2] Distat ab hoc portu viginti millia passus
Urbs munita loci natura et viribus artis,
Quam Gessoriacum dixere, Bononia nunc est,
Vulgus Bullinum corrupto nomine dicit.
Septimus Henricus Caleto hanc ducit ad urbem.
Pinnatos muros numeroso milite cingit.
Præsidio fisi cives contra arma parabant,
Fortiter uxores et pignora chara tuentur.
Prælia dum miscent et mutua bella geruntur,
Ecce volans rumor dispersit in omnia castra
Composuisse rato legatos fœdere pacem.
Quod velut astutis cumulavit gaudia Gallis,
Tristitiam magnam validis sic attulit Anglis.
Nam sic excussam [3] doluerunt faucibus escam.
Plurima se clamant bello impendisse parando,
Turpiter esse relinquendum quod fama docebat.
Cæperunt damnare duces et crimina regis.
Dissona sed placidis rex sedat murmura dictis.

[1] Et veluti navis variis jactata procellis.
[2] Viginti lapides Caleti littore distat.
[3] Namque suis raptam.

Oratio Henrici placantis milites iratos quod obsidio Bononiæ tam cito soluta fuit.

Non metus, o socii,[1] bello me terret ab isto,
Non me paupertas incepta relinquere cogit,
[2] Sed ratio, sed vestra salus et commoda regni,
Quæ quærenda magis duco quam regna parare
Imperiique mei latos extendere fines.
Urbs nequit ista capi sine vestro sanguine fuso,
Undique præsidiis urbs munitissima firmis.
Sanguis at est vester fulvo mihi charior auro.
Ergo meis monitis parete et parcite vobis,
Quando sibi parcunt et Cæsar et ipse Britannus.
Cæsar qui primus[3] jecit fundamina belli
Ipse suæ causæ indormit[4] stertitque supinus,
Nec probra mirifice[4] Gallus quibus afficit illum
Invitare queant ut nostris agmina jungat.
Fœdera cum Gallo rata percussere Britanni.
Et quo, quæso, rapit mentes dementia cæcas?
Ut, sibi qui desint, illis studeamus adesse.
Quos licet ipsa salus cupiat servare, nequibit,
[5] Dura quod imponunt ipsi proprio juga collo.
Est tritum justo bello pax præstat iniqua,
Ergo magis debet vobis pax æqua placere.
Dixit. Plebs clamat, Regi paremus ubique.
Solvitur obsidio; cuncti præcone jubente,
In patriam redeunt, gaudent cum matre puellæ,
Atque patres reduces perblanda[6] voce salutant,
Multa rogans conjunx dependet ab ore mariti.
Producunt longas epulis genialibus horas.
Incolumen cives regem venisse triumphant.

[1] cives.
[2] Sed vitæ vestræ et defensio tuta salutis.
[3] nos est hortatus ad arma,
Negligit ipse.
[4] crudelis.
[5] Imposuere suo juga quod servilia collo.
[6] jucunda.

Instruxere pyras, splendent funalibus aræ,[1]
Turribus æra sonant, raucescit buccina cantu.
Omnis adesse suum gaudet[2] respublica regem,
Qui licet optaret pugnas absolvere cæptas,
In medio cursu nec flectere frena caballi,
Attamen invitum pacem sancire coegit
Res nova quam subito nova conjuratio cæpit.
Nam quod erat sapiens oculo prævidit acuto
Esse subornatum quemdam sub imagine falsa,
Edverdo qui se dicebat rege creatum, Conjuratio Petri Vuarbech.
Quodque Eboracensis dux esset, nempe Richardus
Junior Edverdo quem fratrem prædicat esse.
Hunc ab Hibernorum transvexit Carolus agris,
Et contra Henricum telis opibusque juvabat.
Rex igitur festæ[3] Gallo dat fœdera pacis,
Ne simul opprimerent fera bella domique forisque.
Rumor at Anglorum quando instillasset in aures
Edverdi gnatum Flandros nutrire Richardum,
Illuc confugiunt ab asylis undique fures.
Grex numerosus adest alieni conscius æris.
Conjurant proceres, quos vel contraria secta,
Vel quos ambitio stimulis armavit iniquis,
Deficerent ut ab Henrico qui præfuit ipsis.
Rex ex scintilla flammas quia viderat ortas,
Mature statuit grassantem tollere pestem.
Quare legatos Flandrorum mittit ad urbes,
Qui doceant hæc esse malæ mendacia linguæ.
Legati patres conscriptos atque Philippum
Conveniunt, ad quos Vuarramus cultor honesti
Antistes Dorobernensis qui claruit olim,
Talia verba refert compellans voce diserta:—

[1] læti duxere choreas.
[2] Advenisse suum gaudet.
[3] ergo ad tempus.

Oratio Vuarrami ad Philippum Archiducem Flandriæ, docentis Vuarbechum non esse Richardum Edverdi Quarti filium.

Demiror patres quæ vos dementia traxit,[1]
Hunc personatum qui creditis esse[3] Richardum,
Quem rex Edverdus suscepit ab Elizabetha.
Hunc etenim cæsum patrui feritate Richardi
Constat ab hinc annis aliquot jacuisse sepultum.
Nam quid prodesset patruo jugulasse nepotem
Majorem, minimum si passus abire fuisset?
Sed quid ego vobis hæc persuadere laboro,
Quando Tornaci nunc plurimus incola vivit,
Istum qui novit Petrum cognomine Vuarbech,
Tornaci qui natus erat majoribus ortus
Nullis, ast humilis fuit ima stirpe creatus.
A teneris annis qui paupertate coactus
Squallidus in variis erravit finibus exul,
Et sic multorum mores cognovit et urbes.
Quem quia pulcher erat juvenis, quia verba sonabat
Anglica, et ignotus quia terræ filius esset,
Margarita ferox Henrico semper iniqua
Regalem docuit mentiri sanguinis ortum,
Unde duces Eboracenses sua stemmata ducunt,
Instructumque dolis ad agrestes misit Hiberos,
Ut narraret eis linguæ commenta dolosæ,
Pectore qui toto rebus studuere novandis.
Et nuper quum rex in Gallos bella pararet,
Artibus illa novis Anglos pellexit amicos
Ut sequerentur eum quem falso prædicat esse
Edverdi regis[3] prognatum sanguine claro,
[4] Ut sic Henrici saciaret sanguine fauces.
Quod quia Stochano bello præstare nequibat,
[5] Istud ficticio voluit complere Richardo.

[1] sententia flexit. [2] credatis ut esse.

[3] Quarti.

[4] Septimi ut Henrici sedaret sanguine fauces.

[5] Optat ficticii pugnis implere Richardi.

Absit at a vobis vel consentire feroci
Huic Margaritæ vel vos maculare cruore
Injuste fuso, nec dux fucatus apud vos
Plus valeat quam regis amor meliora merentis.
Namque, Philippe, tuum genitorem carcere solvit,
Et contra Gallos ultricia tela ferebat.
Sic ait; at patres, dictis in mente volutis,
Respondent non laturum fera tela Philippum
Adversus regem, sed fas non esse potentis
Ut Margaritæ jaceat contempta voluntas,
In ditione sua sponsi qua munere regnat.
Legati regi[1] narrant responsa Philippi,
Is non marte putat verum ratione furentes
Motus sedandos. Nam littora milite munit,
[2] Ne volet externas quis conjuratus ad oras,
Neve peregrinus securos opprimat hostis.
Exploratores Flandrorum mittit in urbes,
Qui se fingentes a partibus esse Richardi,
Conjuratorum vires et nomina discant.
Atque ut Staffordo et Barlæo fraude remissa
Henrici verbis suaderent sponte reverti.
Hii tibi persuadent verbis, Stafforde, benignis,
Qui plantas regis quum se volvisset ad imas,
Suppliciter veniam rogat, impetrat, edocet omnes
Participes habuit quos conjuratio demens.
Inter quos Gulielmus erat Stanlæus, amicus
Henrico quondam summus, quem rursus amavit
Rex et ad eximium subvexit culmen honoris.
Hunc tamen invitus nunc est truncare coactus.
Corpore namque suo cacoethes sistere serpens
Non alia ratione valet nisi putrida membra
Peste infecta gravi justo præscinderet ense,

[1] Henrico.
[2] Ne fugiant conjurati trans æquora plures.

Ne reliquum corpus tetrum corrumperet ulcus.
Ergo duces conjuratorum jure cecidit,
Territus ut gravibus pœnis desisteret esse
Perfidus in regem reliquus grex præside cæso.
Rebus pacatis iter in Lancastria rura
Flectit, ut invisat matrem matrisque maritum.
At Petrus insedit licet imo pectore luctus
Esse dolos notos et fucos esse retectos,
Attamen imperii cæco succensus amore,
Confisus Flandris queis Margarita juvabat
Et turbæ furum quæ confugiebat ad ipsum
Navibus imponit socios, ventoque sequundo
Gaudens, exploratores exponit in oras,
Quas orientalis tenet incola Cantius agri.
Hii narrant Eboracensem venisse Richardum,
[1] Ut repetat titulo sibi debita regna paterno
Armis instructum validis et milite forti.[2]
Orant ut populus velit esse a parte Richardi.[3]
Plebs primo obstupuit subiti miracula casus.
Sed personati patuit quum fama Richardi,
Plebs impostori renuit se jungere vano,
Qui cupiit spoliare domos, incendere templa,
Matris ab uberibus raptos jugulare puellos,
Atque senes tetricæ frontis gravitate severos.
At cum Cretensi quia cretisare volebant,
Assimulant sese juncturos undique vires
Navibus egressos ut cingant agmine plures.
Dux (licet huic suspecta fuit mora tarda suorum)
Exponit plures, quos Cantius enecat acer.
Sic spe frustrata[4] perculsus strage suorum,

[1] " Ut repetat," &c. This line omitted.
[2] Here follows : Hiis ut regna paret sibi debita jure paterno.
[3] a partibus ejus.
[4] Sed dux ipse fera.

[1] Hinc ad Hibernorum sylvestres appulit [2] agros,
Inde Scotos adiens hac regem voce salutat:—

Oratio Petri Vuarbechi ad Regem Scotiæ.

Hospitibus qui tecta soles dare, maxime princeps,
Hospes ego ignotis miser errabundus in oris,
E patria teneris profugus depulsus ab annis
Ad te confugio, poscens per sacra tremenda,
[3] Atque per æternos divini numinis ignes,
Ut me respicias miserum quem plurima vidit
Omnibus errantem terris et fluctibus æstas.
Namque ego, si nescis, sum filius ille secundus
Ex uxore sua quem rex Edverdus habebat,
Qui moriens me commisit fratremque Richardo,
Ut patruus sævo nos præmuniret ab hoste.
Ast is regnandi cæco inflammatus amore
Nos Londinensi captivos tradidit arci,
Atque meum fratrem regni spoliavit honore,
Et sibi conatu rapuit diadema nefando.
Debile nostra tamen regnum quia vita minatur,
Insanus statuit sceleri scelus addere fœdum,
Nempe sibi regnum stabilire cruore nepotum.
Sacra fames regni quo non impellit iniquos?
Quod scelus ambitio pallet committere demens?
[4] Ille minister, erat qui nos occidere jussus,
Invadit primo fratrem quod [5] grandior esset,
[6] Et misere (horresco referens) præmisit ad Orcum.
Quum conaretur simili me cæde necare,
[7] Ecce tibi mirum dictu, sed vera relatu,
Carnificis tremuere manus, stupor occupat artus,
Nunc dolor occurrit, nunc horrida terret Erynnis,

[1] Mox. [2] navigat.
[3] Atque per æterni flagrantes regis amores.
[4] Dextera carnificis nos jussi tollere cæde.
[5] quia.
[6] Et suffocavit præclusis faucibus illum.
[7] Mira tuam majestatem sed vera docebo.

Insontem juvenem turpi quod morte necasset.
En subiit menti fera judicis ira supremi,
Quum tremebunda dies ac venerit hora furoris.
Sanguinis insontis vindex perterritat illum.
Nunc infecta cupit quæ fecerat omnia demens.
Quod quum non aliqua [1] fieri ratione valeret,
Qua potuit pensare scelus cupit atque piare,
Nempe mea vita fratrem placare sepultum.
Ergo me morti damnatum liberat arce,
Atque diu clausum servat, tum tradit amico
Me fido, qui clam peregrinas duxit in oras.
Illic delitui patruo dum vita maneret,
Et procul erravi patriis a finibus exul.
Ast ubi cognossem sævum cecidisse Richardum,
Audacter cæpi læto prorepere passu
Ad Flandros, amita hos quia Margarita regebat.
Quæ postquam signis me cognovisset apertis,
Quanta titillarunt illius gaudia pectus?
Et post amplexus, post oscula pressa labellis,
Omnia suppeditans charis commendat amicis,
Inter quos longo te signat ab ordine primum.
Ergo, fisa tibi, Scoticos me misit in agros,
Ut tua me pietas in regno ponat avito.
Nec tibi difficile est nostris concedere votis,
Quando ferox Anglus Boreales qui colit agros,
Est promptus mea signa sequi telisque juvare,
Dux Eboracensis quia sum notissimus illis.
Quod si aliquando tuis opibus mihi sceptra pararis,
Non ego solus at et gnati nostrique nepotes,
Perpetuo memores tibi regna accepta feremus.

Responsio Jacobi Regis Scotiæ.

Talia ficticius ficto dux pectore fatur.
Rex clemens illi verbis respondit amicis:—
Quisquis es, o juvenis, tectis succedite nostris.

[1] quoniam nulla.

Legibus hospicii nos te tractabimus æquis.
Nam quem spiramus quamvis sit frigidus aer,
Non tamen in nobis adeo præcordia frigent,
Hospitis ut nec amor possit nec jura movere.
In nostris dabitur tutus tibi portus agellis,
In quo securus post longa pericla quiescas.
Dixit, et ad sanctum mox detulit ista senatum,
Expediat num suppetias præbere Richardo.
Gaudebant proceres multi quod causa daretur
Vexandi infestos alterno marte Britannos.
Esse putant misero juveni succurrere justum.
Tandem majori placet hæc sententia parti.
Quare rex summo tractavit honore Richardum.
Illum Eboracensis titulo ducis ore salutat.
Huntlæi comitis datur illi filia nuptum.
Rebus collectis ad sævi prælia martis
Ex improviso securos opprimit Anglos,
Et jugulare jubet qui non in verba Richardi
Jurarent, habito nullo discrimine sexus.
En Northumbrorum [1] late populatur agellos,
Igne domos vastat, nec templis flamma pepercit.
Longius ire negat spoliis jam miles onustus.
Rex timet insidias ne concludatur ab hoste.
[2] Ergo Scotus dives proprios se vertit in agros,
Quando videt nullos a partibus esse Richardi,
Atque ducem [3] nullos Eboraci agnoscere cives.
At rex Henricus de rebus certior istis,
Mente furit sæva [4] fœdus violasse Jacobum.
Ergo vocat sanctam [5] populi patrumque coronam,[6]
Ad quos has voces pronuntiat ore diserto:—

[1] Ingressus Northumbrorum.
[2] Ergo suam Scotus in patriam cito castra reflectit.
[3] Ducem fictum nullos agnoscere cives.
[4] Juste indignatur.
[5] sanctum.
[6] senatum.
Atque ad concilium voces pronunciat istas:—

Oratio Henrici Septimi hortantis patres conscriptos ad bellum suscipiendum contra Scotos.

Est (scio) nota Scoti vobis injuria, patres,
Nam quidam vestrum senserunt illius iram,
Quum flamma vestros et ferro invasit agellos,
Quum pede conculcans sprevit sacra vestra prophano,
Et sponsas vestras stupro violavit iniquo,
Qui gravidas gnatas tremulos patresque peremit;
Infantes vestros qui traxit ab ubere matrum,
Et tenera horrendum trajecit in ilia ferrum,
Hæc laceros crines nudato vertice rupit,
Dissecat illa genas, nudum ferit altera pectus,
Orba super gelidum frustra premit ubera gnatum.
Hæc et plura sua gessit feritate tyrannus,
Nostra cruentato petiit qui viscera ferro.
Quæso quis in fines nostros non irruet hostis,
Has [1] injusticias si sic patiamur inultas?
Per medios ignes asinas irrumpere dicunt,
Ut pullos quærant sublatos atque reducant.
Nostra fero nos non rapiemus pignora ab hoste?
Uxores non defendemus vindice dextra?
Degeneres animos timor arguit. O ubi, quæso,
Pristina nunc virtus, ubi nunc est robur avitum?
Ergo agite, o patres, animos revocate viriles,
Pro patria, pro conjugibus pugnate tenellis.
Dicite cur, quæso, furem suspenditis unum,
Si fures multos impune sinetis abire?
  Dixit. At hiis motus verbis iraque senatus
[2] Clamat inaudita plectendos morte tyrannos.
In belli sumptus offert dare larga tributa.
Rex fera concilio dimisso comparat arma,
Conscribit juvenes præstanti corpore fortes,
Cum duce Dabnæo quos mittit in arva Scotorum.

[1] Si tantas.

[2] Exclamat justa plectendos cœde latrones.

Conjuratio Cornubiensium.

Ast hii quando viæ superassent tædia longæ,
Ecce ferum sterilis peperit Cornubia monstrum,
[1] Conatus medios quod eos abrumpere fecit,
Londinumque retro sua vertere frena coegit.
Monstrum quale parens monstrorum non tulit unquam
Aphrica, nec siccis Getulia misit arenis,
Nempe fabrum nigrum nigro carbone notandum,
Qui Lybicos sæva vicit feritate leones.
Hunc ego crediderim vastos genuisse Cyclopas,
Atque suis antris artem docuisse fabrilem.
Una nam fabrica Flammochus et hic faber ater
Flammarum sufflaverunt incendia tanta
Ut patriam totam tentarent urere flammis,
Arida quas aluit Cornubia fomite primo.
Namque negat censum regi numerare statutum,
Infelix quando paupertas opprimat ipsam.
Multi condemnant regem damnantque senatum.
Præcipuosque viros accusant ordinis hujus,
Mortonum, necnon Braium, quos esse queruntur
[2] Authores ut inops vulgus radatur ab omni
Argento; clamant non amplius esse ferenda
Hæc mala, sed merita tollendos morte scelestos.
Has primas Flammochus alit dans arida circum
Nutrimenta, faber folles sustollit in altum,
Ponderibusque premens flatus extorquet anhelos.
Emicat en [3] ignis, flammæ glomerantur in altum,
Quæ non extingui nisi [4] multo sanguine possent.

[1] Conatus quod flectit eos celeresque retardat.
[2] Authores inopis vulgi nummique vacantis
Omnia corrodunt, clamant, cur ergo manebunt
Authores tanti sceleris? quin sanguine pensant
Flagitia? has flammas aluit Flammochus et illis
Nutrimenta dedit folles, &c.
[3] hinc. [4] sine.

Namque faces addunt facibus furiasque furori,
Et stimulis stimulos, superaddunt ignibus ignes.
Se diuturna jugi [1] rupturos pondera spondent,[2]
[3] Si populus sumptis ipsos comitetur in armis.
Hiis ducibus gaudens vulgus concurrit ad arma,
Et jam collecto cerebrosæ milite plebis,
Attingunt alacres tandem Vuellensia rura.
Conveniunt ad eos cuncti [4] quos factio discors,
Aut odium regis vel dira coegit [5] egestas,
Inter quos fuit Audlæus ter nobilis heros.
Hiis ducibus confidentes et viribus auctis,
Accelerant in agros quos Cantius incolit acer,
[6] Ut conjuratis auctas det Cantia vires,
Rebus enim gaudere novis hæc turba solebat.
[7] Cantius, expendens sibi plurima damna tulisse
Seditiosa suos in reges prælia plebis,
Nunc conjuratis renuit conjungere tela.
Sic spe frustrati discedunt, semita recta
Londinum monstrat, pius heic rex ocia fallit.
Qui quamvis norat populi consulta ferocis,
Copia jam juvenum quamvis delecta fuisset,
Qua posset superare suum contrarius hostem,
Attamen ad tempus concurrere distulit hosti,[8]
Solveret inconstans ut plebs vires sine pugna.
Namque diu nil turba probat, mutatur in horas.

[1] gravis. [2] jugi.
[3] Spondent si sumptis populus.
[4] multi. [5] dura movebat.
[6] Ut generosa suas conjungat.
[7] Cantia sed prudens vidit sua plurima damna
Seditiosa suum regem si tentet in armis,
Et conjuratis vires benefida negabat.
Hii spe frustrati discedunt qua via ducit
Londinum, nam rex ista consultat in urbe.
[8] illis.

Sed si plebs statuit bello decernere lites,
Ut citius posset lassos superare rebelles,
Est prope Grenvicum collis quem nomine dicunt
Blacchetum, quo planities se tendit[1] aperta,
Hoc conjurati figunt tentoria campo.
Huc cum militibus rex advolat obvius hosti,
Obsessisque viis ne qua pateat fuga victis,
Viribus invadit tantis et robore tanto,
Impetus ut primus dare terga coegerit hostem.
Millia bina cadunt, ductores vincula nectunt,
Captivis reliquis rex pro bonitate remisit,[2]
Et bene re gesta gaudens jam cogitat arma
[3] Esse ferenda Scotos adversus, rura quod ejus
Et Dunelmenses vexassent ense colonos.
Has injusticias plectendas censuit esse.
Ast Hispanorum princeps communis amicus
Intercessit et in Scotiam cognomine Petrum
Legatum misit, qui reges fœdere jungat.
Huic Dunelmensem mystem rex addidit Anglus,
Legibus ut justis sancirent fœdera pacis.
Tandem quod tradi Vuarbechum postulat Anglus,
At Scotus affinem renuebat prodere charum.
Inter eos fragilis nutabant fœdera pacis;[4]
Attamen ad tempus pax facta est lege sub ista,
Ut Scotus ex ditione sua propelleret omni
Vuarbechum; [5] princeps mandatum sponte perimplet.
Tandem Vuarbechi sensit commenta dolosi.
[6] Ille ad Hibernorum profugus cito navigat agros.

[1] pandit. [2] pepercit.
[3] Præmeditata Scotos contra quod pinguia rura
Vastassent flammis Dunelmensesque colonos
Læsissent; injusticias tot plectere tentat.
[4] longi pax nulla coibat amoris.
Scotus hoc mandatum sponte capessit.
[6] Exul ad agrestes maturat tendere Hibernos.

Et postquam rumor venisset ad illius aures
Extinctas nondum quas nigri audacia fabri
Accendit flammas, statuit sufflare relictas
A fabro prunas, quare validum parat agmen,
Et remis pulsat mare quod Cornubia spectat.
Cujus in arentem quum descendisset agellum,
Non quis erat sed quem falso se finxerat esse
Edocet exhortans omnes ad prælia cives,
Ut libertatem duce se tueantur avitam.
Illi se promptos omnes ad prælia clamant,
Atque sequi se velle ducem qua duceret ipsos.[1]
Petrus ovans primum munitas judicat urbes
Sub ditione sua redigendas, turris ut esset
Præsidio, si forte suis mars esset iniquus.
Obsidet Exoniam quam cingit milite forti,
Et quia quæ pulsent muros tormenta deessent,
Conatur portas subjectis urere flammis.
Cives portarum quum claustra exusta viderent,
Ligna foco accumulant et pabula sicca ministrant,
[2] Ut sibi flamma daret munitæ munera portæ,
Ingressum quæ tantisper prohiberet ab urbe,
Dum sese fossis munitis aggere vallent.
Mox sibi diffisi velocia nuncia mittunt
Ad regem, poscuntque suas extendere vires.
Rex equites mittens obsessis civibus acres
Imperat a muris depellere fortiter hostem.
Ipse subinsequitur conscripto milite multo.
[3] Petrus at ex fama quum regem nosset adesse
Tantoniam relegens [4] obscssam deserit urbem.
Heic positis castris acies struit ordine longo.

quacumque volebat.
[2] Portarum supplere vicem ferus ut queat ignis.
[3] Quum Petrus audisset regem prope adesse potentem.
[4] removens.

Postquam instare duces vidit cum milite multo,
Diffidens pugnæ, fuerat quia miles inermis,
Clam noctu fugiens sacro se condit asylo.
At fuga quum Petri sociorum manat[1] in aures
Suppliciter pedibus regis se volvere certant,
Qui[2] bonitate sua cuivis[3] errata remisit.
Mox emittit equos celeres equitesque volucres,
Qui Petrum retrahant in cursu forte prehensum.
Ast equites Petrum non adduxere fugacem,
Ejus at uxorem producunt regis ad aulam.
Quæ quod erat mulier formosa et stemmate claro,
En matronarum casta comitante caterva
Mittitur ad pulchram reginam nuncia palmæ.
Ista tamen regi quia lubrica palma videtur,
Cunctorum Petrus fugiat si lerna malorum,
Obsessis adytis equitatu cingit asylum,
Ut spem concluso fugiendi tolleret omnem.
Blandus eques veniam promittit criminis illi,
Si supplex placido regi se credere vellet.
[4] Oblatam veniam Petrus non respuit ultro.
Henrico regi sua credidit omnia fido,
Et sic sponte sua sacrato emersit asylo.
Rex prædam nactus Londinum flectit habenas,
Custodes Petro signat, qui nocte dieque
Servarent, fuga ne vexaret regna tumultu.
Ad tempus Petrus personam sumpsit honesti,
Atque virum sanctum sese simulavit et æquum;
Sed quia quod fictum est non durat tempore longo,
Rursus ad ingenium priscum fraudesque redibat,
Nam se captivum vigili custode teneri

[1] venit.
[2] Pro. [3] rex hiis.
[4] Noluit oblatam veniam contemnere Petrus
Supplex Henrico sua tradidit omnia regi.

Non tulit is qui sæpe vagans erravit in orbe.
Opportuna fugæ furtivæ tempora nactus,
Custodes fallens se proripit ad mare vastum.
Sic libertatis sperabat gaudia dulcis,
[1] Vincula quin potius sic se conjecit in arcta.
Nam custos fugisse sciens iter obsidet armis,
Et portus omnes armato milite complet.
Consilium mutat Petrus fuga clausa quod esset,[2]
Cœnobiique sacri tuta se condit in æde.
Abbati Petrus se credens obsecrat ipsum
Impetret ut veniam[3] supplex a rege benigno[4]
[5] Hæc fuga ne sit ei crimen capitale scelesto.
Rex vitam profugo donat nec flagra remittit
Omnia, quod pœnas facinus meruisset iniquum.
Quare quum Petrus regis venisset in aulam,
Aulæ in vestibulo rex jussit compede necti.
Mox in Londino profugus traducitur urbe,
Inque foro probris exponitur atque cavillis.
[6] Tandem Belini servandus traditur arci.
Semper at ille sui similis jam carcere clausus
Ingenium retinet; nam vinctus compede tendit
Insidias, stultusque sibi sua funera gignit.[7]
Nam statuisse ferunt illum custodibus arcis[8]
Corruptis[9] et præfecto clam morte nephanda[10]
[11] Sublato, sese noctu subducere turri,[12]

[1] Incidit in tristes casus et vincula dura.
[2] quando negata.
[3] misero. [4] salutem.
[5] Hæc fuga mortis erat, mortem mihi ne ferat illa.
Flectitus abbatis precibus rex, vitaque Petro
Salva manet, facinus sed non rex linquit inultum.
Quare, &c.,
[6] Et Londinensi tandem concluditur arce.
[7] aliis parat et sibi funera demens.
[8] corrumpere turris.
[9] Custodes. [10] latenti.
[11] Tollere tum. [12] claustris.

Et secum rapere Edverdum quem diximus esse
Varvici comitem prognatum stemmate claro.
Sed male procedunt technæ; nam fraude retecta[1]
Petrus cum sociis laqueo suspenditur alto.
Edverdus quia Petro assensit carcere rupto
[2] Aufugere, amisit collo caput ense recisum.
Sic fuit hoc hydræ scissum caput; attamen altrum
Illi succrevit, fuit is Suffolcius heros
Sanguinis Edmundus clari cognomine Pola,
Qui cæso Petro caput extulit ore tumenti,[3]
[4] Atra venena spuens furiarum exerta colubris
In regem, patriamque suam, dulcesque penates.
Hic interfecit quemdam de fæce popelli,
Unde reus factus, quod sistitur ante tribunal
Judicis, indignans se dignas concipit iras,
Impatiensque probri Flandrorum solvit ad oras [5]
Ad Margaritam matertera quæ fuit illi.
[6] Tandem purgavit sese sub judice rege,
Et redit in patriam, priscumque in regis amorem.
[7] Hunc quamvis crebro cumulavit munere princeps,
Non tamen instabilis [8] coalescit fœdus amoris.
Nam dum Londini rex gaudia festa celebrat,
Connubio stabili quod erat Catherina pudica [9]
Arthuro conjuncta suo, cui Vuallia cedit,[10]
Clam fugit Edmundus charo cum fratre Richardo,
Et repetit Flandros, rediviva ut prælia sævus

[1] Fraus ista retecta est,
Cumque suis Petrus.
[2] Aufugere, infelix caput is cum carcere linquit.
[3] superbo.
[4] Evomit ille novum furiarum more venenum.
[5] tanti trans æquora currit.
[6] Sed tandem sese purgavit
[7] Qui quamvis in eum cumulavit plurima dona.
[8] inter eos. [9] verenda. [10] paret.

Adversus regem strueret patriamque feracem.
[1] Ast ubi fama fugæ Polæ pervenit in urbem,
[2] Omnes agglomerant una cum plebe potentes,
Et sua [3] deformi commutant gaudia luctu,
Nam fera dissidii sensit rex semina spargi,
Quæ prius ex omni curavit tollere regno.
[4] Ergo nonnulli capti clauduntur in arce,
Quos tristi infecit nova conjuratio peste.
E quibus unus erat Cortnæus nomine dictus,
Alter erat Polæ fraterno sanguine junctus.
[5] Terrelli caput et Uuyndami præscidit ensis.
Ast alii, quibus afflavit contagio virus,
[6] Trans mare vel fugiunt vel sese abdunt in asyla.
Rex fugitivorum gazas confiscat et agros.
[7] Impetrat ut præsul Romanus judicet illos,
Qui fecere fugam patriæque Deique rebelles,
Ejaculans in eos cælestis fulminis iram.
Impetrat ut profugis sacrum non prosit asylum,
Qui semel exissent illius jure relicto.
Exul at Edmundus postquam novisset amicos
Supplicio affectos, variis vagus errat in oris.
Sed quum nulla quies, nec sedes tuta daretur,
Committit tandem sese et sua cuncta Philippo
Flandros qui validos justa ditione regebat,
Nomine Joannam qui conjunxit sibi sponsam
Hæredem regni Castellæ matre sepulta.
Sponsus at hoc regnum jam nomine dotis adeptus
Cum sponsa chara Flandrorum littore solvit,
Ut Castellanis justas imponat habenas.

[1] Ast ubi nota fuit fuga Polæ regis in aula.
[2] "Omnes, &c." This line omitted.
[3] Omnes. [4] Nonnulli proceres.
[5] Vuyndamoque caput gladius præscindit acutus.
[6] Hii mare transmittunt, hii sacram tendunt ad ædem.
[7] "Impetrat ut" . . . . to "illius jure relicto." These lines omitted.

Oceani tensis velis dum dissecat undas,
Nubibus en cælum nigris obducitur atrum,
Turbo fremit furiens et ab imo verrit arenas,
Insurgit pontus fluctusque ad sydera tollit,
Vis venti superat, dispergitur undique classis.
Ventus ad Anglorum littus contrarius egit.[1]
Portus in occiduis Anglorum visitur oris,
Nomine Vuinmuthus statio tutissima nautis,
Huc lassus princeps cum paucis navibus ibat.
Incola quum naves peregrinas esse videret,
Currit ut exploret venisset amicus an hostis.
Sed postquam regem novisset adesse Philippum,
Dux turbæ Trencherdus eques sic fatur ad illum:—

Oratio Trencherdi equitis invitantis Philippum ad ædes suas.

Cæsaris excelsi proles ter maxime princeps,
Gratulor incolumem nostros tetigisse penates,
Fluctibus ereptum sævis pelagoque furenti.
Non procul hinc mihi parva domus sed amœna locatur.
Hoc rogo digneris mecum requiescere tecto,
Donec herus, validos frenat qui legibus Anglos,
Junctus amore tibi firmo te ducat in aulam
Regalem tibi dans dignos tuus hospes honores,
Et bena curata cute te sponsamque tenellam
In tua regna nova stipatum classe remittat.
Dixit, at huic placido sic reddidit ore Philippus:—

Responsio Philippi Archiducis Flandriæ.

Hospes ego adversi jactatus turbine venti
Optata cupio corpus recreare quiete.
Nempe hoc consilio descendi littus in istud,
Fretus amicitia vestra regisque benigni.
Ergo meæ causa repetam tua tecta quietis.
Ast hinc sic revocant me tanta negocia regni,
Ad quod decrevi remis velisque volasse,
Ut mihi non liceat nunc regis visere limen,
Atque salutare affinem mihi fœdere junctum.

[1] Here follows:—Navem quæ vexit chara cum conjuge regem.

Dixit, sed postquam Caroum vidit adesse
Militis armati valida cingente corona,
Jam veritus ne si retro flectat ad æquora cursum,
Id faceret frustra, decrevit visere regem.

Descriptio Castri Vuyndesorii.

Castrum Londino bis denis millibus urbe
Distat, quod Vuyndesorium vocat accola durus,
Subjectos pagos quod clivo despicit alto,
Despicit Etonæ templum Tamesimque fluentem.
Quod dat præsidii vires et splendida tecta,
In nitidum cælum quod celsas erigit arces,
Fortia turrigeris dans propugnacula vallis.[1]
Tertius Edverdus rex heic sacra templa locavit,
In quibus insignis Garterius ordo creatur.
Isthac Henricus suscepit in arce Philippum,
Hospitis adventum crepuere palatia regis,
Hii dapibus mensas onerant, hii vina ministrant,
Rex verbis lætis convivas sæpe salutat.
Quando fames epulis regalibus esset adempta,
Henricus tali compellat voce Philippum :—

Oratio Henrici Septimi suadentis Philippo ut Edmundum Polam tradendum curat.

Gratulor, o princeps, tibi Castellæ nova regna.
Evasisse maris rabidi te gratulor iras.
Gaudeo te nostris hodie succedere tectis.
Hospes ego variis olim jactatus in oris
Hospitibus didici fessis præbere quietem.
Nunc magis opto nihil quam nos ut fœdere jungat
Firmus amor, quod nulla dies discindere possit,
Quod nullo tempus posset consumere morsu.
Id fiet si tu Polam mihi tradere cures,
Hostis qui patriæ me seditione molestat.
Quem non ad cædem crudelis posco cruentem,
Non ad supplicium. Namque illi cuncta remitto
Crimina, do veniam merito tormenta crucesque.
Limitibus nostri cupio concludere regni,

[1] muris.

Opprimat incautum subita ne fraude dolosus.
Henrico tali respondit voce Philippus :—
Pro lauto hospicio quo me, rex optime, tractas, Responsio Philippi.
Non possum verbis tibi dignas solvere grates.
Hæc tua sed bonitas quovis me vinciet ævo,[1]
Ut tibi sim gratus quum res ita postulat ipsa.
Tradere sed Polam tibi non est nostra potestas.[2]
Sub ditione mea sed si meus hospes inesset,
Hospitis hospicii non est violare sacratas[3]
Leges, patroni non est cruciare clientem.[4]
[5] Hæc responsa dedit, sed quum perspexerat ipsum
Henricum magis atque magis sua vota petentem,
Legatos misit, verbis suadere disertis
Qui Polæ certant, patrias ut viseret oras,
Quando rex longam vitam concederet illi.
At Pola externis metuens confidere rebus,
Et libertatem sancto sub principe sperans,
Se regi fido persuasus credidit ultro.
Nescio qua patriæ flagrant dulcedine cuncta
Cujus in amplexu vitam profundere gaudent.
Rex Polam nactus, renovato fœdere[6] longo,
Ad Castellanos permisit abire Philippum.
[7] Nunc quod finitimas sibi fœdere junxerit oras

[1] me tempore vinciet omni
Ut, si quando queam, tibi munera grata rependam.

[2] Here follows :
Qui nunc in nostra non est ditione locatus.

[3] statuta.

[4] Non est patroni miserum.

[5] Talia blandiloquo rex edidit ore Philippus.
Sed quando Henricum ferre hæc cognosceret ægre,
Et magis atque magis repetentem vota videret,
Legatos misit Polæ ut suadere laborent
Ut non invitus patrias remearet ad oras
Quando rex placidus vitam concederet illi.

[6] amoris.

[7] Nunc gaudet cum vicinis pacem quod haberet,
Lætatur merito quod vel truncata fuissent.

Gaudet, nunc videt quod vel discissa fuissent
Excetræ capita, aut quod carcere clausa laterent.
Una tamen superest tollenda domestica pestis,
In cives omnes quæ virus funderet atrum.
Hæc opulenta fuit florentis copia regni,
Quam fastum et varios novit peperisse tumultus.
Quare constituit caput hoc resecare superbum,
Non ferro Herculeo nec Iolai truce flamma,[1]
Ast hoc Dudlæo facit Hempsonoque ministro,
Consulti qui juris erant, patriasque sciebant
Leges, quos fisco princeps præfecit hianti.
Hii cives graviter mulctant proceresque potentes,
Quos [2] cognoverunt leges violasse senatus.
Damnati multi lugebant carcere clausi,
Absentes quod non tandem responsa dedissent,
Quando illis præco clamavit voce sonora,
Quamvis deferri minime sua nomina scirent.
[3] Sic isti fisco præfecti, dum caput unum
Excetræ truncant, aluere scelestius atrum,[4]
Nempe injusticiam, quam rex sic ipse subegit.
Primum portenti nutrices pellit ab aula;
Omnibus edicto mulctas pœnasque remisit,
Qui violavissent leges et jura senatus.
Deinde suos cives, sententia judicis arcti
Quos condemnavit, claro subvexit honore,
Ut quos mulctavit, pensaret honoribus omnes.
Injuste raptos decrevit reddere nummos;
Quod quia non potuit fato præreptus iniquo,
Illud opus fidis moriens mandavit amicis.
Ultima nam charæ præsensit tempora vitæ

[1] trucis igne
Hoc facit Hempsono procuratore severo.
[2] sacri novit.
[3] Sic fisco Hempsonus.
[4] nutrivit iniquius altrum.

Affligi morbo quod vere ineunte solebat,
Qui quia jam lentam sparsisset in intima tabem
Viscera, quod medicæ superasset pharmaca dextræ,
Concessit morti longo dignissimus ævo.
Omnes extinctum crudeli funere plangunt.
Implentur clamore lares, clamore resultant
Atria, funerea cives in veste queruntur,
Et proceres pullis lugent in vestibus omnes.
Ante alios princeps Henricus nominis ejus
Octavus, mæstoq; dejectus lumina vultu,
Edidit innumeris vocem singultibus istam:— Oratio lugubris Henrici Octavi.
Ergone dira meum rapuerunt fata parentem?
Qui dedit esse mihi, jam mecum desiit esse?
Per quem lumen erat mihi, jam fit lumine cassus?
Ergo dic, quæso,[1] cur sit mihi vivere dulce,
Sit vitæ quum prima meæ tollatur origo.
O mors! o tetricæ rabiosa licentia Parcæ!
O rabies mortis Stygiis oriunda cavernis,
Quæ trahit in casses vili cum paupere reges.
Sic brevis hora fugit, sic vita volubilis errat.
Sed quid ego? cur sic fatorum numina damno?
Cur mea post longos non erigo lumina fletus?
Cur sic insisto lachrymis miseroque furori?
Nullane corporeos[2] solatio mitigat artus?[3]
Spero quidem nostramque levat spes unica mentem
Non[4] periisse meum lethali cæde[5] parentem,
Sed magno mutasse suam pro fœnore vitam,
Quod fragilem solida, miseram mutavit amœna.
Hac sua spe princeps solatus membra quievit.
Stat vetus occiduis Londini partibus ædes,
Sacra Deo, vulgus Vuestmisterium vocat illam.

[1] Obsecro dic posthac.
[2] sollicitos. [3] æstus.
[4] Perpetua. [5] non morte.

Lucius hanc quondam rex construxisse refertur
Insignem regum sceptris tumbisque [1] potentum;
[2] Quæ Benedictinos monachos enutriit olim,
Sacra ministrorum nunc heic collegia fulgent.
Isthoc in templo culti conclave sacelli
Et tumulum duro cælatum marmore struxit
Septimus Henricus, terris dum vita manebat,
In quo defuncti regis sunt ossa sepulta,
Lætaque sacrificis cumulavit prædia sanctis,
Ut facerent illi solemnia justa quotannis.
Annus millesimus post Christi labitur ortum
Et quinquentesimus nonus, quum morte solutus
Occubuit fatis Henricus raptus iniquis,
In villa Scheni, lætos quæ prospicit agros,
Quam prius a summo prostratam vertice flammis
Struxit ab integro, et mutato nomine dixit
Richmondam, comes hac quoniam regione fuisset.

Descriptio Henrici Septimi.

Rex erat Henricus macilentus corpore toto,
Sed procera alios superabant membra decore.
Risit in ore Venus, necnon et [3] gratia vultu.
Glaucus ocellus erat, rarus dens atque capillus.
Omnia consilio rex prudentissimus egit,
Ne quis ei crimen levitatis inurere posset.
Justiciæ rigidus custos fuit, atque scelestos
Acriter affecit, sed et ignovisse sciebat.
Lanigeras pecudes pastoris more fidelis
Tondebat, sed nullas deglubebat avarus.
Non hoc ad questum fecit, sed fecit ut Anglos
Divitiis tumidos et seditione rebelles
Ablatis nummis placidos in pace teneret.
Quotidie [4] precibus præscriptis adfuit horis,

[1] tumulisque.
[2] Quæ Benedictinis monachis tectum dedit olim.
[3] formosaque.
[4] Divinis.

Atque precum festis persolvit pensa diebus.
Sedulus audivit sanctissima dogmata Christi.
Adjuvit[1] miseros et paupertate trementes.
Nam xenodochium[2] Londini struxit amœnum
In Tamesis ripa, quod Savoiam vocat Anglus.[3]
Tecta Sabaudensis quidam cognomine Petrus,
Tertius Henricus quem donis auxit opimis,
Heic olim struxit, patriæque a nomine dixit
Savoiam. Nomen mutatæ permanet ædi,
Quæ miseris alimenta viris tectumque ministrat.
[4] Præbuit at quondam ducibus Lancastribus aulam.
Tres Franciscanis Henricus condidit ædes,
Quos Observantes vocitant, quod dogmata servant
Sanctus Franciscus quæ fratribus edidit olim.
Quatuor ex sponsa pueros totidemque puellas
Suscepit; tria tantum pignora viva reliquit.
Henricus patri successit masculus hæres.
Margarita fuit regi conjuncta Scotorum.
Gallorum princeps Mariam sibi sponsus adoptat.
Carolus hanc viduam Brandon Suffolcius heros
In sponsam duxit, patriosque reduxit in agros.
Annos bis denos et tres novilunia septem
Regnavit, vixit quinquagintaque duosque.
Primus erat regni Henrici memorabilis annus Anno primo.
Peste fera, quæ membra novo sudore resolvit.
Quæ quia principio cepit vexare Britannos,
Nomen habet[5] toto Sudor Britannicus orbe,

[1] Ornavit.
[2] Pro quibus hospitium.
[3] Here follows: Præbebat ducibus quæ Lancastrensibus aulam.
[4] Ast regis nomen quæ tectis præbuit istis,
Nunc a Romanis est dicta Sabaudia doctis,
Allobroges illam memorant coluisse vetusti.
Tres, &c.
[5] Dicitur in.

Descriptio Sudoris Britannici.

Dira lues ignota prius mortalibus ægris,
At nunc est Gallis et junctis cognita Flandris.
Hæc pestis quando primum contagia sparsit
Innumeros homines pallentem misit ad Orcum.[1]
Nulla dabat morbi prænuncia signa futuri,
Sed subito salsæ stillabant corpore guttæ.
Mox caput insanum torquebat pestifer æstus,
Tum dolor atque sitis pectus contorsit anhelum.
Exhalans tetrum spiravit sudor odorem,
Et resoluta fero languebant membra calore.
Tunc si quis vestes vel deposuisset, ut esset
Nudus, vel lecto cumbens si stragula forte
Impatiens æstus jactasset corpore moto.
Frigida si stomachum sedasset potio siccum,
Vel nova si primis cumulasset stragula custos,
Quod sic sudorem magis elicuisse volebat,
Ægri expirabant lethali peste soluti.

Curatio observanda in Sudore Britannico.

Consuluit tandem sic ars operosa medentum.
Vestibus indutos esset quum sudor adortus,
Ut non exuti requiescant vestibus orant.
In lecto sed si cepisset corpora nuda,
Mandant in lecto sudoris ferre labores,
Dum sint exactæ viginti quatuor horæ.
Vel nihil interea vel sorbitiuncula pavit.
Potus erat nullus, nisi quem calefecerat ignis.
Nec data major erat liquoris copia siccis,
Quam sitis horrendæ rapidos quæ pelleret æstus.
Strangula sic librant cauti, ne fusius auctum
Sudorem exprimerent, flueret sed molliter ultro.
Mors erat exeruisse pedes vel brachia lecto.
A somno quantum poterant arcere volebant,
Ad cordis latebras ne serperet acre venenum.

[1] ad mortem misit amaram.

Sic hominum strages rapuit quos fervida pestis
Quæ vel profuerant vel quæ nocuere docebat.
Conjugio Elizabeth fuit alter nobilis annus, Anno 2°.
Quæ fuit Edverdi grandissima filia Quarti.[1]
Quæ peperit blandum Septembri mense puellum,
Cui fuit Arthuro nomen; quo principe Camber
Gaudebat celebrans epulis natalia festis.
Mortuus est isto Thomas Burscherius anno
Antistes Dorobernensis. Successit at illi
Mortonus prudens Eliensi sede remotus,
Cardineum patrem quem splendida purpura texit.
Scribaque primus erat, qui cancellarius Anglis
Dicitur, atque fuit regi conjunctus amore.
Tertius annus ovat quod erat diademate cincta Anno 3°.
[2] Regina, in solio residens auroque decora,
Nempe die divæ Catherinæ nomine sacra.
Quarto Eboracenses, præscripta tributa negantes, Anno 4°.
Northumbrum comitem foderunt ense cruento.
Hoc anno Cæsar Maximmilianus agrestes
Edomuit Flandros,[3] a queis captus fuit ante,
Et castro clausus ne quo se liberet astu,
Cui Dabnæus opem tulit auxiliaribus armis.
Istis temporibus Scotus intulit arma rebellis
In regem dominumque suum, gnatumque Jacobum
Adversus patrem ferre arma infesta coegit.
Rex hiis commotus contraria tela paravit.
Sed patrem contra gnatum pugnare nephandum
Esse ratus, verbis tentat componere lites.
Ad proceres rex ergo suos gnatumque Jacobum
Legavit, sævis ut dissuaderet ab armis.
Nuncia legati retulerunt dura reversi.

[1] Here follows:—Septimus Henricus pompa illam duxit ovanti.
[2] Elizabeth procerum magna cingente corona.
[3] Qui ceperunt prius illum,
Clauseruntque cava ne forte evaderet arce.

Non aliter firmam posse intercedere pacem,
Ni rex sponte sua regalia sceptra relinquat.
Sed quum Rex mallet tentare pericula belli,
Aurea quam regni deponere sceptra potentis,[1]
In bello cæsus regnum vitamque reliquit.
Mox ejus gnatum victrix plebs læta Jacobum
Nominis illius Quartum diademate cingit.
Anno 5°. At quinto Cæsar Maximmilianus in anno
Francisci gnatam, duce quo Britannus ovabat,
Desponsat sibi per legatum fœdere certo.
Atque ut conjugium sit firma, nocte sequenti
Anna thorum ingreditur matrona principe teste,
Et procurator sponsi vice conjicit altrum
Crus intra lectum, sit ut connubia rite
Pro consummatis habeatur virgine tacta.
Ast hæc religio sponsæ nil profuit ipso,
Nam rex Gallorum bello vexare Britannos
Institit, Anna nitens donec sibi sponsa daretur.
Anno 6°. Sexto Grenvici peperit regina puellum
Henricum, qui rex Octavus præfuit Anglis.
Anno 7°. Septimus Henricum Caleti vidit adesse
Classibus instructum validis et milite forti,
Milite quo circum fuit alta Bononia clausa.
Obsidio tamen ista brevis sine cæde peracta est.
Solus Savagius dum fortia mœnia lustrat,
Præda fuit Gallis Gallorum fraude petitus.
Indigneque ferens se captum, quando feroci
Mente rebellaret, pugnando est vulnere fossus.
Anno 8°. Annus at octavus fit seditione molestus,
Qua Londinenses cives vulgusque prophanum
Contra Esterlingos crudelia funera tentat.
Anno 9°. En annona omnis nono fit vilis in anno,
Denariis modium tritici sex undique vendunt.

[1] Beati.

Hoc anno caput amisit Stanlæus iniquum,
Qui fuit Henrico præfectus honore cubicli.
Attigit in decimo quos Cantius incolit agros — Anno 10°.
Vuarbechus dux ficticius cum classe rebelli.
Cantius in littus multos descendere suasos
Captivos cepit (veluti prædiximus ante).
Aspicit undecimus Vuarbecho authore Scotorum — Anno 11°.
Turbam vicinos Anglorum invadere fines.
Ecce duodecimo fuit anno victa rebellis — Anno 12°.
Plebs quam nutrivit Cornubia fœta metallis,
Et capiti belli justus caput abscidit ensis.
Hoc anno Exoniam Petrus cognomine Vuarbech
Obsidet, Anglus eum Perkynnum nomine dixit.
Territus adventu regis latitavit asylo.
Hinc tamen emergens regi se dedidit ultro.
Tertius en decimus flammis fit nobilis annus, — Anno 13°.
Regis quæ Scheni splendentia tecta vorabant.
Hoc quoque Vuarbechus fuit anno clausus in arce,
Custodes fallens quod diffugisset ab aula.
Rex decimo quarto monachi suboleverat astum — Anno 14°.
Nomine Patricii, qui discipulum sibi junxit — Conjuratio Patricii.
[1] Versutum, cui narravit se posse coronam
Quærere si monitis vellet parere magistri.
Discipulus lætus quod constituisset agendum
Maturare jubet, dicit sese fore promptum
Inservire suo domino quodcunque juberet.
Annuit imperii causa rescindere leges.
Consilio capto quo non astutius ullum,
Ambo parant in agros quos Cantius incolit ire.
Inter eos juvenis discordia semina jactat.
Vuarvici Comitem Edverdum se prædicat esse,
Astu Patricii surreptum carcere turris.

[1] Cui declaravit regnum dare velle beatum,
Si juvenis voluit.

Obsecrat ut vellent ad debita regna juvare.
Sed prius excisa est fera seditionis origo
[1] Quam caput efferret (sic dii voluere) superbum.
Discipulus vinclis concluditur atque magister.
Anno 15°. En anno decimo quinto contagia pestis
Inficiunt Anglos et late toxica spargunt,
Millia quæ triginta hominum rapiebat ab urbe
Londino; primas heic sumunt semina vires.
Hanc rex ut vitet Caleti ad littora tendit.
Sed quum pestiferi deseviit ira veneni,
Rursus in Angligenos flectit vestigia fines.
Hiis Gaspar Pous Hispanus mox appulit oris,
Quem legavit Alexander qui nominis ejus
Præsul erat sextus Romanis, prædicat Anglis
Orator sese venisse ut præbeat illis
Quæ recta in summum ducant compendia cælum.
Attamen ipse sui quærit compendia lucri,
Quod rex ut non impediat partem capit auri.
Annus jubileus fuit hic, quo præsul in urbe
Roma, præteritæ vitæ peccata remisit,
Festa salutarent sancti si limina Petri.
Sed quia bellorum tempestatumque tumultus
Multos terrebant Romam vestigia ferre,
Sextus Alexander legatos undique misit,
Qui peccata domi propriique in limine tecti
Hiis condonarent qui nummos solvere vellent.
Utque magis nummos dent illi mente quieta,
In Turcas sævos promisit bella parare.
Sic collectus erat nummorum magnus acervus.
Præsulis in Turcam fera nemo prælia vidit,
Oppida Turca licet nostrorum plurima cepit.
Tres hoc pontifices tristis mors abstulit anno,
Mortonum, Dorobernensi qui præfuit ædi,

[1] Quam potuit sociis conjurata arma parare.

Langtonum, qui Vuintoniensi sede docebat,
Et Rotheramum Eboracensis quo præsule ovabat.
Appulit in decimo sexto Catherina venusta — Anno 16°.
Anglorum in portum Plymmuthum nomine dictum.
Hæc fuit Arthuro nuptum data mense Novembri,
Nempe die fuit Erkenvualdo quæ sacra divo.
Nobilis exultat juvenis, matronaque casta,
Ut sit conjugium faustum feliciter [1] orant.
Inter quos quidam loquitur sic voce sonora:—
Heus, agite, o socii fidi fortesque Britanni, — Epithalamium.
Ponite nunc curas, depellite corde timorem,
Hanc mecum lucem summo celebrate triumpho,
Qua princeps noster Catharinaque virgo pudica
Connubii stabilis junguntur fœdere sancto.
Nunc igitur levibus terram pulsate choræis,
Nunc inflate tubas, clarum taratantara clangant,
Atque cadis plenis veterem libate Liæum.
Vestibus induti festis sacra templa petamus,
Fundamusque Deo communia vota supremo
Ut peragant longos una feliciter annos,
Et sic unanimi vivant in amore fideles,
Utque suum sponsum faciat Catherina parentem.
Dixit, at applausu regalis perstrepit aula.
Omnes conjugii pompam decorare studebant.
Ante alios Buchingamiensis dux vocat omnes
In certamen equestre viros, nullumque recusat,
Qui cupit ad palos hastis concurrere longis.
Sic variis omnes testantur gaudia ludis.
Hoc anno Tatus mercator templa dicata
Antonio divo Londino struxit in urbe,
Atque scholam, qua [2] Londini studiosa juventus

[1] communiter.
[2] Londinenses discere possent
Ornamenta piæ linguæ moresque decoros.

Discere litterulas posset moresque decentes.

Anno 17°.

Septimus at decimus lachrymabilis heu fuit annus,
Quod fuit Arthurus sublatus morte feroci,
Post quintum mensem Catherinam quam sibi junxit.
Principis ob mortem Vualli sua pectora tundunt,
Plangunt Arthurum lugubri voce sepultum.
Consolatur eos reliquis prudentior unus:—

Oratio consolatoria in funere principis Arthuri.

Nunc cessate viri muliebres edere voces.
Solvite corde metum, miserum cohibete furorem.[1]
Spiritus Arthuri vivit, vivetque beatus
In cælis, vivet longum fama ejus in ævum.
Rex fuit Arthurus quondam qui jura Britannis
Æqua dabat, quos Saxonibus defendit ab Anglis.
Non minor hoc Arthurus erat quem nominis ejus
Septimus Henricus suscepit. Namque creantur
A validis validi, nec enim leporem leo gignit,
Nemo aquilam vidit pavidam genuisse columbam.
Nec minor in rebus bellique domique gerendis
Arthurus princeps Arthuro rege fuisset,
Si non mors illum rapuisset flore juventæ.
Vos ergo potius tantæ virtutis amorem
Exoptate sequi, miserum quam plangere funus.
Dixit, at exclamant, Requiescat spiritus ejus.

Anno 18°.

In decimo fuit octavo regina sepulta,
[2] Nixa dolore gravi Belini in turre puellam.
Nobilis abreptam reginam femina luget.
In templum ducit funus lugubre sacerdos.
In tumulum condens hoc signat carmine saxum:—

Epitaphium.

Hoc jacet Elizabeth reginæ marmore corpus,
Quæ postquam gnatam nixu peperisset acuto,
Ætheris excelsas animam sufflavit in auras,
Perdidit atque dedit sic uno tempore lucem.

[1] dolorem.

[2] Quæ fuit horrendo partus extincta dolore.

En decimus nonus Londini perspicit annus — Anno 19°.
Tecta locis variis flagrantibus obruta flammis.
Alluit hanc urbem Tamesis fluvialibus undis, — Descriptio Tamesis.
Cui supra Vuinchelcombam parvus datur ortus,
Et lavat Oxonium rivis errantibus auctus.
Labitur hinc pleno Londinum flumine tingens.
Condit in oceano sese quem Gallica spectant
Littora, et hinc rursus veloci pellitur æstu.
Bis fluit et refluit viginti quatuor horis.
Saxeus est ibi[1] pons qui Cantia prospicit arva,[2] — Descriptio pontis Londinensis.
Fabrica nostrorum cunctis miranda diebus.
Namque ex quadrato saxo stant ordine pilæ
Viginti, quæ conjunguntur fornice curvo.
At supra cameras ædes utrinque locantur.
Ex hiis hoc anno nunnullas flamma voravit.
Anno bis deno a Romano est præsule missus — Anno 20°.
Pileus Henrico sericus gladiusque coruscus.
Turbine vicesimus primus fuit horridus annus, — Anno 21°.
Classica qui misere dispersit vela Philippi,
Ast ipsum regem charos pellebat ad Anglos.
Sancta sacro Paulo Londini visitur ædes,
Quam rex magnus Ethelbertus construxit in urbe.
Pyramis in medio templi stat plumbea tecto,
Et nitidum in cælum fastigia tendit acuta.
Lancea summa aquilam gestat, quam turbo, Philippi
Classem jactatam qui dispulit æquore toto,
Præcipiti lapsu terram dejecit in imam.[3]

[1] in eo. [2] rura salutans.

[3] "Præcipiti, &c." After this line the following occur in MS. Brit. Mus.:
Hoc ætate mea flagravit fulmine templum,
Altaque cælesti combusta est pyramis igne,
Tertius annus erat quo felicissima rexit
Elizabeth suos Anglos moderamine justo.
Cui Deus omnipotens det Nestoreos, precor, annos,
Ut longo nobis imponat tempore habenas.
Fœmineum cessate viri jam ludere sexum,

Anno 22°.

Altro vicesimo rex omnes liberat anno,
Quos Londinensis carcer conclusit ob æra
Debita, lege sub hac, si nummus creditus illis
Octo coronatis auri non amplior esset.

Anno 23°.

Vicesimo terno pars urbis maxima claræ
Igne vorata fuit (quod erat miserabile visu),
Quam Nordovicum vocat Anglus nomine trito,
Ast olim fuit hæc Icenis Venta vocata,
Divitiis lætis et mercatore celebris,
Nunc quoque prima est urbs ejus regionis opimæ,
In qua Volca colit borealis vomere terram.

Anno 24°.

Anno vicesimo quarto, undecimoque calendas
Maias, Henricus regnare et vivere cessat.
Cessat in hac, inquam, vita, tamen æthere summo
Spiritus angelica residens in pace quiescit.
Hunc ego non possum digna laudare camena,
Si mihi musa foret Flacci, doctique Maronis.
Enumerare potest quis prudentissima gesta?
Ejus quæ famam celebrabunt tempore longo.
Quæ fecit reges externos ejus amorem
Ambire et firma conjungere fœdera dextra.
Ejus nam menti sedit sapientia tanta,
Ut merito dicas alium Salomona fuisse.

Atque vocare genus tractandis rebus ineptum.
Namque hæc virgo viros fortes superavit honore
Rerum gestarum, dum frenat legibus Anglos.
Hæc nos eripuit miserandis sæpe periclis,
Nos a vicino defendit fortiter hoste,
Atque jugi nobis excussit pondera dura,
Nos quibus oppressit miseros Romana tyrannis.
Restituit veram libertatemque fidemque,
Errorum tenebris cæcata mente fugatis.
Nos illustravit doctrinæ lumine claro.
Sed quid ego tantas virtutes stringere conor?
Quam parce laudare magis præpono tacere.
Nunc redeat nobis unde est oratio flexa.
Altro vicesimo, &c.

Herbarum Salomon vires et pharmaca novit;
Calluit astrorum motus Henricus et ortus.
Sacra Deo struxit Salomon atria summo;
Condidit Henricus Vuestminsteriense sacellum.
Erexit Salomon visenda palatia cedro,
Henricus Scheni Richmondica tecta locavit.
Ille viros aluit prudentes atque potentes;
Hic primus cæpit stipare satellite corpus,
Et multos homines doctos ascivit in aulam.
Aurum rex Salomon felici vexit ab Ophir;
Rex auri Henricus cumulavit pondera fulvi.
Vicini reges illum coluere beatum;
Hunc Scotus et Flandrus summo coluere favore.
Rex Salomon judex populo fuit æquus Hebræo;
Rex fuit Henricus judex sanctissimus Anglis.
Ille suos cives sævis munivit ab armis;
Iste suos rigido defendit ad hoste Britannos.
Dicere non ergo cessant communiter omnes,
O Deus humani generis mundique monarcha,
Henricum summo concede quiescere cælo!

Collatio inter Salomonem et Henricum Septimum.

FINIS